



MANUAL PËR MENAXHIMIN E RASTEVE TË VIKTIMAVE TË TRAFIKIMIT NË SHQIPËRI



MANUAL PËR MENAXHIMIN ERASTEVE TË VIKTIMAVE TË TRAFIKIMIT NË SHQIPËRI

KJO PIKTURË ËSHTË REALIZUAR NGA PËRFITUESET
E ORGANIZATËS "TË NDRYSHËM & TË BARABARTË"

Ky “MANUAL PËR MENAXHIMIN E RASTEVE TË VIKTIMAVE TË TRAFIKIMIT NË SHQIPËRI” është përgatitur nga organizata “Different and Equal” (Të Ndryshëm dhe të Barabartë), në kuadër të projektit për “Ofrimin e shërbimeve gjithëpërfshirëse të riintegritit dhe përmirësimin e kuadrit për mbrojtjen e viktimave të trafikimit në Shqipëri”, financuar nga Fondacioni Pro Victimis.

Autorë: Mariana Meshi
Valbona Lenja
Stela Tanellari

Botues: Different & Equal (D&E)
Tiranë, Shqipëri

Të Ndryshëm & Të Barabartë (D&E) është një organizatë jofitimprurëse, e përkushtuar për të ofruar shërbime cilësore për mbrojtjen dhe riintegrimin e viktimave të trafikimit, shfrytëzimit dhe abuzimit, si dhe për të ndryshuar kuadrin ligjor, institucional dhe social për të luftuar këto abuzime. Ndër aktivitetet kryesore të D&E janë: identifikimi dhe referimi i viktimave; ofrimi i shërbimeve gjithëpërfshirëse e afatgjata të riintegritit (qoftë shërbime rezidenciale ose në komunitet); rritja e ndërgjegjësimit të komunitetit në lidhje me trafikimin e qenieve njerëzore dhe të drejtat e viktimave të trafikimit; parandalimi i trafikimit nëpërmjet mbështetjes së grupeve të cënueshme; trajnimi dhe ngritja e kapaciteteve të partnerëve shtetërorë dhe të shoqërisë civile; studime dhe vlerësime; ofrimi i asistencës teknike në hartimin e ligjeve dhe legjislacionit për mbrojtjen e viktimave të trafikimit; si dhe advokimi për të drejtat dhe mbrojtjen e viktimave të trafikimit.



www.differentandequal.org



@DifferentEqual

Historiku i këtij manuali për menaxhimin e rasteve

Që nga maj 2004, organizata “Të Ndryshëm dhe të Barabartë” ofron shërbime të qëndrueshme dhe gjithëpërfshirëse, si rezidenciale ashtu edhe në komunitet, për riintegrimin e viktimave të trafikimit, shfrytëzimit dhe abuzimeve. D&E ka ndihmuar viktimat shqiptare dhe të huaja, të mitura dhe të rritura, gra dhe burra. Ajo ka treguar kujdes të veçantë për vajzat dhe gratë shtatzëna ose të shoqëruara nga fëmijët e tyre, kur viktimat janë nga grupet e pakicave si romët, dhe kur kanë pasur probleme të shëndetit fizik dhe mendor. Përveç ofrimit të mbështetjes së individualizuar për viktimat dhe fëmijët e tyre, D&E punon në integrimin e kujdesit për viktimat e trafikimit në sistemin kombëtar të mbrojtjes për fëmijët dhe grupet e cënueshme. Ajo ka ofruar vazhdimisht informacione dhe këshilla teknike për zhvillimin e legjislacionit për mbrojtjen e viktimave të trafikimit dhe të dhunës në familje.

Gjithashtu D&E punon për të ndryshuar kuadrin e ri-integritit të viktimave. Si bazë për ndërhyrjet, ajo kryen kërkime, si: ndërgjegjësimi i komunitetit në lidhje me shenjat dhe pasojat e trafikimit, informimi i publikut për të drejtat e viktimave të trafikimit, ngritja e kapaciteteve për forcimin e një qasje sistematike dhe të përshtatshme të OJQ-ve, institucioneve shtetërore, stafit arsimor dhe studentëve, bizneseve dhe grupeve fetare; rritja e mundësive që ofron tregu i punës për viktimat.

Me kalimin e viteve, D&E ka mësuar se ri/integrimi i viktimave në shoqëri është një proces afatgjatë që kërkon dhe mund të arrihet përmes shërbimeve të individualizuara dhe të standardizuara. Që nga fillimet e saj, D&E ka praktikuar qasjen e menaxhimit të rastit për riintegrimin e viktimave. Kjo qasje përbëhet nga elemente si vlerësimi gjithëpërfshirës i sfidave, zhvillimi i planeve të riintegritit dhe bashkëpunimi për zbatimin e planeve dhe arritjen e qëllimeve, krijimi i bashkëpunimit shumëdisiplinor, etj.

Nga përvoja e saj, D&E ka mësuar se viktimat e trafikimit përballen me probleme të ndryshme dhe kanë përvoja të ndryshme, të cilat, megjithëse të arsimuar dhe të aftë, profesionistët mund t'i gjejnë të komplikuar për t'u trajtuar. Njohuritë e dokumentuara për menaxhimin e rasteve të trafikimit janë të shpërndara në materiale trajnimi, të cilat i referohen një legjislacioni tashmë të vjetruar dhe nuk pasqyrojnë progresin e arritur në drejtim të qasjes për menaxhimin e rasteve.

Duke reflektuar mbi bazën e përvojës së saj në punën e përditshme në ofrimin e shërbimeve dhe ngritjen e kapaciteteve, ajo ka dalë në përfundimin se mungesa e një manuali të unifikuar për menaxhimin e rasteve të viktimave të trafikimit/viktimave të mundshme të trafikimit është e lidhur me mangësi shtesë të panevojshme dhe të shmangshme të profesionistëve dhe ka pasojat negative tek viktimat/”rastet”.

Për këtë arsye, D&E ndërmori nismën për zhvillimin e këtij manuali. D&E është përpjekur që ky manual të transmetojë dhe shpërndajë mësimet e marra nga praktika në menaxhimin e rasteve. Ky manual mendohet të ndihmojë organizata dhe institucione

të tjera shtetërore për të trajtuar sa më shumë viktime dhe për t'u ofruar atyre shërbime cilësore dhe të sigurta. Investimi në përmirësimin e jetës së viktimës pritet të ketë një ndikim shumë të gjerë në mjedisin e gjerë familjar dhe në komunitet.

Mariana Meshi
Drejtoresh Ekzekutive
Të Ndryshëm & Të Barabartë

TABELA E PËRMBAJTJES

Historiku i këtij manuali për menaxhimin e rasteve	4
INFORMACION I PËRGJITHSHME DHE UDHËZIME PËR LEXIMIN E MANUALIT.....	8
1.Shkurtesat	5
2. Fjalor dhe përkufizime.....	9
3. Objektivat dhe metodologjia	13
 <u>KAPITULLI I</u>	
1. Dispozitat ligjore që lidhen me menaxhimin e rastit.....	15
2. Parimet e menaxhimit të rastit.....	24
3. Programi i riintegritit i D&E-së, i aplikuar në qasjen e menaxhimit të rastit.....	25
 <u>KAPITULLI II</u>	
1.Elementet/hapat e procesit të menaxhimit të rastit dhe menaxheri i rastit.....	29
2. Konceptet themelore, referencat dhe veprimet e përfshira në çdo hap.....	30
 <u>KAPITULLI III</u>	
1. Alternativat /opsionet e strehimit.....	51
2. Ofrimi i llojeve të tjera të mbështetjes.....	52
3. Llojet e mbështetjes të ofruara në bashkëpunim.....	55
 <u>KAPITULLI IV</u>	
1. Punonjësit që merren me rastin dhe modeli multidisiplinar i punës.....	73
2. Ngritja e kapaciteteve /trajnimet e vazhdueshme.....	76
3. Monitorimi i menaxhimit të rastit.....	77
4. Mbikëqyrja profesionale.....	78

Referencat.....	79
ANEKSE	82
Shtojca I Vlerësimi i nevojave para nisjes	82
Shtojca II Vlerësim i nevojave të sigurisë.....	85
Shtojca III Vlerësim i nevojave afatgjata për akomodim.....	89
Shtojca IV Vlerësim i nevojave ligjore.....	91
Shtojca V Vlerësimi i nevojave shëndetësore.....	94
Shtojca VI - Vlerësim i nevojave psiko-sociale	97
Shtojca VII Vlerësim i nevojave familjare.....	105
Shtojca VIII Vlerësim i nevojave për arsim.....	110
Shtojca IX Trajnim profesional/Vlerësim i nevojave për punësim.....	112
Shtojca X Plani i riintegrit.....	114

INFORMACION I PËRGJITHSHME DHE UDHËZIME PËR LEXIMIN E MANUALIT

1. *Shkurtesat*

- *PMF – Punonjësi për mbrojtjen e fëmijëve*
- *D&E – Organizata “Të Ndryshëm dhe të Barabartë”*
- *DSHSB – Drejtoria e Shërbimeve Sociale ne Bashki*
- *DPPSH - Drejtoria e Përgjithshme e Policisë së Shtetit*
- *D/KAP – Drejtori/Kryetari i Autoritetit Përgjegjës*
- *QKPVT – Qendra Kombëtare Pritëse e Viktimave të Trafikimit*
- *KK – Koordinator Kombëtar për Luftën kundër Trafikimit të Qenieve Njerëzore*
- *KKSA – Koalicioni Kombëtar i Strehëzave Antitrafik*
- *SHKP – Shërbimi Kombëtar i Punësimit*
- *OJQ – Organizata joqeveritare*
- *ZKKA – Zyra e Koordinatorit Kombëtar për Luftën kundër Trafikimit të Qenieve Njerëzore*
- *VMT – Viktimë e mundshme e trafikimit*
- *AP – Autoriteti Përgjegjës*
- *KRA – Komitetet Rajonale Antitrafik*
- *DAR – Drejtoria Arsimore Rajonale*
- *DRSHSSH – Drejtoria Rajonale e Shërbimit Social Shtetëror*
- *APAP – Anëtari përkatës i Autoritetit Përgjegjës*
- *DRSHSSH – Drejtoria Rajonale e Shërbimit Social Shtetëror*
- *PSV – Procedurat standarde të veprimit për mbrojtjen e viktimave dhe viktimave të mundshme të trafikimit*
- *SHSSH – Shërbimi Social Shtetëror*
- *VT – Viktimat e trafikimit*

2. Fjalor dhe përkufizime

Menaxhim i rastit: Menaxhimi i rastit përkufizohet si një proces bashkëpunues që vlerëson, planifikon, zbaton, koordinon, monitoron dhe vlerëson opsionet dhe shërbimet e kërkuara për të përmbushur nevojat shëndetësore dhe të shërbimit njerëzor të klientit.¹ Konceptet e menaxhimit të rastit janë të lidhura ngushtë me procese dhe parime të ndryshme të tilla si “advokim”, “vlerësim”, “autonomi”, “përfitim”, “koordinim i kujdesit”, “klient”, “koordinim”, “vleftësim”, “besnikëri”, “zbatim”, “ndërdisiplinor”, “drejtësi”, “monitorim” dhe “vërtetësi”.²

Përkufizimi i menaxhimit të rastit është relativisht i ri në legjislacionin shqiptar. Ligji për kujdesin shoqëror e³ përcakton atë si sigurimi dhe bashkërendimi i referimit të individëve në nevojë për kujdes shoqëror në të gjithë procesin e ofrimit të shërbimit, sa herë që të jetë e nevojshme, deri në integrimin e plotë të tyre. Më tej, Ligji për të drejtat dhe mbrojtjen e fëmijës, në nenin 54 të tij, përcakton se procedurat e referimit dhe menaxhimit të rastit, hartimi dhe përmbajtja e Planit Individual të Mbrojtjes rregullohen me VKM⁴. Në fakt, VKM Nr. 578 e marsit 2018 e përshkruan menaxhimin e rastit si një metodologji që siguron, hap pas hapi, ofrimin në mënyrë të vazhdueshme dhe efektive të ndihmës për fëmijën në nevojë për mbrojtje dhe që synon të nxisë dhe të përmirësojë më tej mbrojtjen e të drejtave dhe mirëqenien e tij.⁵ Në nenin 5 të po kësaj VKM-je jepen hapat e menaxhimit të rastit të fëmijës në nevojë për mbrojtje: 1. Identifikimi; 2. Raportimi; 3. Vlerësimi fillestar; 5. Hartimi i planit individual të mbrojtjes; 6. Zbatimi, ndjekja dhe monitorimi i PIM-it (plani individual i mbrojtjes); 7. Mbyllja e rastit. Informacion mbi menaxhimin e rastit, si mënyra që menaxheri i rastit duhet të organizojë punën e tij, mund të gjenden gjetiu.⁶

Menaxher i rastit: VKM Nr. 499 e gushtit 2018 për “Për miratimin e procedurave standarde të veprimit për mbrojtjen e viktimave dhe viktimave të mundshme të trafikimit”, jep një përkufizim të menaxherit të rastit. Sipas këtij dokumenti, “menaxher i rastit” është një punonjës social, psikolog ose staf i trajnuar i caktuar për të ofruar ndihmë për personat e trafikuar. Menaxheri i rastit vepron brenda një grupi këshillimor të përbërë nga profesionistë të tjerë, ku duhet të merren vendime mbi planin e përkujdesjes për secilin individ. Në varësi të moshës së personit dhe rrethanave të personit të trafikuar, menaxheri i rastit mund të jetë punonjës i mbrojtjes së fëmijëve në njësinë vendore ose punonjës social i një qendre pritëse apo rehabilituese për viktimat e trafikimit.

¹Komisioni për certifikimin e menaxherit të rastit, <https://ccmcertification.org/>

²Kodi i sjelljes për menaxherët profesionalë të rasteve. Mund të gjendet në:

https://ccmcertification.org/sites/default/files/docs/2018/ccmc-18-code-of-conduct_1.pdf

³Ligji 121/2016 “Për shërbimet e kujdesit shoqëror në Republikën e Shqipërisë”, neni 3, pika 25

⁴Ligji Nr. 18/2017 “Për të drejtat dhe mbrojtjen e fëmijës”

⁵VKM Nr. 578, datë 3.10.2018 “Për procedurat e referimit e të menaxhimit të rastit, hartimin dhe përmbajtjen e planit individual të mbrojtjes, financimin e shpenzimeve për zbatimin e tij, si dhe zbatimin e masave të mbrojtjes së fëmijëve, neni 4, pika 11.

⁶<https://www.cmsa.org.au/about-us/definitions-of-case-management>

Ekip multidisciplinar: Koncepti i ekipeve multidisciplinare dhe trajtimit nga shumë disiplina është i lidhur fort me menaxhimin e rastit. Ligji Nr. 44/2012 për shëndetin mendor jep konceptin e ekipit shumëdisiplinor në fushën e shëndetit mendor. Në bazë të këtij ligji, ky është një ekip i përbërë nga specialistë të disa fushave, si mjekë, infermierë, psikologë, punonjës socialë, terapist okupacionalë, logopedistë, terapistë zhvillimi apo specialistë të tjerë, të cilët veprojnë në mënyrë të koordinuar, sipas protokolleve përkatëse për ruajtjen dhe përmirësimin e shëndetit mendor.⁷

VKM e vitit 2018 për përcaktimin e rregullave të bashkëpunimit të strukturave për mbrojtjen e fëmijëve dhe shërbimet e mbrojtjes së fëmijës⁸ parashikon që një grup teknik ndërsektorial për menaxhimin e rasteve, përfshirë vlerësimin, zhvillimin dhe zbatimin e planit individual të mbrojtjes.

Shërbime të kujdesit shoqëror: Shërbimet e kujdesit shoqëror në Shqipëri është një sistem i integruar dhe i organizuar përfitimesh dhe lehtësish, të cilat ofrohen nga profesionistë të fushave përkatëse të subjekteve publike ose jopublike, me qëllim sigurimin e mirëqenies, pavarësisë dhe përfshirjes shoqërore të individëve e të familjeve në nevojë për kujdes shoqëror.⁹ VKM nr. 518, datë 4.9.2018, për shërbimet e kujdesit shoqëror dhe kriteret e përfitimit, i ndan shërbimet e kujdesit shoqëror në: a) shërbime parashoqërore: informimi dhe këshillimi, ndërhyrja e hershme, këshillimi online; b) shërbime në komunitet: shërbimi në familje, shërbime alternative, shërbime shumëfunksionale, ditore dhe gjysmëditore, shërbime të emergjencës 72-orëshe, shërbime të strehimit të mbrojtur për të pastrehët; dhe c) shërbime rezidenciale afatgjata dhe shërbime të specializuara.

Planifikim i mbështetjes: Planifikimi i mbështetjes është një element i rëndësishëm në menaxhimin e rasteve. Zhvillimi dhe zbatimi i planeve individuale është parashikuar në standardet e asistencës për kujdesin rezidencial. Ato lidhen me konceptin e **Planit Individual të Mbrojtjes**, të përkufizuar si plani me veprime të caktuara, me qëllim mbrojtjen e fëmijës dhe parandalimin e cenimit të integritetit të tij, garantimin e të drejtave, mirëqenies, shëndetit dhe zhvillimit të tij, duke mbështetur familjen e fëmijës në realizimin e këtij plani, kur kjo është në interesin me të lartë të fëmijës.¹⁰

⁷Ligj 44/2012 “Për shëndetin mendor”, neni 3, pika 4

⁸VKM nr. 148, datë 13 mars 2018, “Për përcaktimin e rregullave të bashkëpunimit ndërmjet mekanizmave institucionale këshillues e koordinues, strukturave për mbrojtjen e fëmijës dhe për organizata jo-fitimprurëse për realizimin e politikave kombëtare e vendore dhe shërbimeve të nevojshme për mbrojtjen e fëmijës”

⁹Sipas pikës 1, të nenit 3, të ligjit Nr. 121/2016, “Për shërbimet e kujdesit shoqëror në Republikën e Shqipërisë”.

¹⁰VKM Nr. 578, datë 3.10.2018 “Për procedurat e referimit e të menaxhimit të rastit, hartimin dhe përmbajtjen e planit individual të mbrojtjes, financimin e shpenzimeve për zbatimin e tij, si dhe zbatimin e masave të mbrojtjes së fëmijëve,

Rehabilitim: Rehabilitimi konsiderohet si fundi i procesit të menaxhimit të rastit. Ligji për shëndetin mendor parashikon se “rehabilitimi” është përpjekja për rikthimin e aftësive të funksionimit social të një personi me çrregullime të shëndetit mendor.¹¹

Riintegrim: Riintegrimi i referohet procesit të rimëkëmbjes dhe përfshirjes ekonomike dhe sociale pas një përvoje trafikimi. Ai përfshin vendosjen në një mjedis të sigurt dhe të qëndrueshëm, qasjen në një standard jetese të arsyeshëm, mirëqenie mendore dhe fizike; mundësi për zhvillim personal, social, ekonomik dhe qasje në mbështetje sociale dhe emocionale. Ai mund të përfshijë kthimin në familjen dhe/ose komunitetin e origjinës. Mund të përfshijë gjithashtu integrimin në një komunitet të ri, e madje edhe në një shtet të ri. Një aspekt qendror i ri/integritit të suksesshëm është ai i fuqizimit, mbështetjes së viktimave për të zhvilluar aftësitë drejt pavarësisë dhe vetëmjaftueshmërisë dhe për t'u përfshirë në mënyrë aktive në rimëkëmbjen dhe ri/integrimin e tyre¹².

Ri/integrimi kuptimplotë është një përpjeke komplekse dhe e kushtueshme, e cila kërkon një grup të plotë e të larmishëm shërbimesh për viktimat (dhe ndonjëherë familjet e tyre), të cilat vetë kanë nevojat të ndryshme fizike, psikologjike dhe sociale afatshkurtra dhe afatgjata. Si për shembull, një viktimë e shfrytëzimit seksual ekstrem mund të ketë lëndime fizike; komplikime që lidhen me SST-të e pa trajtuara, probleme psikologjike si ÇSPT dhe, mbi të gjitha, kërkojnë ndërmjetësimin me familjen përpara se të mund të kthehen në shtëpi. Viktimat trafikohen për një shumëllojshmëri të gjerë qëllimesh (për shfrytëzim seksual, punë e kështu me radhë) dhe natyra dhe ndikimi i shfrytëzimit është shpesh specifik për kontekstin dhe tejet individual. Është me shumë rëndësi që shërbimet e ri/integritit të marrin parasysh nevojat e vetë viktimës dhe të jenë në përputhje me kuadrin ligjor dhe administrativ, si dhe të jenë gjeografikisht në dispozicion për të gjitha viktimat.

Strehim i sigurt dhe i përshtatshëm: Një nga rezultatet e ri-integritit është që viktima të ketë qasje në një vend të sigurt, të mbrojtur dhe të përshtatshëm për të jetuar, qoftë të siguruar nga një organizatë, institucion ose të rregulluar privatisht.¹³

Status juridik: Një nga rezultatet e ri-integritit lidhet me statusin juridik të rregulluar të viktimës d.m.th. që viktima të jetë e regjistruar në regjistrin e gjendjes civile dhe të ketë qasje në dokumentet e identitetit ose, në rastin e viktimave të huaja, të kenë lejen e përkohshme ose të përhershme të qëndrimit.¹⁴

¹¹Neni 3 i Ligjit për shëndetin mendor

¹²Ky përkufizim u zhvillua në kuadër të programit PRIVT të Fondacionit Mbreti Baudouin (FMB). Për më shumë shiko Surtees, R. (2006b) Programet e ri/integritit në Evropën Juglindore - një dokument për Fondacionin Mbreti Baudouin. Bruksel: FMB.

Ky përkufizim është gjithashtu pjesë e <https://mb.gov.al/wp-content/uploads/2019/12/PROCEDURAT-STANDARDE-T%C3%8B-VEPRIMIT-PER-MBROJTJEN-E-VIKTIMAVE-TE-TRAFIKIMIT.pdf>

¹³ Ky përkufizim u zhvillua në kuadër të programit PRIVT të FMB. Për më shumë shiko Surtees, R. (2006b) Programet e ri/integritit në Evropën Juglindore - një dokument për Fondacionin Mbreti Baudouin. Bruksel: FMB.

Ky përkufizim është gjithashtu pjesë e <https://mb.gov.al/wp-content/uploads/2019/12/PROCEDURAT-STANDARDE-T%C3%8B-VEPRIMIT-PER-MBROJTJEN-E-VIKTIMAVE-TE-TRAFIKIMIT.pdf>

¹⁴Po aty.

Mundësitë profesionale /të punësimit: Një nga rezultatet e ri-integrimit është që viktima të ketë qasje në formimin profesional dhe mundësi punësimi që mund të përfshijnë aktivitetet e punësimit ose të krijimit të të ardhurave.¹⁵

Mundësi për arsim dhe trajnim: Një nga rezultatet e përpjekjeve të ri-integrimit është që viktima të ketë qasje në arsim dhe trajnim, si p.sh. kualifikimi arsimor (si shkollimi formal ashtu edhe joformal), marrja e njohurive/aftësive profesionale, trajnimi dhe aftësi/ trajnime të tjera (p.sh., aftësitë jetësore).¹⁶

Siguri dhe mbrojtje: Një nga rezultatet e përpjekjeve të ri-integrimit është që viktima të jetë fizikisht i/e sigurt dhe i/e mbrojtur, të mos jetë i/e ekspozuar ndaj kërcënimeve ose dhunës nga trafikanti ose nga persona të tjerë brenda komunitetit/vendit¹⁷

Mjedis i shëndetshëm social (përfshirë mos diskriminimin dhe mos marginalizimin): Një nga rezultatet e ri-integrimit është që viktima të jetë në gjendje të përballot me problemet në mjedisin e tij/saj shoqëror në lidhje me trafikimin dhe/ose për shkak të diskriminimit shoqëror ose marginalizimit para-trafikimit.¹⁸

Mirëqenie sociale dhe marrëdhëniet ndërpersonale pozitive: Një nga rezultatet e ri-integrimit është që viktima të krijojë marrëdhënie të shëndetshme shoqërore, përfshirë marrëdhëniet me bashkëmoshatarët, familjen, bashkëshortin ose bashkëshorten/partnerin intim dhe komunitetin.¹⁹

Gjendje e kënaqshme ekonomike: Një nga rezultat i përpjekjeve të ri-integrimit lidhet me gjendjen e kënaqshme ekonomike, si për shembull, aftësia për të fituar para, mbështetja e anëtarëve të familjes, etj.²⁰

Mirëqenie fizike: Një nga rezultat i përpjekjeve të ri-integrimit lidhet me shëndetin e mirë fizik të individit, përfshirë aftësinë për të përballuar çdo çështje/ problem mjekësor, paaftësi, kufizim fizik dhe ndjenjë të përgjithshme të mirëqenies fizike.²¹

Mirëqenie mendore: Një nga rezultatet e përpjekjeve të ri-integrimit lidhet me zgjidhjen e problemeve të shëndetit mendor të viktimës, si dhe me mirëqenien e përgjithshme të shëndetit të tij/saj mendor, siç është vetë-vlerësimi dhe pranimi i vetvetes.²²

Qasje në shërbime dhe mundësi: Një nga rezultatet e ri-integrimit është që viktima të

¹⁵Po aty.

¹⁶Po aty.

¹⁷Po aty.

¹⁸Po aty.

¹⁹Po aty.

²⁰Po aty.

²¹Po aty.

²²Po aty.

ketë qasje në shërbimet dhe mundësitë e që ka nevojë për të rimarrë veten nga trafikimi, si dhe ato shërbime të nevojshme nga njerëzit në përgjithësi për mirëqenien personale, sociale dhe ekonomike.²³

Motivim dhe përkushtim ndaj procesit të ri/integrimit: Një nga rezultatet e ri-integrimit lidhet me viktimën që ai/ajo të dëshmojë angazhim për të realizuar ri/integrimin, si dhe sa i motivuar është ai/ajo për këtë qëllim.²⁴

Probleme ligjore dhe procedura gjyqësore: Një nga rezultatet e ri-integrimit ka të bëjë me përfshirjen e sigurt të viktimës në procesin ligjor/gjyqësor që lidhet me përvojën e trafikimit.²⁵

Mirëqenie e përfituesve dytësorë: Një nga rezultatet e ri-integrimit lidhet me mirëqenien fizike dhe mendore të personave në varësi të personit të trafikuar.²⁶

3. Objektivat dhe metodologjia e hartimit të manualit

Ky manual synon të shërbejë si një spirancë për profesionistët e grupeve/ekipeve ndërsektoriale që punojnë me viktimat e trafikimit. Me anë të këtij Manuali, synohet:

1. të përmirësohet cilësia e kujdesit që iu ofrohet viktimave;
2. të përmirësohet konsultimi mes profesionistëve dhe të lehtësohen referimet që duhet të bëhen gjatë procesit të ri/integrimit;
3. të informohen përfituesit/ klientët, familjet e tyre nëse nevojitet një konsultim, një shërbim i specializuar ose një transferim;
4. të promovohet dhe mbështetet koordinimi i kujdesit për viktimat tek të gjithë ofruesit e shërbimeve;
5. të kontribuohet në debat dhe ky manual të shërbejë si bazë për standardizimin e menaxhimit të rasteve të Shqipëri;
6. të unifikohet mirëkuptimi për menaxhimin e rasteve të viktimave /viktimave të mundshme të trafikimit.
7. të ofrohet orientim për profesionistët që duan të ndjekin karrierën në ofrimin e ndihmës ndaj viktimës;

²³Po aty.

²⁴Ky përkufizim u zhvillua në kuadër të programit PRIVT të FMB. Për më shumë shiko Surtees, R. (2006b) Programet e ri/integrimit në Evropën Juglindore - një dokument për Fondacionin Mbreti Baudouin. Bruksel: FMB.

Ky përkufizim është gjithashtu pjesë e <https://mb.gov.al/wp-content/uploads/2019/12/PROCEDURAT-STANDARDE-T%C3%8B-VEPRIMIT-PER-MBROJTJEN-E-VIKTIMAVE-TE-TRAFIKIMIT.pdf>

²⁵Po aty.

²⁶Po aty.

Puna për përgatitjen e këtij manuali u mbështet në tre lloje të dhënash: të dhënat e mbledhura nga shqyrtimi i dokumentacionit, të dhënat e grupit të fokusit dhe të dhënat e mbledhura përmes konsultimit.

Shqyrtimi i dokumentacionit: Të dhënat kryesore për hartimin e manualit u mbledhën përmes rishikimit të dokumenteve të punës së D&E, dokumenteve/ literaturës për trafikimin e qenieve njerëzore dhe mbështetjen për riintegrimin e viktimave të trafikimit. Gjithashtu, u shqyrtuan ligjet, politikat dhe rregulloret që kanë për objekt ndihmën që i ofrohet personave të trafikuar në kontekst kombëtar

Fokus grupet me menaxherët e rasteve të D&E: Dy grupe fokusi u zhvilluan me 7 menaxherët e rasteve të D&E. Grupet e fokusit u përqendruan në çështje që lidhen me komponentët e menaxhimit të rasteve të viktimave të trafikimit, elementet e menaxhimit të suksesshëm të rastit, rolin e viktimave, etj.

Konsultimi i projekteve të manualit me anëtarë të Autoritetit Përgjegjës: Projektet e manualit për menaxhimin e rasteve u përcollën për shqyrtim tek anëtarët e Autoritetit Përgjegjës. Versioni përfundimtar i manualit pasqyron komentet dhe sugjerimet e tyre.

1. Dispozitat ligjore që lidhen me menaxhimin e rastit

Legjislacioni shqiptar është përmirësuar me kalimin e kohës. Megjithatë, mungesa e një akti të vetëm për mbrojtjen që të mund të përdoret si referencë, konsiderohet se shkakton konfuzion dhe pengon krijimin e praktikës së mirë. Më poshtë janë renditur ligjet dhe aktet nënligjore më të rëndësishme me referenca dhe komente për aspekte të ndryshme të mbrojtjes me të cilat ato lidhen.

Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë (ndryshuar në vitin 2016)

Kushtetuta parashikon disa parime dhe dispozita të rëndësishme për mbrojtjen e grupeve të cënueshme. Në nenin 54, fëmijët, të rinjtë, gratë shtatzëna dhe nënat e reja gëzojnë të drejtën e një mbrojtje të veçantë nga shteti.

Kapitulli V trajton objektivat sociale. Neni 59 paraqet disa të drejta të rëndësishme si më poshtë:

- Shteti, brenda kompetencave kushtetuese dhe mjeteve që disponon, si dhe në plotësim të nismës dhe përgjegjësisë private, synon: punësimin në kushte të përshtatshme të të gjithë personave të aftë për punë; plotësimin e nevojave të shtetasve për strehim; standardin më të lartë shëndetësor, fizik e mendor të mundshëm; arsimimin dhe kualifikimin sipas aftësive të fëmijëve dhe të rinjve, si dhe të personave të pa zënë me punë; përkujdesje dhe ndihmë për të moshuarit, jetimët dhe invalidët; riaftësimin shëndetësor, edukimin e specializuar dhe integrimin në shoqëri të të paaftëve, si dhe përmirësimin në vazhdimësi të kushteve të tyre të jetesës;

Përmbushja e objektivave sociale nuk mund të kërkohet drejtpërdrejt në gjykatë. Ligji përcakton kushtet dhe masën në të cilën mund të arrihen këto objektiva.

1. *Ligji Nr. 9265, datë 29.07.2004 "Për ratifikimin e Konventës Evropiane për dëmshpërblimin e viktimave të krimeve të dhunshme"*

Neni 2 i Konventës parashikon të drejta për dëmshpërblim.

1. Nëse dëmshpërblimi nuk mund të sigurohet nga burime të tjera, shteti ndihmon në dëmshpërblimin:

- a) e atyre që kanë pësuar lëndime të rënda trupore ose dëmtim të shëndetit që ka ardhur drejtpërdrejt si pasojë e një krimi të dhunshëm;
- b) e personave të varur nga personat që kanë vdekur si pasojë e një krimi të tillë.

2. Dëmshpërblimi në rastet e mësipërme jepet edhe kur personi që ka kryer krimin nuk mund të ndiqet penalisht ose të dënohet.

Neni 4 parashikon se “në varësi të rastit, dëmshpërblimi mbulon të paktën kategoritë e mëposhtme: të ardhurat e humbura, shpenzimet mjekësore, shpenzimet e shtrimit në spital dhe të varrimit, si pensionin ushqimor për personat e varur prej personave që kanë vdekur si pasojë e një krimi të tillë.

2. Ligji Nr. 7895, date 27.01.1995 “Kodi Penal” (i ndryshuar)

Ky ligj kriminalizon trafikimin e qenieve njerëzore dhe siguron një mbrojtje më të lartë ligjore për VT-të. Në ndryshimet e fundit të vitit 2013, dënimi për trafikantët është rritur dhe është shtuar një nen për përjashtimin e viktimave nga dënimi siç parashikohet më me hollësi në nenet e mëposhtme:

- Neni 110/a: Trafikimi i personave të rritur dënohet me burgim nga tetë deri në pesëmbëdhjetë vjet. Neni 128 /b: Trafikimi i të miturve, dënohet me burgim nga dhjetë deri në njëzet vjet. Neni 52/a: Përjashtimi ose ulja e dënimit për bashkëpunëtorët e drejtësisë dhe viktimat

Personi i dëmtuar nga veprat penale, që lidhen me trafikimin e personit mund të përfitojë përjashtim nga dënimi, për kryerjen e veprave penale gjatë periudhës së trafikimit dhe në masën që ka qenë i detyruar t'i kryejë ato veprime ose mosveprime të kundërligjshme. (ndryshuar më 2013)

3. Ligji Nr. 7905, datë 21.3.1995 “Kodi i Procedurës Penale” (i ndryshuar)

Ky ligj (i ndryshuar me ligjin 35/2017) synon përmirësimin e gjendjes së viktimave të veprave penale dhe rritjen e qasjes së viktimave të trafikimit në procesin penal. Neni 58 parashikon një listë të të drejtave të viktimat, në përgjithësi, ndërsa neni 58/b “të drejtat e viktimës së abuzuar seksualisht dhe të viktimës së trafikimit të qenieve njerëzore”. Ky i fundit parashikon se viktimat e abuzuar seksualisht dhe viktimat e trafikimit të qenieve njerëzore kanë gjithashtu të drejtë të:

- a) të merren në pyetje nga një oficer i policisë gjyqësore ose prokuror i të njëjtës gjini;
- b) të refuzojnë t'u përgjigjen pyetjeve në lidhje me jetën private, të cilat qartësisht nuk kanë të bëjnë me veprën penale;
- c) të kërkojnë të dëgjohen nëpërmjet mjeteve audiovizuale, sipas parashikimeve të këtij Kodi.

4. Ligji Nr. 7995 datë 20.9.1995 “Për nxitjen e punësimit”, i ndryshuar, dhe aktet nënligjore të nxjerra në zbatim të tij (të ndryshuara)

Qëllimi i këtij ligji në lidhje me punësimin është të ndjekë politika aktive të përgjithshme për të mbështetur punësimin e plotë, produktiv dhe të zgjedhur lirisht. Shteti krijon dhe zhvillon zyra punësimi, të cilat veprojnë nën kontrollin e një autoriteti qendror, për të përmbushur të drejtën e të gjithë shtetasve rezident në Shqipëri, për

punësim fitimprurës, për të marrë këshillim dhe kualifikim profesional për çdo punësim të tillë.

Programet e nxitjes së punësimit që cilat synojnë kapërcimin e hendeqeve mes individëve të përjashtuar shoqërisht dhe grupeve të marginalizuara, përfshirë gratë dhe vajzat që kanë vuajtur nga një përvojë trafikimi.

Këto programe përfshijnë:

1. Mbështetjen e grave të papuna;
2. Mbështetjen e punëkërkuesve të papunë të ndodhur në situata vështirësie;
3. Trajnimin në punë të punëkërkueseve femra të papuna;
4. Trajnimin e të rinjve që kanë mbaruar arsimin universitar;
5. Mbështetjen e personave me aftësi të kufizuara të papunë

Lista e VKM-ve të miratuara në zbatim të ligjit:

VKM Nr. 873, datë 27.12.2006 “Për masën e financimit, kriteret dhe procedurat për zbatimin të programeve të praktikave profesional për punëkërkuesit e papunë që kanë përfunduar arsimin e lartë brenda ose jashtë Shqipërisë”;

VKM Nr. 48, datë 16.1.2008 “Për programin e nxitjes së punësimit të punëkërkuesve të papunë që gjenden në situata vështirësie”;

VKM Nr. 47, datë 16.1.2008 “Për programin e nxitjes së punësimit nëpërmjet zhvillimit në punë”;

VKM Nr. 27, datë 11.01.2012 “Për programin e nxitjes së punësimit për gratë dhe grupet me nevoja të veçantë”;

VKM Nr. 248, datë 30.04.2014 “Për programin e nxitjes së punësimit të individëve me aftësi të kufizuara”; Vendimi i Këshillit të Ministrave “Për tarifat e formimit profesional”, 4 prill 2006

5. Liqji Nr. 9355, datë 10.03.2005 “Për ndihmën dhe shërbimet shoqërore” (i ndryshuar)

Ky ligj përcakton ndihmën dhe shërbimet shoqërore për individët dhe grupet në nevojë, të cilët nuk mund të sigurojnë përmbushjen e nevojave bazë jetike, zhvillimin e aftësive dhe të mundësive personale dhe ruajtjen e integritetit dhe përfshirjes sociale për shkak të aftësive dhe mundësive të kufizuara ekonomike, fizike, psikologjike dhe sociale.

Neni 5 i ligjit përcakton se ndër përfituesit e ndihmës ekonomike janë edhe viktimat e trafikimit, pas daljes nga institucionet e përkujdesit shoqëror, deri në momentin e punësimit të tyre (përditësuar 2016).

6. Urdhri Nr. 170 dhe Udhëzimi Nr. 18, datë 21.04.2008 i Ministrit të Arsimit “Për funksionimin e shërbimit psikologjik shkollor në sistemin arsimor parauniversitar”

Ky urdhër legjitimon shtrirjen e sistemit psikologjik shkollor në sistemin arsimor parauniversitar, kopshte dhe shkolla. Çdo shkollë me shërbim psikologjik do të krijojë një grup psikologësh mbështetës për të ndihmuar psikologun e shkollës. Ky shërbim do përbëhet nga Drejtori, dy mësues dhe psikologu. Në nivel shkolle, ky grup trajton problemet e fëmijëve që janë të cenusshëm nga trafikimi.

7. *Ligji nr. 10173 datë 22.10.2009 "Për mbrojtjen e dëshmitarëve dhe bashkëpunëtorëve të drejtësisë"*

Ky ligj rregullon masat e posaçme, të përkohshme dhe të jashtëzakonshme, mënyrën dhe procedurat e mbrojtjes së dëshmitarëve dhe të bashkëpunëtorëve të drejtësisë, si dhe organizimin, funksionimin, kompetencat dhe marrëdhëniet ndërmjet organeve të ngarkuara për propozimin, vlerësimin, miratimin dhe zbatimin e programit të mbrojtjes.

8. *Ligji Nr. 10 192, datë 3.12.2009 "Për parandalimin e krimit të organizuar, trafikimit, korrupsionit dhe krimeve të tjera nëpërmjet masave parandaluese kundër pasurisë"*

Qëllimi i këtij ligji është parandalimi dhe goditja e krimit të organizuar, trafikimit dhe korrupsionit, si dhe krimeve të tjera, sipas parashikimeve të këtij ligji, përmes konfiskimit të pasurisë së personave që kanë nivel të pajustificuar ekonomik, si pasojë e veprimtarisë së dyshuar kriminale.

Neni 37 parashikon se të ardhurat e përfituara nga zbatimi i këtij ligji shërbejnë për krijimin e një fondi të posaçëm për parandalimin e kriminalitetit dhe edukimin ligjor. Ky fond i veçantë shërben edhe për dhënie të ndihmës për viktimat e krimit të organizuar, si dhe për nxitjen e programeve sociale për këto kategori, duke destinuar pasuritë në administrim të ministrisë që mbulon çështjet sociale, përfshirë dëmshpërblimin e viktimave të krimit të organizuar dhe viktimave të trafikimit në masën e përcaktuar me vendim gjykatë.

9. *Marrëveshja për funksionimin e mekanizmit kombëtar të referimit për viktimat e trafikimit, e nënshkruar më 15.06.2012 (e ndryshuar)*

Qëllimi i kësaj marrëveshje është: 1) të identifikojë, referojë, mbrojë, ndihmojë dhe riintegrojë viktimat ose viktimat e mundshme të trafikimit; 2) të përmirësojë dhe forcojë partneritetin mes aktorëve qeveritarë dhe joqeveritarë për identifikimin, referimin, mbrojtjen dhe ndihmën e viktimave/viktimave të mundshme të trafikimit; 3) të përmbushë të gjitha angazhimet, si pjesë e një qëllimi të përbashkët dhe të koordinuar kombëtar në luftën kundër trafikimit të qenieve njerëzore, të rrisë ndërgjegjësimin e publikut dhe të përmbushë detyrën shoqërore e morale për të mbështetur dhe riintegruar viktimat e trafikimit.

10. *Ligji Nr. 108/2013 "Për të huajt" (i ndryshuar)*

Ky ligj rregullon regjimin e hyrjes, qëndrimit, punësimit dhe daljes së të huajve në/nga Republika e Shqipërisë. Ligji përcakton funksionet dhe kompetencat e autoriteteve shtetërore dhe subjekteve të tjera, publike dhe private, shqiptare ose të huaja, që ushtrojnë veprimtari në Republikën e Shqipërisë, të cilat kanë të bëjnë me të huajt që kërkojnë të hyjnë, që hyjnë, qëndrojnë dhe dalin nga Republika e Shqipërisë. Marrëveshjet ndërkombëtare, të lidhura me qeveritë e shteteve të tjera, të ratifikuara me ligj, mund të parashikojnë dispozita të posaçme dhe më të favorshme për shtetasit e këtyre vendeve, të cilat zbatohen reciprokisht.

Neni 54 rregullon lëshimin lejes së qëndrimit për viktimat e trafikimit të qenieve njerëzore.

1. Autoriteti i përgjegjës vendor për kufirin dhe migracionin pajis me leje të përkohshme qëndrimi të tipit “A”, për një afat 3-mujor, të huajin, pavarësisht nga vullneti i tij/saj për të bashkëpunuar me drejtësinë, kur ka shkaqe të arsyeshme për të besuar se i huaji është viktimë ose viktimë e mundshme e trafikimit, e identifikuar si e tillë nga strukturat përgjegjëse për identifikimin dhe referimin e viktimave të trafikimit. Kjo leje qëndrimi i jepet viktimës ose viktimës së mundshme të trafikimit me qëllim që të rimarrë veten, si dhe të trajtohet sipas gjendjes fizike dhe mendore për marrjen e një vendimi të mirinformuar për të bashkëpunuar ose jo me organet e drejtësisë.

2. Gjatë periudhës së rikuperimit dhe reflektimit, viktimat ose viktimat e mundshme të trafikimit gëzojnë të gjitha të drejtat dhe shërbimet që përfitojnë viktimat e trafikimit, sipas legjislacionit shqiptar në fuqi.

3. Autoriteti përgjegjës vendor për kufirin dhe migracionin pajis me leje qëndrimi të tipit “B” të huajin viktimë e trafikimit në Republikën e Shqipërisë, të identifikuar si e tillë nga strukturat përgjegjëse për identifikimin dhe referimin e viktimave të trafikimit, në njërën ose tjetrën prej dy situatave të mëposhtme ose në të dyja këto situata: a) vlerëson se qëndrimi i tij / saj është i nevojshëm për shkak të situatës sociale dhe personale; b) vlerëson se funksioni i tij / saj është i nevojshëm për qëllime të bashkëpunimit me organet e drejtësisë gjatë hetimit ose procedimit penal.

11. Udhëzim i përbashkët nr. 3799, datë 8.7.2014 “Për ngritjen e autoritetit përgjegjës për identifikimin, referimin, mbrojtjen dhe riintegrimin e viktimave/ viktimave të mundshme të trafikimit”

Ngritja e autoritetit përgjegjës ka për qëllim të garantojë mbrojtjen dhe ofrimin e ndihmës për viktimat, viktimat e mundshme dhe personave në rrezik trafikimi, si dhe të përcaktojë detyrat e institucioneve të përfshira në këtë proces. Qëllimi i autoritetit përgjegjës është të koordinojë dhe monitorojë procesin e referimit të ndihmës, mbrojtjes dhe riintegrimin e viktimave dhe viktimave të mundshme të trafikimit, si dhe

të regjistrojë dhe raportojë në mënyrë periodike të dhënat në lidhje me rastet e identifikuar të trafikimit.

12. VKM Nr. 195, 11.04.2007 “Për miratimin e standardeve të shërbimeve të përkujdesit shoqëror, në qendrat e rezidenciale, për viktimat e trafikimit ose në rrezik trafikimi”.

Këto standarde përshkruajnë shërbimet dhe rregullojnë si do të zgjidhen rastet e urgjencës për viktimat e trafikimit duke i strehuar ato në qendrat rezidenciale. Ky dokument përshkruan shërbimet që viktimat marrin gjatë qëndrimit të tyre në qendrat rezidenciale. Strehëzat ofrojnë një paketë gjithëpërfshirëse shërbimesh në përputhje me nevojat komplekse të përfituesve.

13. Strategjia kombëtare për mbrojtjen sociale dhe plani i veprimit për mbrojtjen sociale 2015 – 2020

Strategjia për mbrojtjen sociale për periudhën 2015 - 2020, trajton çështje në fushën e përgjegjësisë shtetërore të Ministrisë së Mirëqenies Sociale dhe Rinisë (MMRS), sot Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale, në lidhje me shërbimet dhe mbështetjen e vendosur në dispozicion të viktimave të trafikimit, përfshirë: (i) skemën e ndihmës sociale dhe skemën e përfitimit të aftësisë së kufizuar; (ii) shërbimet ekzistuese dhe të propozuara të kujdesit shoqëror; si dhe (iii) çdo çështje tjetër në fushën e mbrojtjes sociale.

Strategjia pasqyron angazhimet e Qeverisë shqiptare në fushën e mbrojtjes sociale, duke synuar të sigurojë që çdo shtetas shqiptar, pavarësisht të ardhurave, origjinës, moshës, gjinisë, etnisë, orientimit seksual, edukimit, identitetit kulturor, bindjeve politike apo fetare, të përfitojë shërbime publike cilësore.

14. Ligj nr. 121/2016 “Për shërbimet e kujdesit shoqëror në Republikën e Shqipërisë”

Ky ligj ka për qëllim të përcaktojë rregullat e sigurimit dhe ofrimit të shërbimeve të kujdesit shoqëror, të cilat ndihmojnë në mirëqenien dhe përfshirjen shoqërore të individëve e familjeve që kanë nevojë për kujdes shoqëror.

. Neni 3/25 përkufizon se “Menaxhim i rastit” është sigurimi dhe bashkërendimi i referimit të individëve në nevojë për kujdes shoqëror në të gjithë procesin e ofrimit të shërbimit, sa herë që të jetë e nevojshme, deri në integrimin e plotë të tyre.

. Neni 6, Përfituesit e shërbimeve të kujdesit shoqëror, parashikon se përfituesit e shërbimeve të kujdesit shoqëror përfshijnë grupe të ndryshme shoqërore, përfshirë viktimat e trafikimit.

. Neni 17 përcakton se përfituesit e shërbimit në streha janë fëmijë dhe të rritur, viktimat të dhunës në familje, abuzimit, viktimat të trafikimit ose viktimat të mundshme të trafikimit ose në rrezik potencial për jetën.

. Neni 20: Trajtimi i fëmijëve të shfrytëzuar ose të trafikuar. Institucionet, të cilat, me ligj, janë përgjegjëse për trajtimin e fëmijëve të shfrytëzuar ose të trafikuar, janë të detyruara të ndërmarrin të gjitha masat dhe veprimet specifike për të ndihmuar dhe mbështetur fëmijët, viktimat të shfrytëzimit ose trafikimit, deri në shërimin e tyre fizik dhe psiko-social, pas një vlerësimi të veçantë të rrethanave të secilit fëmijë, me qëllim gjetjen e një zgjidhjeje të qëndrueshme, sipas ligjit Nr. 9642, datë 20.11.2006, "Për ratifikimin e konventës së Këshillit të Evropës për masat kundër trafikimit të qenieve njerëzore".

. Neni 25, Shërbimet Publike, përcakton se 1) përfituesit e shërbimeve të kujdesit shoqëror përfitojnë shërbime publike, si arsimimi dhe shëndetësia dhe shpenzimet e tyre mbulohen nga Buxheti i Shtetit; 2) përfituesit e shërbimeve shoqërore përfshihen në kategorinë e personave ekonomisht joaktivë, në kuptimin e skemës së sigurimeve të detyrueshme shëndetësore. Kontributi në fondin e sigurimeve të detyrueshme shëndetësore për këto kategori paguhet nga Buxheti i Shtetit.

15. Ligji Nr. 37/2017 "Kodi i drejtësisë penale për të mitur"

Kodi i drejtësisë penale për të mitur parashikon rregulla të posaçme në lidhje me:

- . përgjegjësinë penale të të miturve;
- . rregullat procedurale që lidhen me hetimin dhe ndjekjen penale;
- . procesin gjyqësor, ekzekutimin e vendimit të dënimit penal;
- . rehabilitimin ose çdo masë tjetër që përfshin një të mitur në konflikt me ligjin, si dhe një **viktimë të mitur dhe/ose dëshmitar të veprës penale**.

Qëllimi i këtij Kodi është:

- . të garantojë një kuadër ligjor të drejtësisë penale për të mitur që është në përputhje me standardet ndërkombëtare;
- . mbrojtjen e të miturit duke respektuar interesin më të lartë të të miturit;
- . të mbrojë të drejtat e të miturit në rastet kur është dëshmitar dhe/ose **viktimë e veprës penale**;
- . të parandalojë riviktimizimin e të miturit.

16. Ligji nr. 111/2017 "Për ndihmën juridike të garantuar nga shteti"

Ky ligj i ri përmirëson mekanizmin e dhënies së ndihmës juridike parësore dhe dytësore. Ai lejon lidhjen e kontratave me OJQ-të për dhënien e ndihmës ligjore parësore. Ligji parashikon kategoritë specifike të përfituesve të ndihmës juridike, ku përfshihen:

- . Viktimat e dhunës në familje;
- . Viktimat e abuzuara seksualisht dhe **viktimat e trafikimit** në çdo fazë të procedimit penal;
- . Viktimat e mitura dhe të miturit në konflikt me ligjin në çdo fazë të procedimit penal;

. Fëmijët nën kujdestari, personat që janë përfitues të skemave të mbrojtjes shoqërore dhe kategoritë e tjera në nevojë... (Neni 11);

Personat që përfitojnë ndihmë juridike dytësore përjashtohen nga detyrimi për të paguar tarifatat dhe shpenzimet gjyqësore, përfshirë detyrimin për ekzekutimin e vendimit.

17. Ligj Nr. 18/2017 "Për të drejtat dhe mbrojtjen e fëmijës"

Ky ligj përcakton të drejtat dhe mbrojtjen që gëzon çdo fëmijë, mekanizmat dhe autoritetet përgjegjëse që garantojnë me efektivitet ushtrimin, respektimin, promovimin e këtyre të drejtave dhe mbrojtjen e veçantë të fëmijës.

Neni 26, Mbrojtja nga trafikimi dhe çdo formë e shfrytëzimit dhe abuzimit seksual, parashikohen disa dispozita të veçanta për mbrojtjen e fëmijës nga trafikimi. Sipas kësaj dispozite, fëmija mbrohet nga trafikimi, shitja dhe çdo formë e shfrytëzimit dhe abuzimit seksual, përfshirë veprimtarinë e paligjshme seksuale, shfrytëzimin e fëmijëve në prostitucion ose në praktika të tjera seksuale të paligjshme, ekspozimi, shfaqja ose përfshirja në materiale pornografike ose abuzimi seksual me fëmijë, sipas përcaktimeve të Kodit Penal dhe akteve të tjera në fuqi.

18. VKM Nr. 108, date 15.02.2017 "Për miratimin e rregullores "Për mbrojtjen e fëmijëve në punë".

Kjo rregullore përcakton parimet dhe kërkesat e hollësishme për mbrojtjen e sigurisë dhe shëndetit të fëmijëve (d.m.th. nën moshën 18 vjeç) nga shfrytëzimi ekonomik dhe nga çdo punë që mund të dëmtojë shëndetin dhe sigurinë e tyre ose zhvillimin e tyre fizik, mendor, moral ose shoqëror, ose të pengojë arsimimin ose pjesëmarrjen e tyre në aktivitete kulturore, tregtare dhe aktivitete të ngjashme. Ajo synon të sigurojë që kushtet e punës të jenë të përshtatshme për moshën dhe shëndetin e fëmijës, që fëmijët të marrin arsim dhe që kjo e drejtë të mos cenohet për shkak të punës. Kjo rregullore zbatohet plotësisht për çdo fëmijë nën moshën 18 vjeç që ka një kontratë pune ose marrëdhënie të një natyre të ngjashme, pa cenuar legjislacionin në fuqi që rregullon sigurinë dhe shëndetin në punë.

19. Ligj Nr. 22/2018 "Për strehimin social"

Objekti i këtij ligji është të përcaktojë rregullat dhe procedurat administrative për mënyrën e planifikimit, ofrimit, administrimit dhe shpërndarjes së programeve të strehimit social, me qëllim krijimin e mundësive për strehim të përshtatshëm dhe të përballeshëm, duke u mbështetur në aftësinë paguese të familjeve që kanë nevojë për strehim dhe ndihmën e institucioneve shtetërore përgjegjëse.

Disa nga nenet e këtij ligji përcaktojnë masa të posaçme për strehimin e viktimave të trafikimit (nenet 16, 34, 43, 58, 60, 63).

. Neni 16, Kriteret e përzgjedhjes së përfituesve, përcakton kushtet sociale, në bazë të të cilave kanë përparësi viktimat e trafikimit /viktimat e mundshme të trafikimit;

. Neni 34, Rregullat e Përgjithshme për subvencionimin e qirasë, përcakton se subvencionimi i qirasë, si rregull, mbulohet nga të ardhurat e njësisë së qeverisjes vendore. Përparësi në subvencionimin e qirasë sipas sistemit të pikëzimit kanë, por nuk kufizohen me to, disa kategori, ku përfshihen ndër to edhe viktimat e trafikimit /viktimat e mundshme të trafikimit.

20. VKM nr. 148, datë 13.03.2018 “Për përcaktimin e rregullave të bashkëpunimit ndërmjet mekanizmave institucionalë, strukturave për mbrojtjen e fëmijëve në nivel vendor dhe organizatave jofitimprurëse, për realizimin e politikave kombëtare e vendore, si dhe për shërbimet e nevojshme për mbrojtjen e fëmijës”

Ky vendim përcakton rregullat e bashkëpunimit ndërmjet mekanizmave institucionalë, strukturave të mbrojtjes së fëmijës në nivel qendror e vendor dhe organizatave jofitimprurëse për realizimin e politikave kombëtare e vendore, si dhe për ofrimin e shërbimeve të nevojshme për mbrojtjen e fëmijës. Vendimi rendit zotimet konkrete të ndërmarrë nga agjencitë për mbrojtjen e fëmijës në nivel qendror dhe vendor në kuadër të këtij bashkëpunimi, si dhe organizatat e tjera jofitimprurëse, sipas legjislacionit në fuqi.

21. VKM nr. 499, 29.08.2018 “Për miratimin e procedurave standarde të veprimit për mbrojtjen e viktimave dhe viktimave të mundshme të trafikimit”

PSV-të kanë si qëllim kryesor mbrojtjen e viktimave të trafikimit, përfshirë identifikimin në kohë dhe në mënyrë të përshtatshme të të gjitha viktimave të mundshme të trafikimit, të të rriturve apo miturve, shqiptarë, të huaj apo pa shtetësi, për të gjitha llojet e shfrytëzimit, të trafikuar brenda apo jashtë vendit, të lidhura apo jo me krimin e organizuar. Mbrojtja e personave të trafikuar përfshin të gjitha veprimet e kryera nga punonjësit e institucioneve shtetërore qendrore dhe vendore, si dhe institucionet joshtetërore, qofshin apo jo anëtare të Mekanizmit Kombëtar të Referimit për Pritjen, Identifikimin, Ndihmën e Menjëhershme dhe Mbështetjen për Rehabilitimin dhe Riintegrimin e Personave të Trafikuar, në përputhje me këto procedura.

22. VKM Nr. 770, datë 26.12.2018 “Për miratimin e planit kombëtar të veprimit për luftën kundër trafikimit të qenieve njerëzore 2018-2020”.

Plani i veprimit parashikon që veprimtaritë dhe ndërhyrjet të bashkërendohen mes të gjitha agjencive shtetërore e joshtetërore të përfshira në luftën kundër trafikimit të personave. Në këtë Plan Veprimi parashikohen një sërë aktiviteteesh për të mundësuar ofrimin e mbrojtjes dhe ndihmës jo vetëm për viktimat që kanë bashkëpunuar me

drejtësinë, por edhe për çdo person të identifikuar si viktimë/viktimë të mundshme të trafikimit. Ky plan i kushton një vëmendje të veçantë identifikimit dhe referimit, duke mobilizuar një sërë mekanizmash identifikimi potencial në vend dhe duke ofruar udhëzime dhe burime të nevojshme për këtë qëllim.

2. Parimet e menaxhimit të rastit

➤ Të drejtat dhe parimet e mbrojtjes

Sigurimi i mbrojtjes duhet të bazohet në informimin e viktimës për të drejtat që ai/ajo gëzon. Këto të drejta janë:

- E drejta për të reflektuar dhe për të pasur një periudhë për të rimarrë veten
- E drejta për mbrojtje të përshtatshme
- E drejta për mosdënim
- E drejta për trajtim specifik që synon parandalimin e viktimizimit për së dyti
- E drejta për dëmshpërblim
- E drejta për privatësi
- E drejta për lëvizje të lirë

Në çdo fazë/hap të ndihmës dhe mbështetjes zbatohen parimet e mëposhtme:

- Viktima është në qendër të të gjitha proceseve dhe diskutimeve;
- Kujdesi ndaj viktimës duhet të jetë i vazhdueshëm përmes një pike të vetme kontakti, pavarësisht se si ofrohet kujdesi ndaj tij/saj;
- Viktima ka të drejtë të marrë informacion të plotë, të saktë, të paanshëm në lidhje me mundësitë dhe rezultatet e mundshme të vendimeve të tij/saj. Viktima ka të drejtë të marrë vendime të informuara për të gjitha aspektet e kujdesit ndaj tij/saj, përfshirë të drejtën për të refuzuar kujdesin dhe për të refuzuar referimin për konsultim të specializuar ose transferimin e përgjegjësisë së menaxhimit të rastit;
- Komunikimi mes palëve në lidhje me viktimën do të përfshijë viktimën dhe duhet të jetë i hapur, i qartë, në kohën e duhur dhe i dokumentuar siç duhet.
- Referimi për ndihmë të specializuar do të trajtohet si një e drejtë e viktimës. Do të bëhen të gjitha përpjekjet për të identifikuar burimet e ndihmës së specializuar të përballueshme, me anë të procedurave jo diskriminuese;
- Qasja e referimit do të jetë e qëndrueshme në të gjitha hapat, me përjashtim të disa rasteve dhe kushteve të veçanta.
- Viktimat nuk do të referohen kurrë tek ofrues të shërbimeve që janë të paautorizuara dhe praktikojnë ushtrinë veprimtari përtej mundësive dhe sferës së veprimit të tyre;
- Viktima nuk do të referohet për ato nevoja që organizata përgjegjëse për menaxhimin e rastit ka për detyrë të përmbushë;

- Stafi nuk duhet të veprojë kurrë përtej kompetencave të tij për të shmangur referimin e nevojshëm;
- Profesionistët e përfshirë në referim janë përgjegjës për dokumentimin e duhur të vendimeve të tyre, përfshirë çdo variacion nga ky manual dhe rrethanat e çdo ndryshimi të tillë;
- Referimi duhet të bazohet në kompetencat e bazuara në aftësi dhe jo në besimet dhe vlerat e stafit;
- Viktimat nuk duhet të detyrohen kurrë të pranojnë shërbimet tek të cilat ato referohen;
- Duhet të shmangen referimet që ndërpresin trajtimin e viktimës dhe për këtë arsye janë të dëmshme;

3. Programi i riintegrit i D&E-së, i aplikuar në qasjen e menaxhimit të rastit

Çdo viktimë e trafikimit/viktimë e mundshme e trafikimit që referohet në program, do t'i jepet një paketë e plotë e ndihmës për riintegrim.

Paketa e shërbimeve përfshin shërbime rezidenciale dhe komunitare:

- Akomodimi, siguria dhe plani i riintegrit;
- Ndihma e menjëhershme mjekësore;
- Ndërmjetësimi/lehtësimi me familjen e origjinës;
- Vlerësimi dhe këshillimi psiko-social;
- Mbështetje dhe asistencë ligjore;
- Ndihmë për t'u regjistruar dhe ndjekur shkollimin;
- Aftësim profesional;
- Aktivitetet sociale;
- Mentorim;
- Këshillim dhe mbështetje për punësim;
- Mbështetje për strehimin si subvencionimi i qirasë dhe mbështetje për strehim afatgjatë përmes përfshirjes së VT-ve në programin e strehimit social.
- Dhënia e informacionit mbi shërbimet e disponueshme në komunitet dhe informacionet përkatëse të kontaktit;
- Programet e punësimit që synojnë të krijojnë vende pune;
- Ndihmesë dhe mbështetje për fëmijët e viktimave të trafikimit;
- Monitorimi dhe ndjekja e vazhdueshme e përfituesve të programit.

D&E ofron ndihmë përmes aplikimit të një modeli riintegrit me tre faza, i cili konsiston në:

1. Ndërhyrja fillestare për zgjidhjen e krizës: 0 – 6 muaj;
2. Periudha e stabilizimit dhe tranzicionit: 7 – 12 muaj;
3. Përfshirja sociale dhe riintegrit: 13 – 36 muaj.

Faza I: Ndërhyrja fillestare për zgjidhjen e krizës (3- 6 muaj;

Kjo ndihmë ofrohet kryesisht në qendra rezidenciale ose në mjedise të tjera jo rezidenciale. Në disa prej rasteve, kur duhet të vendoset programi i riintegrit, mund të vendoset të ndihmohen drejtpërdrejt në mjedise të tjera jo rezidenciale por të sigurt, siç janë: apartamentet me qira, familja e origjinës, kujdestaria, kujdesi rezidencial.

Zgjedhjet janë në varësi të rrethanave individuale: Apartamentet me qira mund të zgjidhen për rastet e personave që janë referuar nga strehëza të tjera dhe nuk kanë probleme sigurie; familja e origjinës për rastet që kanë marrëdhënie të mira dhe familje mbështetëse; familjet kujdestare mund të zgjidhen për ata të mitur, familjet e të cilëve nuk janë një opsion; strehimi në institucione fetare janë një zgjidhje për personat me probleme të shëndetit fizik ose mendor.

Strehimi në strehëza ofrohet mesatarisht nga 3-6 muaj, në varësi të nevojës për strehim të sigurt dhe të mbrojtur. Shumica e viktimave të trafikimit nuk mund të kthehen në komunitetin e tyre të origjinës për shkak të problemeve të sigurisë, mentalitetit, stigmatizimit sociale dhe refuzimit nga familjet e tyre.

Gjatë fazës fillestare të ndërhyrjes, përfituesve iu sigurohen nevojat bazë dhe shërbimet e krizës, si p.sh., strehimi, shtëpia, veshja, ushqimi, ndihma mjekësore, ndihma psikologjike, trajnimet profesionale (kur është e përshtatshme), mbrojtja dhe siguria 24 orë, ndërmjetësimi familjar, si dhe përgatitja për fazat e ardhshme të riintegrit.

Për secilin nga rastet caktohet një menaxher i rastit. Menaxheri punon me ekipin multidisiplinar (psikologun, mjekun, avokatin dhe mësuesin) për të kryer një vlerësim gjithëpërfshirës të nevojave. Vlerësimi përfshin vlerësimin shëndetësor që kryhet nga mjeku, vlerësimin psiko-social nga psikologu, vlerësimin ligjor nga avokati, vlerësimin arsimor nga mësuesi. Menaxheri i rastit vlerëson më tej nevojën për kurs profesional, punësim, mbështetjen familjare dhe nevojat afatgjata për strehim.²⁷ Pas vlerësimit të nevojave, përfituesi, së bashku me menaxherin e rastit, hartojnë dhe ndjekin planin individual të riintegrit. Përmes kontakteve individuale strukturore/seancave të këshillimit, përfituesit fuqizohet për të përballuar sfidat e jetës, përfshirë mënyrën e identifikimit dhe krijimit të burimeve personale, të cilat ata mund t' i shfrytëzojnë për të mbështetur riintegrimin e tyre.

Faza II: Stabilizimi dhe tranzicioni (7 -12 muaj):

²⁷ Hollësitë e vlerësimit gjenden në Shtojca

Gjatë kësaj faze, D&E mbështet strehimin e mbrojtur për ata përfitues që kanë nisur tranzicionin e rëndësishëm në “jetën normale”. Të rriturit mbështeten në pavarësinë e tyre ekonomike, si p.sh., pas përfundimit të trajnimit profesional dhe pasjes së një pune për njëfarë kohe, ata lëvizin nga strehëza dhe vendosen në apartamente të mbrojtura, të subvencionuara nga D&E. Për të miturit, D&E lehtëson vendosjen në familje birësuese dhe mjedise të kujdesit alternativ (si shtëpi familje).

Një hartë mbi shërbimet në komunitetit është përgatitur dhe i është dorëzuar përfituesve.

Menaxherët e rastit të D&E-së sigurojnë mbështetje të vazhdueshme gjatë fazës së dytë dhe të tretë të programit të riintegrit, duke ofruar informacionin e nevojshëm për shërbimet ekzistuese në komunitet. Kur çmohet e nevojshme, menaxherët e rastit shoqërojnë viktimat në adresat e ofruesve të shërbimeve.

D&E monitoron progresin e përfituesve në shtëpi, në familjen e origjinës dhe familjet birësuese. Monitorimi shoqërohet me dhënien e ndihmës psiko-sociale.

Monitorimi dhe ndjekja sistematike dhe afatgjatë është një shërbim i rëndësishëm: për të trajtuar në kohë problemet dhe nevojat e përfituesve; për të mbështetur përfituesit për të kapërcyer vështirësitë me të cilat ata përballen gjatë procesit të riintegrit; për të pajisur përfituesit me informacionin e nevojshëm për të marrë shërbimet e kërkuara brenda komunitetit ku ata jetojnë, etj.

Monitorimi realizohet përmes kontakteve të drejtpërdrejta ose duke i telefonuar/takuar personalisht në zyrën e D&E/ duke kryer vizita të drejtpërdrejta në shtëpi apo në komunitetin ku janë përfituesit.

Gjatë fazës së dytë të riintegrit, monitorimi kryhet të paktën një herë në javë.

Faza III: Përfshirja sociale dhe riintegrimi (13 -36 muaj):

Kur përfituesit janë gati të jetojnë një jetë të pavarur, ofrohet mbështetja e Fazës III. Në fazën II ofrohet mbështetje për të fuqizuar përfituesit të largohen gradualisht nga programi. Ajo përfshin: ofrimin e mbështetjes për riintegrimin në familje dhe komunitetin ku banon përfituesi; dhënien e informacionit për burimet dhe shërbimet komunitare në dispozicion, kontaktet e nevojshme dhe hartën e shërbimeve; mbështetjen e përfituesit për të forcuar marrëdhëniet me institucionet mbështetëse në komunitetin ku ai/ajo jeton; dhe monitorimin dhe ndjekjen e rregullt të rastit.

Kohëzgjatja e kësaj faze të programit të riintegrit ndryshon nga rasti në rast. Disa nga përfituesit kanë nevojë për ndihmë për një periudhë më të gjatë se të tjerët. Ata mund të jenë: fëmijë; viktimat që kanë denoncuar trafikantët; viktimat që kanë hyrë në program të shoqëruar me fëmijët e tyre dhe viktimat me probleme të shëndetit mendor. Këto

raste kanë nevojë të përdorin shërbimet e programit të riintegritit deri në 5 vjet dhe madje edhe më gjatë.

D&E monitoron progresin e përfituesve në procesin e riintegritit dhe mban kontakte për 5 vjet, ndërsa në disa raste edhe më gjatë. Përfituesit monitorohen dhe ndiqen rregullisht. Monitorimi konsiderohet si një element thelbësor për të siguruar se procesi i riintegritit po shkon mirë.

Gjatë fazës së tretë të riintegritit, monitorimi kryhet të paktën një herë në muaj.

KAPITULLI II

1. Elementet/hapat e procesit të menaxhimit të rastit dhe menaxheri i rastit

Menaxhimi i rastit është një nga aktivitetet më të strukturuar dhe që kërkon shumë kohë nga ana e profesionistëve që punojnë në antitrafik. Menaxhimi i rastit përfshin një seri fazash ose hapash. Megjithatë organizatat individuale dhe profesionistët e konsultuar për këtë manual i quajnë hapat me emra të ndryshëm, ka një mirëkuptim të përgjithshëm për elementet dhe objektivat kryesore të secilit hap/fazë. Hapat/fazat dhe fokusi i menaxhimit të rastit janë:

Hapi	Objektivi	Menaxheri i rastit ose profesionisti kryesor
1. Identifikimi fillestar/shqyrtimi i rastit dhe referimi tek operatorët e shërbimeve	Të shpëtohet viktimja, të kryhet një vlerësim i menjëhershëm i nevojave	Profesionisti në kontakt të drejtpërdrejtë me viktimën
2. Referimi për ndihmë	Të sigurohet që viktimja të ketë qasje në shërbime duke shmangur dëmtimet, vonesat, dublimin dhe rreziqet	Profesionisti në kontakt të drejtpërdrejtë me viktimën
3. Pritja e viktimës dhe caktimi i menaxherit për rastin/stafit kyç	Të sigurohet që viktimja të njihet me shërbimet dhe të marrë kujdes të koordinuar multidisiplinar	Punonjësi për mbrojtjen e fëmijëve Stafi i agjencisë që do të japë mbështetjen
4. Kryerja e një vlerësimi gjithëpërfshirës të nevojave dhe identifikimi formal	Shqyrtimi i nevojave afatgjata dhe dhënia e ndihmës për planifikimin e mbështetjes	Punonjësi për mbrojtjen e fëmijëve Stafi i agjencisë që do të japë mbështetjen
5. Zhvillimi i planit individual të riintegritimit	Të planifikohet përmbushja e nevojave dhe procesi i fuqizimit	Punonjësi për mbrojtjen e fëmijëve Stafi i agjencisë që do të japë mbështetjen
6. Zbatimi i planit	Viktimja të marrë mbështetjen e nevojshme dhe të marrë pjesë në fuqizimin e tij/saj	Punonjësi për mbrojtjen e fëmijëve Stafi i agjencisë që do të japë mbështetjen
7. Monitorimi dhe ndjekja në vazhdimësi	Të sigurohet që viktimja të vendosë në zbatim aftësitë e fituara më herët	Punonjësi për mbrojtjen e fëmijëve Stafi i agjencisë që do të japë mbështetjen
8. Mbyllja e rastit	T'i jepet viktimës pavarësia dhe besimi i nevojshëm	Punonjësi për mbrojtjen e fëmijëve Stafi i agjencisë që do të japë mbështetjen

2. Konceptet themelore, referencat dhe veprimet e përfshira në çdo hap

2.1 Informacion i hollësishëm mbi fokusin dhe objektivat e hapit

Nga viti 2005 deri në mes të vitit 2011, identifikimi dhe referimi i viktimave të trafikimit kryhej sipas Udhëzimit për Mekanizmin Kombëtar të Referimit (MKR). MKR-ja rregullonte referimet e tre kategorive të viktimave: viktimave të trafikimit, viktimave të mundshme dhe personave në rrezik trafikimi.

Në korrik 2011, hynë në fuqi procedurat standarde të veprimit për identifikimin dhe referimin e viktimave/viktimave të mundshme të trafikimit (PSV). Procedurat kishin për qëllim identifikimin dhe referimin e dy kategorive të viktimave: viktimave të mundshme të trafikimit dhe viktimave të trafikimit.

Procesi i rishikimit të PSV-ve dhe identifikimit të tyre nisi në vitin 2017. Procedurat e reja standarde të veprimit për mbrojtjen e viktimave dhe viktimave të mundshme të trafikimit (PSV) të gushtit 2018. Këto PSV kanë sërish për objekt viktimat dhe viktimat e mundshme të trafikimit, por e konsiderojnë identifikimin si element kyç dhe pjesë të mbrojtjes. Procedurat kanë edhe elemente të tjera të mbrojtjes që nisin me identifikimin.

2.2. Hapi 1: Identifikimi dhe reagimi fillestar

➤ Objekti

Sipas PSV-ve të vitit 2018, “Identifikimi dhe reagimi fillestar” përfshin tërësinë e veprimeve të ndërmarra nga institucionet shtetërore dhe joshtetërore përgjegjëse për mbrojtjen e personave të trafikuar në kufi dhe brenda territorit të Republikës së Shqipërisë, si dhe të institucionet vendore dhe qendrore, të cilat bëjnë të mundur përcaktimin se një fëmijë ose person i rritur është viktimë e mundshme e trafikimit të qenieve njerëzore.

PSV-të që përcaktojnë objektivat dhe hapat e identifikimit fillestar, të cilat janë: 1. Vlerësimi i situatës së personave në raport me treguesit e trafikimit. 2. Vlerësimi i potencialit/mundësive të institucionit/organizatës për ta nxjerrë personin menjëherë nga situata e shfrytëzimit. 3. Ndërhyrja për nxjerrjen e personit nga situata e shfrytëzimit/ndërprerja e shfrytëzimit (vetë ose nëpërmjet punonjësve të policisë së shtetit). 4. Informimi i personit për vlerësimin e punonjësit në lidhje me situatën e tij/saj, të drejtat e tij/saj dhe ndihmën që institucioni mund t'i japë viktimave të mundshme të trafikimit dhe viktimave të trafikimit, si dhe mënyrat e qasjes në ndihmën e ofruar nga institucionet për mbrojtjen e viktimave. 5. Njoftimi i Anëtarit përkatës të Autoritetit Përgjegjës (APAP) ose drejtuesit/kryesuesit të autoritetit përgjegjës (D/KAP)

dhe komunikimi në lidhje me vendosjen e personit në një vend të sigurt që përmbush nevojat e tij/saj të menjëhershme. 6. Ofrimi i mbështetjes për vendosjen e personit në një mjedis të sigurt dhe të përshtatshëm. 7. Vlerësimi i gjendjes shëndetësore dhe referimi i personit tek strukturat shëndetësore. 8. Plotësimi i dokumentacionit për identifikimin fillestar dhe dërgimi i dokumentacionit tek APAP-ja. 9. Ofrimi i mbështetjes në procesin e identifikimit formal. 10. Ofrimi i mbështetjes në hetimin dhe ndalimin e trafikantëve. 11. Ofrimi i vazhdueshëm i mbrojtjes.

➤ **Agjencitë përgjegjëse për identifikimin fillestar**

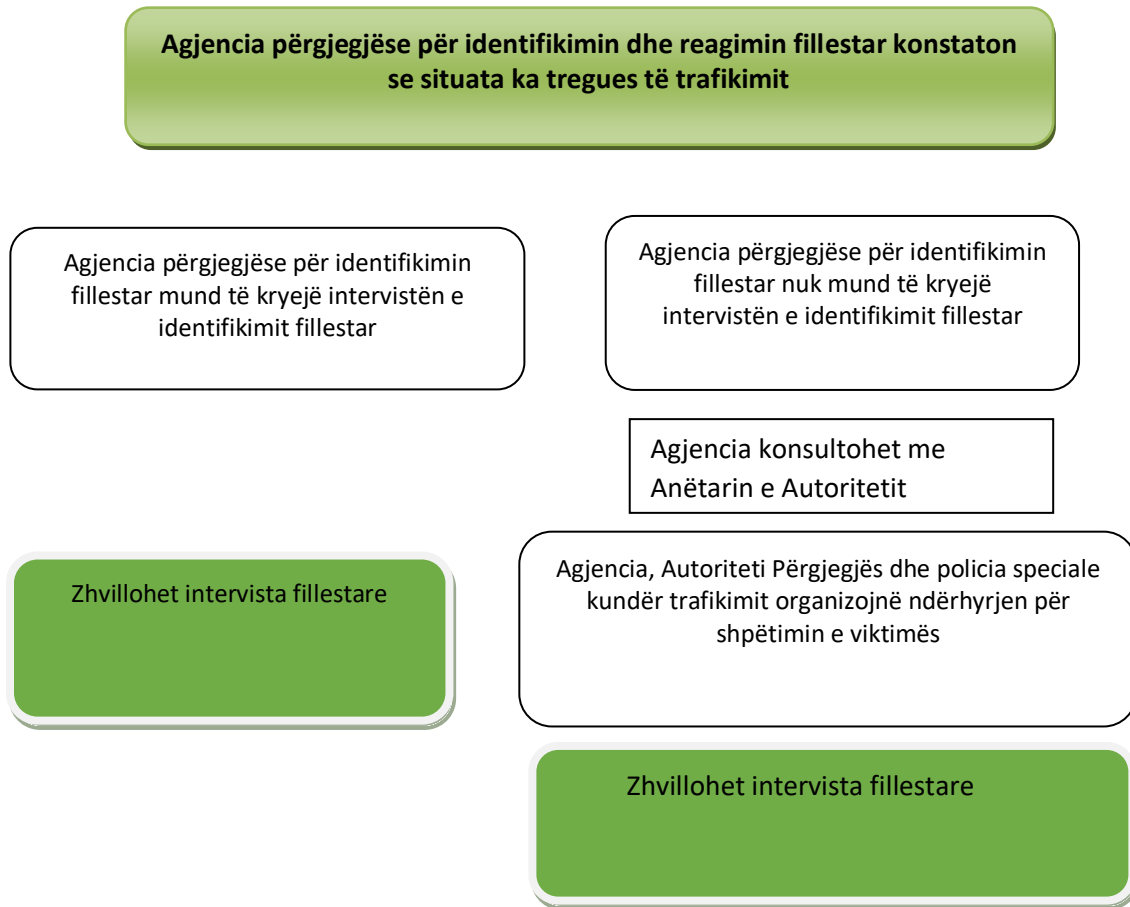
PSV-të përcaktojnë se përgjegjëse për identifikimin fillestar të viktimave të mundshme të trafikimit janë të gjitha ato institucione dhe agjenci që kanë më shumë mundësi për pasur kontakt të drejtpërdrejtë me njerëzit. Tabela e mëposhtme i rendit ato sipas radhës që ato janë paraqitur në PSV.

Vendi	Institucionet përgjegjëse për identifikimin fillestar
Në kufi	Policia Kufitare dhe e Migracionit
Në territorin e Republikës së Shqipërisë	➤ Anëtarët e Koalicionit Kombëtar të Strehëzave Antitrafik; ➤ Qendrat e përkujdesjes shoqërore për njerëzit në nevojë ➤ Organizata që kanë programe të ndihmës për njerëzit në nevojë. ➤ Zyrrat rajonale të shërbimit social shtetërore ➤ Strukturat e Policisë së Shtetit ➤ Inspektorati shtetëror i punës ➤ Shkollat dhe institucionet arsimore ➤ Institucionet e kujdesit shëndetësor ➤ Strukturat e shërbimeve sociale në bashki
Jashtë territorit të Shqipërisë	Përfaqësitë diplomatike të Republikës së Shqipërisë

➤ *Mjetet e identifikimit fillestar dhe mënyra se si agjencitë duhet të procedojnë për identifikimin fillestar*

Mjetet e identifikimit fillestar janë treguesit dhe intervistat. Në rast se hasen elemente nga lista e treguesve në sjelljen dhe pamjen e personave, atëherë personi do t'i nënshtrohet intervistës fillestare.

Skema e mëposhtme paraqet në mënyrë të përgjithësuar si duhet të reagojë një agjenci përgjegjëse për identifikimin fillestar



➤ *Intervista e identifikimit fillestar*

Intervista e identifikimit fillestar është e rëndësishme për të ndaluar shfrytëzimin, për të njohur vuajtjet dhe për t'i dhënë viktimës qasje në ndihmë sa më shpejt të jetë e mundur. Gjithashtu, ajo siguron që njerëzit e referuar tek agjencitë e specializuara dhe që ofrojnë ndihmë për viktimat e trafikimit, janë, në fakt, viktima të trafikimit dhe jo emigrantë të kontrabanduar ose emigrantë të tjerë të parregullt, apo individë të tjerë në një situatë abuzive ose të cenueshme, të cilët mund të kenë nevojë dhe të kenë të drejtë për ndihmë dhe/ose mbrojtje tjetër²⁸.

Kushtet e intervistës

- I intervistuari dhe intervistuesi duhet të jenë në gjendje të komunikojnë në një gjuhë të përbashkët. Të intervistuarit që nuk mund të komunikojnë në gjuhën që njih intervistuesi do të trajtohen si të referuar (si viktima e mundshme e trafikimit) derisa të vendoset komunikimi i drejtpërdrejtë (mes të

²⁸https://publications.iom.int/system/files/pdf/iom_handbook_assistance.pdf

intervistuarit/intervistuesit).

- Intervistat duhet të kryhen në një vend privat, pa praninë e të tjerëve, me përjashtim të rasteve të të miturve të shoqëruar nga prindërit e tyre, siç shpjegohet më poshtë.
- Intervistat duhet të kryhen nga një anëtar i stafi të trajnuar posaçërisht.
- Të intervistuarit duhet të vihen në dijeni mbi konfidencialitetin dhe anonimitetin.
- Të intervistuarit duhet të informohen se si do të përdoret informacioni i dhënë.
- Për të përfunduar procesin e intervistës, intervistuesi duhet të ketë marrë pëlqimin e të intervistuarve. Nëse i intervistuari nuk jep pëlqimin, ai/ajo duhet të jetë i lirë të shkojë.
- Intervistat mund të zhvillohen me kohën; nuk duhet të përcaktohet menjëherë gjithçka.

Intervista mund të jetë një detyrë sfiduese. Kjo sepse individët që i kanë mbijetuar trafikimit janë dyshues karshi gjithë të tjerëve dhe shumë të kujdesshëm me informacionin që japin. Gjatë një interviste, nuk është e pazakontë që personat e trafikuar të reagojnë në një mënyrë të traumatizuar, armiqësore, të dyshimtë, agresive ose mbrojtëse, ose një kombinim i këtyre kundrejt intervistuesit. Personi mund të mos jetë në gjendje ose i gatshëm të intervistohet dhe t'u përgjigjet pyetjeve që lidhen me ngjarje traumatike ose të dhimbshme. Kjo paaftësi apo heshtje mund të ketë shumë shkaqe. Përveç frikës dhe ankthit, shpesh të ligjshme, mbi pasojat e mundshme për veten ose familjet e tyre, në fakt, ata mund të vuajnë nga humbja e lehtë deri tek e rëndë e kujtesës për shkak të traumës së pësuar. Humbja e kujtesës është veçanërisht akute pas “traumës fillestare” ose periudhës kur individi bëhet për herë të parë i vetëdijshëm për rrezikun në të cilin ndodhej, e cila është, padyshim, edhe periudha për të cilën zyrtarët dhe të tjerë duan të dinë më shumë. Megjithatë, nxitja për të dhënë detaje, të cilat personi nuk mundet ose nuk dëshiron t'i kujtojë, ose pyetet për ngjarje ose periudha që personi mund t'i ketë bllokuar, mund të rrisin ankthin e tij dhe pengojnë aftësinë e intervistuesit për të marrë informacion për tema të tjera.

Kur e takova “Lizën”, ajo më shihte me dyshim nga koka te këmbët. Vajza dukej e frikësuar dhe i kërciste gishtat me gjithë fuqinë e saj. Më pyeti pse kisha shkuar për të folur me të dhe çfarë doja nga ajo. Pasi i shpjegova arsyen intervistës, ajo u qetësua, por ishte shumë e frikësuar për të folur. Liza filloi të tregonte se si partneri i saj e kishte detyruar të takonte njerëz të ndryshëm, të cilët më pas kishin abuzuar me të. Sytë e saj u mbushën me lot dhe papritur, ajo fillon të flasë për motin dhe se i pëlqenin shumë ditët me diell.

Nëse një person shfaq shenja të ankthit akut, intervista duhet të pezullohet ose të ndërpritet derisa të jetë e mundur të rinisë. Gjatë intervistës është e rëndësishme të vëzhgohen format jo verbale të komunikimit, siç janë shenjat e frikës, ankthit ose

lodhjes akute. Sa herë që ka arsye për të besuar se personi që po intervistohet vuan nga trauma akute, duhet të kërkohet ndihma e një psikologu para se intervista të vazhdojë më tej.

➤ *Raste të veçanta kur viktimat janë të ndërgjegjshëm se janë viktima*

Megjithëse mekanizmi i identifikimit dhe mbrojtjes është ndërtuar mbi bazën e supozimit se viktimat nuk janë të vetëdijshme se janë viktima dhe hezituese të kërkojnë mbështetje, ka raste kur njerëzit mendojnë se janë viktima dhe mund të kenë dëgjuar për shërbimet përmes rrjetit të tyre shoqëror. Këta njerëz mund të marrin kontakt me agjencitë për të cilat kanë informacion. Në këto raste është e rëndësishme që agjencia me të cilën ata vihen në kontakt të konsultohet me Autoritetin Përgjegjës në lidhje me procesin e identifikimit dhe agjencitë përgjegjëse që duhet të kryejnë identifikimin fillestar.

➤ *Raste të veçanta kur viktimat kanë vendosur kontakt të drejtpërdrejtë me policinë dhe prokurorinë dhe kanë ngritur padi kundër trafikantëve*

Megjithëse të rralla, ka situata kur një viktima, qëllimisht, ka lidhur kontakte me prokurorinë, dhe ka bërë kallëzim mbi bazën e të cilit prokuroria ka ngritur akuzë për trafikim. Në këto raste, është prokurori ai që lidh viktimën me mbështetjen në dispozicion. Gjithsesi, intervista e identifikimit fillestar duhet të zhvillohet dhe të përqendrohet tek nevojat.

2.3. Hapi 2: Referimi i viktimës së mundshme të identifikuar për ndihmë/ qasja e parë në sistem

➤ *Vlerësimi i nevojës për ndryshimin e rrjetit të mbështetjes së viktimës/ nevojës për ndihmë profesionale*

Intervista e identifikimit fillestar duhet të përfshijë vlerësimin e nevojave të personit për mbështetje dhe mbrojtje. Në shumë raste, është e vështirë që viktima të kuptojë situatën në të cilën ndodhet dhe të pranojë që i duhet ndihmë. Informacioni që viktima duhet të marrë për të vlerësuar nevojat e tij/ saj për mbështetje duhet të përfshijë:

- Informacion mbi përvojën që ai/ajo ka pasur më parë me çdo lloj ndihme;
- Mundësitë e ndihmës që i janë ofruar;
- Përvoja që viktima ka me ndryshimin e ambientit;
- Perceptimet që viktima ka për rreziqet e përfshira;
- Rrjeti aktual i mbështetjes ndaj tij/saj dhe dëshira në lidhje me mbajtjen e lidhjes me këtë mbështetje.

➤ *Referimi*

Agjencitë tek të cilat do të referohet janë ato që janë anëtare të Mekanizmit Kombëtar të Referimit. Referimi ose drejtimi i një viktime të mundshme /të supozuar të trafikimit për ndihmë duhet të bëhet sipas PSV-ve, përmes konsultimit me Autoritetin Përgjegjës. Informacion në lidhje me programet që ofrojnë ndihmë duhet të jetë në dispozicion në vendin e identifikimit dhe duhet t'i ofrohet viktimës së identifikuar. Informacioni duhet të përfshijë:

- Vendin e ofruesit të shërbimit;
- Kategoritë e njerëzve që ndihmon;
- Komponentët e programit të ndihmës që ofron;
- Përvoja që agjencia e identifikimit ka pasur me agjencinë e ndihmës;
- Kontaktet që viktima do të ketë me agjencinë e identifikimit gjatë kohës që është në program

Është e rëndësishme që viktimës t'i jepen disa mundësi zgjedhje, në mënyrë që ai/ ajo të marrë një vendim se ku të shkojë dhe çfarë të zgjedhë.

Punonjësi i agjencisë së identifikimit që ofron këtë informacion duhet të jetë i sigurt dhe të pranojë çdo mangësi në informacion që mund të ketë dhe të tregojë disponueshmërinë për të lehtësuar komunikimin e viktimës me organizatën e ofrimit të shërbimeve.

Punonjësi duhet të informojë viktimën se është e nevojshme të ndahet informacioni me ofruesin e mundshëm të shërbimeve në lidhje me situatën dhe nevojat e viktimës, si dhe të kërkojë leje për ta bërë këtë.

➤ *Ndarja e informacionit me ofruesin e mundshëm të shërbimit*

Agjencia e identifikimit, agjencia që referon viktimën për ndihmë, duhet të sigurojë që informacioni që ajo ndan të jetë i mjaftueshëm që agjencia marrëse të mund të vendosë nëse ka apo jo aftësi për të ndihmuar. Çdo ndryshim ose modifikim i informacionit, i bërë me qëllimin për të bindur ofruesin e shërbimit që të angazhohet, do të ketë pasoja në shëndetin dhe mirëqenien e viktimës.

➤ *Vendosja e kontaktit me organizatën e mundshme të ofrimit të ndihmës*

Vendosja e kontaktit të drejtpërdrejtë me organizatën e ofrimit të ndihmës duhet të lehtësohet nga agjencia e identifikimit. Kjo do të thotë që oferta duhet të bëhet në prani të punonjësit të agjencisë së identifikimit që ka krijuar tashmë një marrëdhënie besimi me viktimën. Punonjësi i organizatës që do të ofrojë shërbimet, me të cilin lidhet kontakti, duhet të tregojë mirëkuptim dhe të shpjegojë se objektivi i kontaktit është të identifikojë mënyrën më efektive për organizatën për të ndihmuar dhe mbrojtur, dhe se kjo mund të bëhet siç duhet vetëm kur viktima ndan informacione më specifike rreth situatës së saj.

2.4. Hapi 3: Pritja e viktimës dhe caktimi i menaxherit për rastin/stafit kyç

➤ Vlerësimi i nevojave të menjëhershme

Viktimat e trafikimit mund të kenë nevoja të menjëhershme dhe akute të shëndetit fizik, seksual dhe psikologjik. Procesi i vlerësimit të nevojave që ka filluar në fazën e identifikimit fillestar duhet të kryhet në mjedisin e ofruesit të shërbimeve.

Lea sapo kishte mbërritur në strehëz dhe kërkoi të bënte një dush dhe të hante diçka. Kishte qenë një ditë e gjatë dhe e lodhshme për të. Ajo tregoi se për disa ditë kishte dhimbje stomaku dhe probleme në pjesët intime të trupit, dhimbje që e shqetësonin dhe e torturonin. Menjëherë u la takim me mjekun në mënyrë që të trajtoheshin shqetësimet e saj. Nga kontrolli dhe analizat laboratorike që iu bënë, rezultoi se kishte SST.

➤ Detyrat e menaxherit të rastit

Sapo të jenë vlerësuar dhe trajtuar siç duhet nevojat e menjëhershme bazike, do të caktohet një menaxher i rastit për viktimën e rritur. Menaxheri i rastit do të marrë drejtimin për vlerësimin e nevojave të përfituesit, zhvillimin dhe zbatimin e planit të ndihmës. Një menaxher profesional i rastit duhet të ndihmojë viktimën siç duhet për të arritur qëllimet e tij/saj individuale dhe për të përmirësuar cilësinë e jetës së tij/saj.

Caktimi i menaxherit të rastit duhet të përputhë më së miri nevojat e viktimës me pikat e forta të menaxherit të rastit. Megjithatë, vetë menaxheri i rastit duhet ta referojnë viktimën tek profesionistët e tjerë kur nevojiten njohuri ose ekspertizë e specializuar e profesionistëve të tjerë ose kur menaxheri i rastit beson se nuk është efikas ose nuk po bën përparim të arsyeshëm me rastin dhe se kërkohen shërbime të tjera.²⁹ Ky ndryshim nuk duhet të ketë efekt negativ mbi menaxherin e rastit ose viktimën. Në çdo kohë gjatë programit, viktimës ka të drejtë të kërkojë ndryshimin e menaxherit të rastit që i është caktuar, nëse marrëdhënia mes palëve nuk është e dobishme ose në rastin më të keq perceptohet si e dëmshme nga viktimë. Duhet të bëhen përpjekje për t'i caktuar përfituesit një menaxher të rastit me të cilin ai/ajo ka ose është në gjendje të krijojë një marrëdhënie të besueshme dhe profesionale.

Menaxheri i rastit duhet të takohet rregullisht me përfituesin për të diskutuar progresin e përgjithshëm të qëllimeve të tyre individuale dhe planin e ndihmës. Menaxheri merr drejtimin në organizimin e referimeve dhe për të ndihmuar përfituesit për të vlerësuar burimet e nevojshme. Menaxheri i rastit është përgjegjës për informimin e ekipit multidisiplinar.

²⁹Shoqata Kombëtare e Punonjësve Socialë: Kodi i Etikës, 2017

2.5. Hapi 4: Kryerja e një vlerësimi gjithëpërfshirës të nevojave dhe identifikimi formal

➤ Komponentët e vlerësimit gjithëpërfshirës

Ditët e para janë kritike për të ndihmuar viktimën të vendosë nëse i duhet ose dëshiron ndihmë të mëtejshme dhe për ta bërë të vetëdijshëm se çfarë lloj ndihme është në dispozicion të saj/tij.

Para zhvillimit të planit të ndihmës, duhet të kryhet një vlerësim gjithëpërfshirës i nevojave të viktimës. Është e rëndësishme që viktima të marrë pjesë në procesin e kryerjes së vlerësimit gjithëpërfshirës të nevojave. Kjo gjë siguron që shërbimet të jenë të përshtatshme dhe t'u përgjigjen nevojave të viktimës.

Kryerja e vlerësimit gjithëpërfshirës është një detyrë e ekipit multidisiplinar të udhëhequr nga menaxheri i rastit. Ekipi duhet të bëjë çdo përpjekje për ta bërë vlerësimin në mënyrë sa më efektive. Ekipi multidisiplinar duhet të përbëhet nga të paktën: menaxherët e rastit, psikologu, avokati, mjeku, mësuesi.

Ekipi duhet të përfundojë vlerësimin gjithëpërfshirës brenda dy javëve nga mbërritja e viktimës/përfituesit.

Rasti i Evës: Vlerësimi gjithëpërfshirës i nevojave

Eva ishte 16 vjeç kur u detyrua të largohej nga shtëpia, herë pas here, për shkak të kërcënimeve që vinin nga tre të rritur, njëri prej të cilëve pretendonte se ishte i dashuri i saj. Ata e kërcënonin se do t'i lëndonin vëllain e saj të vogël, nëse ajo nuk i bindej urdhrave të tyre. Nëna e Evës punonte 10 orë çdo ditë, ndërsa babai i saj e kishte braktisur kur ishte ende foshnje.

Djemtë e dërgonin në hotele të ndryshme në Shqipëri dhe e përdornin për prostitucion. Nëna e Evës e denoncoi në polici pasi nuk kishte shkuar në shtëpi për 6 ditë. Gjithashtu, pronari i hotelit e denoncoi rastin për shkak se dyshoi për abuzim me të miturën. Me ndërhyrjen e policisë, Eva u shpëtua dhe iu referua organizatës.

Vlerësimi i nevojave për Evën

Pas vlerësimit të rrezikut, ajo u vendos në strehëz për të shmangur problemet e sigurisë, por edhe rreziqet që mund të haseshin me personat e përfshirë në trafikimin dhe shfrytëzimin e saj.

Pasi nevoja e saj e menjëhershme për strehim përfundoi, u krye një vlerësim gjithëpërfshirës i nevojave të saj.

Vlerësimi i shëndetit: ajo raportoi se kishte të kruara dhe acarim të zonës intime gjatë

urinimit. Mjeku i organizatës e dërgoi tek gjinekologu për analizat e nevojshme dhe rezultoi se Eva kishte një infeksion serioz seksualisht të transmetuar. Ajo filloi trajtimin e nevojshëm mjekësor dhe mjeku i rekomandoi një vizitë tjetër pas përfundimit të mjekimit.

Vlerësimi psikologjik: Në moshën 15 vjeçare, Eva pësoi një zhgënjim pas një lidhje intensive dashurie, e cila ndryshoi rrethanat dhe gjendjen e saj emocionale. Në një moment, ajo tha se donte të lëndonte veten. Gjendja e saj aktuale është e turbullt dhe në përpjekje për të mposhtur mendimet negative dhe pakuptimësinë e jetës. Edhe gjatë qëndrimit në strehëz, Eva rrinte vetëm dhe nuk shoqërohej me vajzat e tjera të strehëzës. Nuk kishte oreks dhe hante vetëm një herë në ditë. Gjithashtu, vajza kishte vështirësi të flinte gjumë dhe raportoi se kishte makthe.

Vlerësimi ligjor: Eva vendosi të denoncojë trafikantët e përfshirë në trafikimin e saj dhe avokati do ta ndihmojë në ndjekjen e procedimit gjyqësor. Ajo u informua për të drejtat e saj. Kishte nevojë të pajisej edhe me kartën e identitetit.

Vlerësimi i strehimit: Nuk ka prova që familja e saj është e përfshirë në procesin e trafikimit. Megjithatë, ka disa kufizime që duhet të trajtohen para se përfituesja të mund të kthehet në shtëpinë e saj. Këto kufizime janë: mosmarrëveshjet/ konfliktet familjare, mungesa e burimeve për të përmbushur nevojat bazike, kërcënimet e sigurisë nga trafikantët. Eva ka vendosur të qëndrojë për momentin në një strehëz si dhe në varësi të problemeve të sigurisë që ka.

Vlerësimi profesional /i punësimit: Eva është e mitur. Për momentin nuk ka plane punësimi. Për të ardhmen e afërt, për tu punësuar, ajo duhet të kryejë arsim / trajnim profesional të mëtijshëm. Vlerësimi do të përfshijë një plan se si do të arrihen këto kualifikime të nevojshme. Ajo dëshiron të regjistrohet në një kurs për gjuhën angleze dhe kompjuteri, pasi synon të rikthehet në sistemin shkollor.

Vlerësimi i familjes: Familja e saj nuk është e përfshirë në trafik, por ende marrëdhënia e saj me nënën nuk është aq e mirë dhe e qëndrueshme. Megjithëse ka vështirësi që duhet zgjidhur, plani i riintegritetit do të përfshijë një plan për zgjidhjen e këtyre vështirësive. Nëna e saj e di se ku është vajza. Ato duan të kenë komunikim të vazhdueshëm me telefon. Eva u ndihmua të trajtonte zemërimin që kishte karshi nënës së saj, sepse ajo punonte me orë të zgjatura dhe e linte Evën vetëm në shtëpi. Për shkak të problemeve me sigurinë, rrallë mund të takohet nënën e saj, por këto takime do t'i afrojnë ato me njëra-tjetrën.

Vlerësimi arsimor: Eva e ka ndërprerë shkollën si pasojë e trafikimit. Ajo nuk e ka ndjekur shkollën për disa muaj. Plan i saj përfshin regjistrimin në shkollë, por për shkak të problemeve të sigurisë, ajo do të ndjekë një shkollë private. Mësuesi i organizatës do të përgatisë dokumentet e nevojshme për ta regjistruar atë në shkollë.

➤ *Çështje që duhet të merren parasysh gjatë kryerjes së vlerësimit gjithëpërfshirës të nevojave*

Mesazhet kryesore

Përfundimi i vlerësimit të nevojave

- Gjatë përgatitjes së vlerësimit, është e rëndësishme që menaxheri i rastit t'i shpjegojë përfituesit arsyet pse po bëhet vlerësimi; si do të merret informacioni; cilat fusha do të mbulohen; kush do të përfshihet në proces; sa kohë do të zgjasë; dhe çfarë ndodh me informacionin. Është e rëndësishme që përfituesi të jetë i qartë për qëllimin e vlerësimit dhe kujt do t'i shpërndalet informacioni.
- Informacioni i marrë nga përfituesi duhet të shihet si pjesë thelbësore e një vlerësimi të mirë.
- Pasi vlerësimi të ketë përfunduar, informacioni duhet të regjistrohet në regjistrat e duhur dhe të diskutohet me përfituesin.

Vlerësimi duhet të përfshijë të gjitha nevojat e ndryshme duke përfshirë: nevojat për akomodim, nevojat themelore bazike, nevojat psikologjike, ligjore, shëndetësore, të sigurisë, aftësitë jetësore, nevojat e fëmijëve të tyre, nevojat për arsim, aftësim profesional dhe nevojat për fuqizim ekonomik.

Duhet të sigurohen evidenca për përfundimet që menaxheri i rastit ka arritur. Evidencat mund të vijnë nga diskutimet me përfituesin, stafin tjetër të ekipit multidisiplinar, informacion nga shkolla, informacioni shëndetësor, ligjor dhe çdo informacion tjetër profesional dhe detajet e çdo shkalle ose instrumenti tjetër të përdorur për të vlerësuar një aspekt të veçantë dhe përfundimet e nxjerra nga këto. Mosmarrëveshjet dhe diferencat në mendime mes anëtarëve të ekipit multidisiplinar ose kujdestarëve duhet të regjistrohen për aspektin përkatës.

Menaxheri i rastit duhet të regjistrojë mendimin e tij profesional nëse një deklaratë e veçantë vlen për fëmijën ose të riun. Më pas, duhet të përdorin seksionin Shënime dhe Evidenca për të regjistruar informacionin përkatës për të provuar mendimin e tyre. Deklaratat përbëjnë një tregues të shqetësimeve dhe bazë të rëndësishme për vlerësimin. Sigurisht, këto nuk janë fushat e vetme përkatëse me rëndësi.

➤ *Identifikimi formal si pjesë e vlerësimit gjithëpërfshirës*

PSV-të përcaktojnë se “Identifikimi formal” është identifikimi i një personi si viktimë e trafikimit. Ky identifikim kryhet vetëm nga Grupi/Struktura Përgjegjëse për identifikimin formal (G/SPIF) në bazë të formatit të intervistës formale të përfshirë në dokument. Mjeti i vetëm i identifikimit formal është intervista formale/zyrtare.

Agjencia/institucioni përgjegjës për identifikimin formal është një grup ad hoc i përbërë nga një oficer policie i seksionit të luftës kundër trafikëve të paligjshme (SLKTP) dhe një punonjës i shërbimit social. Në rast se personi është i mitur, profesionisti i shërbimit

social është punonjës për mbrojtjen e fëmijës/PMF në bashki/njësinë administrative. Në rast se personi është i rritur, punonjësi i shërbimit social është nga zyra rajonale e shërbimit social shtetëror (ZRSHTSH).

PSV-të përcaktojnë se identifikimi formal përfshin të paktën: 1. Ndërhyrjen e menjëhershme të Sektorit për Hetimin e Trafikut të Paligjshëm për kryerjen e intervistës formale, kur njoftohet nga agjencia referuese apo kur vetë viktimat e mundshme e trafikimit shpreh vullnetin pranë strukturave të policisë së shtetit për të kryer intervistën formale. 2. Përcaktimin nëse personi është i/e trafikuar apo jo, nëpërmjet mbledhjes dhe analizës së informacionit të dhënë nga vetë personi. 3. Vlerësimin në mënyrë të thelluar të nevojave të personit viktimë e trafikimit për ndihmë dhe mbrojtje. 4. Dhënien e udhëzimeve dhe sigurimin e qasjes së personit të trafikuar të ndihmës dhe të sigurt. 5. Grumbullimin e informacionit dhe nisjen e hetimeve për penalizimin e trafikantëve.

PSV-të përcaktojnë se intervista/vërtetimi formal i statusit të personit si i trafikuar ndahet qartë në kohë nga depozitimi i kallëzimit penal. PSV-të përcaktojnë se edhe nëse personi është i gatshëm të paraqesë kallëzim penal, në asnjë rast intervista formale nuk mund të ndërpritet për të marrë kallëzimin penal, por për këtë përcaktohet një kohë tjetër.

Viktimat duhet të inkurajohen të bëjnë intervistën formale kur vlerësimi gjithëpërfshirës konstaton se ka rreziqe të përfshira që nuk mund të maten plotësisht pa përfshirjen e policisë dhe specialistëve të grupit/strukturës së identifikimit formal. Gjetjet e intervistës formale duhet të përfshihen dhe pasqyrohen në vlerësimin gjithëpërfshirës.

2.6. Hapi 5: Zhvillimi i planit individual të riintegrit

➤ Elementet e planit

Plani i mbështetjes/riintegrit është në varësi të pjesëmarrjes së përfituesit dhe bazohet në nevojat e tij individuale, siç vlerësohet nga menaxheri i rastit dhe ekipi multidisciplinar. Siç u përmend më lart, vlerësimi i nevojave mbulon fushat e: ofritit të mbështetjes para largimit, sigurisë, strehimit afatgjatë, problemeve ligjore, shëndetit, punësimit, mbështetjes psiko-sociale, marrëdhënieve familjare dhe arsimit. Format i planit të mbështetjes është i atillë që të korrespondojë lehtësisht me vlerësimin e nevojave. Një përfitues individual mund të ketë nevojë ose të dëshirojë më shumë mbështetje në disa fusha ose më pak ose aspak mbështetje në disa fusha të tjera. Nëse mbështetja nuk është e nevojshme në një fushë të caktuar ose nuk do të ofrohet përgjatë kohës që përfituesi është rezident në një strehëz, duhet të përfshihet një shpjegim i shkurtër që të shpjegohen arsyet. Plani i mbështetjes duhet të përfshijë vetëm mbështetjen që do të ofrohet gjatë kohës që përfituesi ndihmohet nga organizata

ose agjencia. Mbështetja që është e nevojshme, por që nuk do të ofrohet, nuk duhet të përfshihet në planin e mbështetjes.

➤ *Shpjegimi i përmbajtjes së formularit të planit të riintegrit*³⁰

Formulari kërkon përcaktimin e qëllimeve dhe objektivave të planit të riintegrit. Plani duhet t'i përgjigjet pyetjes: Cilat janë qëllimet përfundimtare që duhet të arrihen? Për shembull, përfituesi mund të flejë gjatë natës.

Gjatë përcaktimit të kësaj pjese, menaxheri i rastit duhet të sigurohet që të mos përfshijë objektiva të shumta në një rresht. Objektivat duhet të ndahen në qëllime të qarta dhe të arritshme.

Formulari kërkon që veprimet dhe aktivitetet të shkruhen në një kolonë të veçantë. Ato duhet të jenë hapa ose veprime që nevojiten për të arritur objektivat. Kujdes nuk duhet të përfshihen veprime të shumta në një rresht. Ato duhet të ndahen në veprime të qarta të cilat mund t'i caktohen një individi që është përgjegjës për zbatimin e veprimit. Për shembull, a) të punohet me përfituesin për problemet e ankthit që nuk e lejnë të flejë gjumë; b) të shmanget kafeina në mbrëmje; c) të kryhen ushtrime për 30 minuta në ditë të paktën 3 ditë në javë.

Kolona e formularit “Personi përgjegjës” duhet të përdoret për të treguar personin kryesor përgjegjës për zbatimin e veprimit. Këtu duhet të përfshihen si veprimet e stafit ashtu edhe të përfituesit. Për shembull, a) Menaxheri i rastit dhe përfituesi b) Përfituesi; c) Përfituesi

Tek kolona e formularit “Data e rishikimit/vlerësimit”, duhet të vendoset një datë të arsyeshme për rishikimin e progresit. Çdo veprim mund të ketë një datë të ndryshme në varësi të nevojave të arsyeshme. Kjo datë duhet të lejojë një kohë të mjaftueshme për të vlerësuar progresin, por nuk duhet të shtyhet shumë aq sa të humbasë vrulli.

“Treguesit e suksesit” duhet të përmbajë tregues të qartë dhe të matshëm të arritjes me sukses të objektivit. Mund të përfshijë gjithashtu një seri treguesish që do të dokumentojnë progresin e arritjes së objektivave më komplekse. Në rastin e shembullit të dhënë më sipër, një tregues i suksesit do të ishte “përfituesi fle një numër të caktuar orësh gjatë natës”. Për shembull, mund të fillojë me 6 orë dhe të rritet në 8 orë.

Përfituesi dhe menaxheri i rastit duhet të nënshkruajnë planin për të treguar se të dyja palët janë të zotuar për realizimin e tij. Në rastin e përfituesve nën moshën 18 vjeç, plani do të nënshkruhet edhe nga prindi ose kujdestari ligjor.

³⁰ Formulari i Planit të Riintegrit gjendet në Shtojca

Rasti i Evës: Plani i mbështetjes /riintegrimit

Plani i mbështetjes /riintegrimit

Siguria

Objektivi	Veprimet / Aktivitetet	Personi përgjegjës	Treguesi i suksesit/ rezultatet
Vendosja e saj në një strehëz të sigurt dhe kryerja e veprimeve të nevojshme me agjencitë për zbatimin e ligjit për mbrojtjen e saj dhe familjen e saj	- Akomodimi në strehëz - Vlerësimi i sigurisë së strehëzës	- Stafi - Rojet, shoqëri private - Në bashkëpunim me agjencitë për zbatimin e ligjit	Mjedisi i sigurt

Akomodimi afatgjatë

Objektivi	Veprimet/ aktivitetet	Personi përgjegjës	Treguesi i suksesit/ rezultatet
Sigurimi i një mjedisi të qetë dhe të sigurt	- Akomodimi në strehëz - Njohja dhe respektimi i rregullave të strehëzës nga stafi dhe rasti	- Stafi - Rojet, shoqëri private	- Një mjedis i sigurt dhe mjaft i favorshëm për përfituesen

Problemet ligjore

Objektivi	Veprimet/ aktivitetet	Personi përgjegjës	Treguesi i suksesit/ rezultatet
Ndjekja e procedurave gjyqësore	- Përfaqësimi në gjykatë - Përgatitja e akteve për gjykatë - Ndjekja e seancave gjyqësore	- Avokati - Menaxheri i rastit	- Përfundimi i procedurave gjyqësore - Dënimi i trafikantëve
Dhënia e informacionit për të drejtat e saj	- Takimi me avokatin	- Avokati - Menaxheri i rastit	- Marrja dijeni për të drejtat e saj
Të përfitojë nga e drejta për dëmshpërblim	- Përgatitja e akteve për gjykatë - Takimi me avokatin	- Avokati - Menaxheri i rastit	- Përfundimi i procesit civil dhe marrja e një vendimi pozitiv nga Gjykata
Pajisja me kartë identiteti	- Aplikimi për dokument identifikimi	- Menaxheri i rastit	- Sigurimi i kartës së identitetit

Shëndeti			
Objektivi	Veprimet/ aktivitetet	Personi përgjegjës	Treguesi i suksesit/ rezultatet
Diagnostikimi i gjendjes së përgjithshme shëndetësore	- Analizat rutinë - Vizitat mjekësore - Testi i SST-ve - Testi HIV/AIDS (me dëshirë)	- Menaxheri i rastit - Mjeku	- Gjendja e mirë shëndetësore
Stabilizimi i problemeve gjinekologjike	- Vizitë gjinekologjike - Marrja e medikamenteve	- Menaxheri i rastit - Mjeku	- Stabilizimi i problemeve gjinekologjike
Shëndeti i dhëmbëve	- Vizitë tek dentisti - Ndjekja e terapisë	- Menaxheri i rastit	- Stabilizimi i problemeve dentare
Stabilizimi i të ngrënit	- Seancë individuale këshillimi - Diskutim në grup	- Menaxheri i rastit - Mjeku - Psikologu	- Konsumimi rregullisht i vakteve - Rimarrja e peshës së humbur
Përkrahja psiko-sociale			
Objektivi	Veprimet/ aktivitetet	Personi përgjegjës	Treguesi i suksesit/ rezultatet
Stabilizimi i problemeve emocionale	- Seancë individuale këshillimi - Diskutim në grup	- Psikologu - Menaxheri i rastit	- Stabilizimi i gjumit dhe i problemeve emocionale
Ulja e traumës	- Seancë individuale këshillimi - Diskutim në grup - Vendorsja e një marrëdhënieje me familjen e saj	- Psikologu - Menaxheri i rastit	- Stabilizimi dhe ulja e traumës
Rritja e motivimit për përfshirje në aktivitetet e përditshme brenda dhe jashtë strehëzës	- Seancë individuale këshillimi - Diskutim në grup	- Stafi	- Socializimi me vajzat në strehëz - Përfshirja në aktivitete
Marrëdhëniet familjare			
Objektivi	Veprimet/ aktivitetet	Personi përgjegjës	Treguesi i suksesit/

			rezultatet
Vendosja e kontakteve dhe përmirësimi i marrëdhënies me nënën dhe vëllain e saj më të vogël	- Seanca këshillimi - Bërja e telefonatave - Ndërmjetësimi për përmirësimin e marrëdhënies me anëtarët e familjes - Takime të drejtpërdrejta	- Avokati - Menaxheri i rastit - Stafi	- Përmirësimi i marrëdhënieve familjare

Arsimimi

Objektivi	Veprimet/ aktivitetet	Personi përgjegjës	Treguesi i suksesit/ rezultatet
Regjistrimi në shkollë	- Gjetja e një shkolle jo publike - Përgatitja e dokumentit për regjistrim	- Mësuesi - Menaxheri i rastit	- Regjistrimi në shkollë
Frekuentim i shkollës	- Ndjekja e kurseve rregullisht	- Mësuesi - Menaxheri i rastit	- Ndjekja e shkollës rregullisht dhe diplomimi

Aftësitë jetësore

Objektivi	Veprimet/ aktivitetet	Personi përgjegjës	Treguesi i suksesit/ rezultatet
Përmirësimi i aftësive në përdorimin e gjuhëve të huaja	- Regjistrimi në një kurs për gjuhën italiane - Komunikimi në italisht me stafin ose vajzat e tjera që janë të interesuara	- Mësuesi - Menaxheri i rastit - Stafi	- Aftësi të mira komunikimi dhe shkrimi në gjuhën italiane.
Përmirësimi i aftësive kompjuterike	- Regjistrimi në një kurs kompjuteri	- Mësuesi - Menaxheri i rastit	- Rritja e aftësive kompjuterike

Shënim: Plani i riintegrit përcakton objektivat që duhet të arrihen bazuar në nevojat e rastit. Gjithashtu përshkruan veprimet që do të ndërmerren për të përmbushur objektivat e paracaktuara. Përgjegjës për arritjen e objektivave është vetë menaxheri i rastit dhe profesionistët e fushave përkatëse.

Plani i riintegrit duhet të hartohet në baza individuale, rast pas rasti, bazuar në vlerësimin e nevojave të hartuar paraprakisht. Në rastin e të rriturve, plani i mbështetjes duhet të përfshijë fusha të tjera, si “Punësimi”, ose, në rastin e të huajve që vendosin të kthehen në vendet e tyre të origjinës, plani i mbështetjes duhet të përfshijë fushën e “Ndihmës përpara nisjes” e kështu me radhë...

2.7. Hapi 6: Zbatimi i planit të riintegrit

➤ Aspektet që menaxheri i rastit duhet të marrë parasysh gjatë fazës së zbatimit

Procesi aktual i riintegrit mund të nisë pasi të jetë përcaktuar një plan riintegrit. Zbatimi i planit të riintegrit bëhet në bashkëpunim të ngushtë me përfituesin. Zbatimi i planit do të thotë që përfituesi të marrë mbështetjen që ofrohet nga ekipi multidisiplinar i agjencisë dhe asaj që mund të arrihet përmes referimit tek agjenci të tjera.

Përmes kontakteve individuale/seancave të këshillimit me menaxherin e rastit, viktimës/përfituesit i jepet ndihmë për të përfunduar detyrat e marra përsipër dhe për të përballuar sfidat e jetës, përfshirë mënyrën e identifikimit dhe krijimit të burimeve personale, të cilat mund t'i shfrytëzojnë për të mbështetur riintegritin e tyre. Menaxheri i rastit duhet të kryejë vlerësime të rregullta e të vazhdueshme dhe të regjistrojë progresin e arritur. Këto vlerësime dhe regjistrime janë të nevojshme për të identifikuar arritjet, pikat e forta, përparësitë e reja dhe shërbimet e nevojshme.

➤ Rishikimi i shërbimeve që jepen viktimës

D&E ka politika për sigurinë dhe mbrojtjen si:

- Politika për mbrojtjen e fëmijës;
- Standardet dhe politika për ruajtjen e sigurisë së të rriturve të cënueshëm;
- Politika e parandalimit të shfrytëzimit dhe abuzimit seksual;
- Politika e parandalimit të bullizmit, ngacmimit dhe sulmit seksual;
- Rregullat e sinjalizimit;
- Politika e ankesave;

Përfituesit kanë të drejtë të ankohen për çdo dhe të gjitha aspektet e rasteve të tyre dhe të shërbimeve që kanë marrë ose nuk kanë marrë. Përfituesit mund të paraqesin ankesat e tyre me shkrim ose me gojë. Gjithashtu kanë të drejtë të paraqesin ankesat e tyre në mënyrë anonime. Ankesat mund të paraqiten tek menaxheri i rastit ose personeli i organizatës /institucionit, tek menaxheri i programit të riintegrit, ose tek shërbimi social shtetëror. Përveç paraqitjes së ankesave personalisht, për përfituesit janë në dispozicion edhe tre kuti ankesash. Njëra hapet nga stafi i strehëzës çdo javë. Tjetra hapet vetëm nga shërbimi social shtetëror dhe për këtë arsye hapet vetëm kur vizitohet strehëza; dhe e treta vendoset në zyrën e organizatës/institucionit për përfituesit e asistuar jashtë qendrës rezidenciale (strehëzës). Përfituesit nuk duhet të kenë pasojë negative ose refuzim të shërbimeve si pasojë e paraqitjes së ankesës.

Përfituesit kanë të drejtë të paraqesin një ankesë personalisht qoftë në formë verbale ose me shkrim:

- Përfituesit mund t'ia drejtojnë ankesat e tyre çdo anëtar i stafit të strehëzës. Megjithatë, rekomandohet që përfituesit të shprehin, së pari, ankesat e tyre tek menaxheri i tyre i caktuar për rastin.
- Nëse menaxheri i rastit të një përfituesi nuk mundet të trajtojë ankesën e tij ose nëse përfituesi nuk ndjehet i gatshëm t'ia drejtojë ankesat e tij menaxherit të rastit, përfituesi duhet t'ia drejtojë ankesat e tij supervisorit (menaxheri i strehëzës ose i programit ose menaxheri mbikëqyrës i rastit).
- Nëse supervisorin nuk mund të trajtojë këtë ankesë ose nëse përfituesi nuk ndjehet i gatshëm t'ia drejtojë ankesat e tij supervisorit, ai duhet t'ia drejtojë ankesat e tij Drejtorit.
- Çdo anëtar i stafit ose drejtues i ofruesit të shërbimit që merr një ankesë me shkrim ose me gojë nga një përfitues duhet ta regjistrojë këtë ankesë në regjistrin e ankesave, të regjistrojë datën e ankesës dhe të dokumentojë mënyrën e trajtimit të ankesës.

Përdorimi i kutisë së brendshme të ankesave: Për të gjithë ata që preferojnë të shprehin ankesat e tyre në mënyrë anonime ose me shkrim, është vendosur një kuti e brendshme e ankesave. Kjo kuti hapet vetëm një herë në javë.

- Kutia e brendshme e ankesave hapet **një herë në javë** nga të paktën dy anëtarë të stafit. Zakonisht, ata janë supervisorin (menaxheri i strehëzës/ programit) dhe Drejtorin. Në mungesë të njërit prej tyre, tjetri do të hapë kutinë në prani të një punonjësi tjetër të rastit. Prania e dy anëtarëve të stafit në hapjen dhe shqyrtimin e ankesave i jep më shumë legjitimitet procesit, duke siguruar më mirë që personi që hap kutinë të mos vendosë në mënyrë të njëanshme për mos marrjen në shqyrtim të një ankesë.
- Pasi hapen dhe shqyrtohen, ankesat hidhen në regjistrin e ankesave, duke shënuar datën e regjistrimit të ankesës dhe dokumentuar mënyrën e trajtimit të ankesës.
- Kutia e ankesave duhet të vendoset në një vend të arritshëm për të gjithë rezidentët dhe ku ankesat mund të hidhen pa u parë nga të tjerët.

Përdorimi i kutisë së jashtme të ankesave: Për përfituesit, shqetësimet e të cilëve nuk mund të trajtohen nga ofruesi i shërbimit, është vendosur një kuti e jashtme e ankesave, e cila hapet nga Departamenti i Shërbimeve Sociale. Ka shumë arsye për të cilat një përfitues dëshiron të paraqesë një ankesë pranë shërbimeve sociale, përfshirë edhe rastin kur ankesa nuk ka të bëjë fare me qendrën rezidenciale, por me disa aspekte të tjera të jetës së përfituesit, si për shembull, çështja e tyre ligjor apo nevojat afatgjata të strehimit. Ky mekanizëm iu ofron përfituesve një mënyrë për të shprehur ankesat e tyre pranë autoriteteve të tjera. Kjo kuti hapet vetëm një herë në muaj.

- Kutia e jashtme e ankesave hapet vetëm në prani të Drejtorisë Rajonale të Shërbimeve Sociale. Departamenti i Shërbimeve Sociale pritët të vijë **një herë në muaj** në strehëz për të hapur kutinë e ankesave.
- Kjo kuti hapet nga Drejtoria Rajonale e Shërbimit Social, së bashku me Drejtorin dhe Supervisorin e qendrës rezidenciale, nëse janë të disponueshëm.
- Ankesat regjistrohen në regjistrin e ankesave, duke shënuar datën dhe mënyrën e trajtimit të ankesës.

Për të dërguar çdo letër ankese që mund të kenë pranë autoritetit, përfituesve iu sigurohen letra, zarfe dhe pulla. Çdo anëtar i stafit të qendrës rezidenciale mund t'i sigurojë këto materiale dhe të ndihmojë përfituesin me postimin e letrave. Këto letra NUK mund të shqyrtohen nga drejtuesit, por duhet të dërgohen me postë sipas gjykimit të vetëm të përfituesit.

2.8. Hapi 7: Monitorimi i vazhdueshëm dhe ndjekja e rastit në vazhdimësi

Ndjekja e rastit në vazhdimësi synon të vlerësojë ndikimin afatgjatë të mbështetjes së ofruar. Ajo duhet të vlerësojë shumë aspekte të jetës së përfituesve, të cilat duhet të jenë prekur nga mbështetja e dhënë, si gjendja e tyre psikologjike, marrëdhëniet e tyre me të tjerët, përfshirë familjen dhe miqtë, statusi i tyre i punës ose niveli i të ardhurave, përparimi arsimor, etj. Megjithatë e vështirë, duhet të bëhen disa përpjekje që aspekteve të riintegritit t'i bashkëlidhen tregues objektivë të suksesit. Duhet të ofrohet monitorim afatgjatë që gjatë procesit të sigurohet që monitorimi të kryhet, të analizohet ndikimi i shërbimeve të dhëna dhe të sigurohet që shërbimet janë efektive.

Monitorimi dhe ndjekja e rasteve kryhet përmes vizitave, bisedave telefonike dhe këshillimit. Monitorimi i rasteve është ditor ose javor. Viktima mund të merret në telefon nga punonjësit socialë që janë në detyrë dhe të pyetet për problemet e ditës dhe të këshillohen në telefon nëse ka pasur ndonjë shqetësim, veçanërisht të aspektit emocional. Ky komunikim duhet t'i njoftohet menaxherëve të rastit.

“Tea” punon si shitëse në një supermarket për 4 muaj. Kur telefonohet çdo ditë, thotë se po përshtatet me punën, por lodhet sepse vijnë shumë klientë. Ndonjëherë Tea mërzhitet dhe bën gabime në llogaritjen e parave. Asaj i jepen këshilla të mendojë se është ende fillimi, ka shumë gjëra të reja për të mësuar dhe duhet t'i japë vetes kohë për t'u përshtatur me kushtet e punës.

Monitorimi javor përfshin vizitat në shtëpi (apartament) dhe vendin e punës së përfituesit. Menaxherët e rastit i ndjekin rastet në vazhdimësi. Gjatë monitorimit në shtëpi, menaxherët e rastit vlerësojnë dhe këshillojnë përfituesit si individualisht ashtu edhe në grup për aspekte funksionale të jetesës në apartament, si menaxhimi i kohës, menaxhimi i të ardhurave, etj.

“Ilda” jeton në një apartament me qira me dy shoqe. Gjatë një vizite në shtëpi, Ilda ishte duke debatuar me një nga shoqet e saj se kush do të pastronte shtëpinë, pasi ishte shumë rrëmujë dhe e pistë. Punonjësi social e këshilloi Ildën që të komunikonte me qetësi me shoqet e saj për të vendosur se si do të pastrohej shtëpia. Gjithashtu, ajo duhet të menaxhojë kohën që t'i përkushtohet edhe vetë shtëpisë.

Monitorim afatgjatë vëzhgon çështje si familja, marrëdhëniet ndërpersonale dhe intime, shëndeti dhe gjendja emocionale, problemet ligjore, punësimi, arsimi dhe aktivitetet. Shembulli i mëposhtëm përshkruan secilin nga këto aspekte:

Shënime nga një proces monitorimi
Marrëdhëniet familjare: “Nora” viziton familjen e saj dy herë në muaj. Familja e saj jeton në një

qytet tjetër. Ajo flet me ta në telefon çdo ditë dhe ka një marrëdhënie të mirë.

Marrëdhëniet ndërpersonale: Vajza ka marrëdhënie të mira me shoqet me të cilat jeton. Gjithashtu, ka komunikim të mirë me kolegët e saj dhe e ndihmojnë njëri-tjetrin sa herë që munden.

Marrëdhëniet intime: Ajo është në një lidhje me një djalë, të cilin e ka njohur në punë. Nora thotë se ai e respekton dhe e do dhe se së shpejti do të fejohej.

Shëndeti: Gjatë kësaj kohe, ajo raporton se ka qenë në gjendje të mirë shëndetësore.

Gjendja emocionale: Ndonjëherë ajo shqetësohet për performancën në punë, por tregon se është e përqendruar dhe jep më të mirën e saj. Për më tepër, ka rreth vetes njerëz që e ndihmojnë dhe e mbështesin dhe ajo ndihet shumë mirënjohëse ndaj tyre.

Problemet ligjore: Nuk referohen probleme ligjore.

Punësimi: Nora punon si kuzhinierë dhe asistente në një restorant. Ajo është e kënaqur me kushtet e punës dhe pagën që merr. Ajo thotë gjithashtu se ëndrra e saj për të qenë kuzhinierë u bë realitet.

Arsimi: Ajo ka mbaruar shkollën e mesme dhe tani është e fokusuar në punë.

Aktivitetet: Norës i pëlqen të ngjitet në male. Së bashku me shoqet e saj, ato ngjiten në male. Ajo thotë gjithashtu se një herë në javë luan voleyboll me to.

2.9. Hapi 8: Mbyllja e rastit

Kjo ndodh kur vlerësohet se riintegrimi është arritur me sukses dhe puna me individin (dhe familjen e tij/saj) ka përfunduar.

Zakonisht ka disa momente në të cilën një rast mund të mbyllet.

. Mbyllja e rastit është më efektive kur ndodh si pjesë e një procesi të planifikuar, të rënë dakord në mënyrë reciproke, kur qëllimet e planit të rastit të jenë arritur. Kur progresi monitorohet dhe rishikohet rregullisht, ka të ngjarë që vendimi për mbylljen të jetë i ndërsjellë.

. Kur nuk ka marrëveshje të ndërsjellë për mbylljen e rastit, është e rëndësishme që të gjitha palët e interesuara të diskutojnë çështjen(et) dhe të gjejnë zgjidhje. Në këtë moment mund të jetë e nevojshme marrja e vendimit për transferimin e çështjes tek një organizatë tjetër.

. Mbyllja e rasteve nga organizata mund të jetë gjithashtu e paplanifikuar dhe si pasojë e një sërë dukurish, siç është lëvizja e një përfituesi pa një adresë përcjellëse.

Para mbylljes së një rasti, duhet të kryhet gjithmonë një rishikim dhe të mbahen procesverbale të qarta për këtë proces.

3. Dokumentacioni i menaxhimit të rastit

Përmbajtja e dosjes së rastit

- a) Procesverbali i hyrjes në program
- b) Pëlqimi i informuar i prindërve për të miturit e përfshirë në programin e ndihmës që ofrohet nga organizata
- c) Raporti për përfituesin nga institucioni/ organizata referuese
- d) Deklarata e hyrjes në strehëz/ apartament/ familje (për të rriturit dhe të miturit)
- e) Deklarata (për të dhënat personale)
- f) Deklarata e pranimi për të marrë pjesë në program (Deklarata e pranimi)
- g) Autorizimi prindëror për të ndihmuar rastet e të miturve (Deklaratat noteriale të prindërve për rastet e strehuara në QR)
- h) Dokumentet e identifikimit (kartë identiteti, certifikatë)
- i) Formulari i intervistës së përzgjedhjes
- j) Formulari i intervistës së mbështetjes

_____o_____o_____

- a) Formulari i intervistës së identifikimit fillestar
- b) Deklaratë e vullnetit për identifikim zyrtar për VMT
- c) Formulari i përfundimit të intervistës formale

_____o_____o_____

- a) Formularët e vlerësimit të nevojave
 - . Vlerësimi i akomodimit
 - . Vlerësimi ligjor
 - . Vlerësimi i gjendjes shëndetësore
 - . Vlerësimi psiko-social (për të rriturit)
 - . Vlerësimi psiko-social (për të miturit)
 - . Vlerësimi familjar (për të miturit dhe të rriturit)
 - . Vlerësimi arsimor (për të miturit dhe të rriturit)
 - . Vlerësimi i formimit profesional / punësimit
- b) Plani i mbështetjes /riintegrit
- c) Fleta me të dhënat e kontakteve
- d) Raporti i progresit
- e) Deklarata për institucionet (Formulari i vlerësimit të referimit për marrjen e shërbimit tek një tjetër ofrues shërbimesh)

_____o_____o_____

- a) Dokumenti i qëndrimit të përkohshëm jashtë qendrës (në familje)

- b) Deklaratë për kalimin nga QR në apartament (faza e dytë e programit, jetesa gjysmë e pavarur)
- c) Kontratë qiraje apartamenti
- d) Formularët e vlerësimit para largimit
- e) Lista e kontrolleve para largimit
- f) Marrëveshja mes përfituesit dhe organizatës për mbështetje në fazën II
- g) Raporti i monitorimit afatgjatë
- h) Deklarata e largimit nga programi (riintegrimi i rastit, jetesa e pavarur)

_____o_____o_____

Dokumente të tjera:

Dosja mjekësore, hollësitë:

Burime të tjera informacioni në lidhje me rastin

_____o_____o_____

1. *Alternativat /opsionet e strehimit*

➤ *Qendra rezidenciale e sigurt*

Një qendër e sigurt rezidenciale/ riintegrimi për viktimat duhet të jetë një vend sekret, i sigurt dhe të ketë siguri dhe mbrojtje të plotë. Qendra duhet të strehojë viktimat/rastet, të cilat:

- ✚ Kanë probleme sigurie (kanë denoncuar trafikantët);
- ✚ Nuk janë pranuar nga prindërit e tyre;
- ✚ Nuk mund të kthehen në qytetet e tyre të origjinës për shkak të problemeve të sigurisë, mentalitetit, stigmatizimit sociale, etj.

Periudha mesatare e qëndrimit në strehëza për viktimat/viktimat e mundshme të trafikimit është nga 3 deri në 6 muaj, por megjithatë lidhet shpesh me nevojat e përfituesve.

Disa kategori përfituesve të VT-ve kanë nevojë që qëndrojnë në një strehëz të sigurt për një periudhë më të gjatë në krahasim me të tjerët. Këto kategori janë: të miturit; rastet që kanë denoncuar trafikantët; rastet që kanë hyrë në program të shoqëruar me fëmijët e tyre dhe rastet me probleme të shëndetit mendor.

➤ *Strehëzat/ apartamentet e mbrojtura*

D&E ofron strehim të mbrojtur për përfituesit. Përfituesit që ndihmohen në apartamente janë:

- ✚ Rastet e ndihmuara drejtpërdrejt në qendrën e riintegrit. Ata janë në gjendje të mirë fizike dhe emocionale dhe kanë përfunduar trajnimin e tyre profesional, kanë filluar një punë, janë të sigurt dhe me vetëbesim, dhe të gatshëm për të nisur fazën e dytë të riintegrit;
- ✚ Rastet që janë ndihmuar kryesisht nga organizata të tjera dhe që kanë nevojë të mbështeten gjatë programit të riintegrit dhe për shërbime të mëtejshme;

Qiraja e apartamenteve subvencionohet nga organizata D&E.

➤ *Familja e origjinës*

Përfituesit që mbështeten në familjet e tyre janë:

- ✚ Rastet (kryesisht të mitur) që kanë gjetur mbështetje në Qendrën e Riintegrit dhe kanë krijuar marrëdhënie të mira dhe të qëndrueshme me familjet e tyre. Më pas, janë bashkuar me familjet e tyre dhe në të njëjtën kohë janë ndihmuar nga D&E sipas nevojave të tyre.

 Rastet që mbështeten nga D&E që nga fillimi (kur janë referuar) në familjet e tyre të origjinës.

➤ *Familja kujdestare*

Viktimat që ndihmohen në familjet e tyre kujdestare janë kryesisht të mitur, raste me sëmundje mendore dhe/ose raste që për shkak të gjendjes së tyre shëndetësore nuk mund të jetojnë më vete. Institucionet e kujdestarisë dhe familjet e përzgjedhura ofrojnë shërbimet e mëposhtme:

- Strehimin e duhur;
- Një model familje të shëndetshme (në shumicën dërrmuese të rasteve përfituesit nuk kanë pasur mundësi të jetojnë në një familje normale);
- Komunikim të mirë dhe një jetë shoqërore të shëndetshme dhe e sigurt;
- Kujdes dhe siguri;
- Kushtimi i vëmendjes (ndjekja gjatë shkollimit, me miqtë, etj.);
- Ruajtja e privatësisë për jetën e tyre personale.

Për këtë kategori përfituesish, nuk është e lehtë të gjendet strehim alternativ. Për shkak të situatës së tyre të veçantë, është e nevojshme të gjenden zgjidhje të tjera, si për shembull të jetesa me një anëtar tjetër të familjes ose me një të afërm.

➤ *Një tjetër alternativë strehimi*

Përfituesit që strehohen në vende alternative janë ato raste që kërkojnë kujdes të veçantë dhe monitorim të ngushtë për shkak të gjendjes së tyre fizike dhe mendore. Këto raste strehohen në organizata dhe/ose institucione (si p.sh., murgeshat e Nënë Terezës, Papa Giovanni XXIII, etj.), me të cilat bashkëpunohet për strehimin dhe vendosjen e këtyre raste përfituesish. Këto organizata/ institucione ofrojnë akomodim, ushqim për rastet, ndërsa shërbimet e tjera ofrohen nga D&E.

2. Ofrimi i llojeve të tjera të mbështetjes

➤ *Aktorët që bashkëpunojnë për ofrimin e shërbimeve*

Llojet e ndryshme të mbështetjes që iu nevojitet viktimave nuk mund të ofrohen vetëm nga një organizatë. Tabela më poshtë paraqet me hollësi bashkëpunëtorët e D&E dhe fushat e bashkëpunimit.

Institucioni	Bashkëpunimi/ partneriteti
Ministria e Brendshme	. Me Zyrën e Koordinatorit Kombëtar për Luftën kundër

Zyra e Koordinatorit Kombëtar Antitrafik	Trafikimit bashkëpunohet për: - Mekanizmin Kombëtar të Referimit; • trajtimin dhe zgjidhjen e çështjeve të ndryshme që lidhen me përfituesit e programit të D&E; • organizimin e aktiviteteve të ndryshme kundër trafikimit dhe pjesëmarrjen aktive në aktivitete që organizohen nga ZKKA; • avokimin dhe lobimin për të rritur qasjen në drejtësi për viktimat e trafikimit ose viktimat e mundshme të trafikimit/ dhe viktimat e tjera të krimeve në përgjithësi • avokimin dhe analizën ligjore për hartimin e ligjit antitrafik.
Drejtoria e Përgjithshme e Policisë dhe drejtoritë e rretheve të ndryshme	• Shërben si organ referues për rastet e viktimave /viktimave të mundshme të trafikimit; • Bashkëpunim për përfituesit që kanë denoncuar trafikantët, për sigurinë e përfituesve; • Shoqërimi i përfituesve me probleme sigurie në takime me familjarët pranë familjeve të tyre në qytete të ndryshme; • Sigurimi i dokumenteve të identifikimit për përfituesit.
Autoriteti Përgjegjës	• Shërben si organ referues për rastet e viktimave /viktimave të mundshme të trafikimit; • Diskutimi dhe trajtimi i problematikave të rasteve të vështira të mbështetura në program; • Bashkëpunim për kthimin e asistuar të viktimave të trafikimit në Shqipëri ose viktimave të huaja në vendet e tyre të origjinës. • Bashkëpunim për zgjidhjen e problemeve që lidhen me sigurinë e përfituesve dhe qendrës.
Prokurori i Përgjithshëm për Krimet e Rënda dhe prokuroritë e rretheve të ndryshme.	• Bashkëpunim për rastet që kanë çështje penale në proces; • Bashkëpunimin për dhënien e informacionit për këto çështje dhe ecurinë e tyre; • Shërben si organ referues për rastet e viktimave; • Bashkëpunim për përfshirjen e VT-së në Programin e Mbrojtjes së Dëshmitarëve.
Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale/ Shërbimi Social Shtetëror	• Mbështetje financiare për një pjesë të pagave të personelit dhe ushqimin e viktimave të trafikimit të strehuara në Qendrën e Riintegritimit; • Shërbimi Social Shtetëror inspekton zbatimin e Standardeve për Shërbimet Shoqërore për VT-të apo personat në rrezik trafikimi në qendrat rezidenciale; • Pajisja e përfituesve VT dhe VMT me kartelë shëndetësore/ ofrimi i ndihmës mjekësore falas (mjek familje/mjekë specialistë);
Ministria e Financave / Zyra Rajonale e Punësimit dhe Qendrat e Trajnimit Profesional	• Regjistrimi i përfituesve si punëkërkuar; • Ofrimi i trajnimit profesional falas ose me një pagesë të ulët për përfituesit VT ose viktimat e mundshme të trafikimit; • Sigurimi i mundësive për punë për përfituesit

Ministria e Arsimit, Sportit dhe Rinisë/ Drejtoria Rajonale e Arsimit dhe Drejtoritë e Shkollave	- Regjistrimi i përfituesve në sistemin shkollor; - Ofrimi i lehtësirave për organizimin e punës për përgatitjen e dokumenteve të nevojshme për regjistrimin e përfituesve në sistemin shkollor; - Regjistrimi i fëmijëve në kopsht; - Shërben si organ referues për rastet e viktimave /viktimave të mundshme të trafikimit; - Bashkëpunim për organizimin e takimeve informuese në shkolla të ndryshme dhe me fokus grupe me prindërit e nxënësve.
Drejtoria e Përgjithshme e Gjendjes Civile	Regjistrimi i përfituesve dhe fëmijëve të tyre në gjendjen civile
Bashkia e Tiranës	- Ofrimi i mbështetjes për regjistrimin e fëmijëve në çerdhet publike/ pa pagesë; - Shërben si organ referues për viktimat e trafikimit /viktimat e mundshme të trafikimit; - Mbështetja e viktimave të trafikimit për të përfituar nga programet e strehimit të bashkisë;
Koalicioni Kombëtar i Strehëzave Antitrafik	- Bashkëpunim në referimin dhe dhënien e ndihmës për rastet e viktimave të trafikimit ose viktimave të mundshme të trafikimit; - Dhënia e ekspertizës në zhvillimin e politikave kombëtare për mbështetjen e viktimave të trafikimit ; - Ndarja e përvojës dhe ekspertizës, bashkërendimi i veprimeve në përputhje me procedurat standarde të veprimit për VT-të.
Qendrat që ofrojnë ndihmë juridike	- Dhënia e ndihmës ligjore për përfituesit e programit të D&E; - Shërben si organ referues për rastet e viktimave; - Mbështetje për përfaqësimin e përfituesve në gjykata (veçanërisht përfituesit që aplikojnë në gjykatë për të drejtën për dëmshpërblim).
Bashkëpunimi me shoqëritë tregtare	- Bashkëpunim me shoqëritë tregtare për punësimin e viktimave të trafikimit; - Ofrimi i kurseve profesionale për viktimat /viktimat e mundshme të trafikimit; - Përfshirja e përfituesve në programin e praktikës, duke iu dhënë mundësinë për t'u trajnuar në vendin e punës ndërsa paguhet për punën e kryer; - Ofrim i shërbimeve të ndryshme pa pagesë për përfituesit e programit.
Njësitë për mbrojtjen e fëmijës në rrethet e ndryshme	- Shërben si organ referues për rastet e viktimave; - Mbështetje për menaxhimin e përbashkët të rasteve të viktimave të mitura ose viktimave të mundshme të trafikimit në komunitet; - Vlerësimi i gjendjes familjare; - Monitorimi dhe ndjekja e përbashkët e përfituesve që

	jetojnë në komunitet.
Zyra Rajonale e Shërbimit Social Shtetëror	• Shërben si organ referues për rastet e viktimave; • Mbështetje për vlerësimin familjar; • Trajtimi i nevojave të përfituesve në qarqe të tjera; • Monitorimi dhe ndjekja e përbashkët e përfituesve.

3. Llojet e mbështetjes të ofruara në bashkëpunim

➤ *Mbështetja psiko-sociale*

“S. erdhi në takimin tonë të parë e veshur mirë, ajo dukej e sigurt dhe e vendosur. Fliste për historinë e saj dhe tregonte disa ndodhi sikur të ishin histori të shkruara diku. Gjatë gjithë kohës, lëvizte flokët dhe shikonte mobiliet përreth saj. Për 3-4 seanca, ngriti për diskutim çështje me pak interes, me një nivel të ulët stresi, dhe pastaj filloi të fliste për faktorët e vërtetë të stresit që po përjetonte.

Historia e saj ishte shumë e komplikuar. Djali që donte e kishte shfrytëzuar seksualisht dhe e kishte përdorur. Ajo u lëndua nga një dashuri e dështuar; u ndje e tradhtuar, e frikësuar dhe me një dëshirë për hakmarrje dhe në seancat vijuese folëm për ndjenjat dhe mënyrat e reagimit, mënyrat dhe instrumentet që ajo mund të përdorte për të menaxhuar mendimet dhe sjelljet e saj.

Pas kësaj faze, erdhi gjendja e stabilizimit. S. ngriti çështje të tjera në këshillim, traumat e hershme që kishte përjetuar që kishin nxitur dhe krijuar një terren të përshtatshëm për atë që do të ndodhte më vonë në jetën e saj.

Probleme familjare, një baba neglizhues që e kishte braktisur, një nënë që punonte gjatë gjithë kohës pa pasur kohë të merrej me fëmijët e saj, etj.

S. mësoi shumë për veten e saj, mësoi të mos ja hedhë vetes fajin e rremë. Ka një qëllim të jetë një person që jeton potencialin e saj të plotë dhe po punon për arritjen e tij”.

Shënim nga një psikolog

Të gjitha rastet në program kanë nevojë të mbështeten me këshillim psiko-social. Seancat e këshillimit duhet të jenë specifike për secilin rast dhe në përputhje me objektivat e përcaktuara në planin e tyre individual të riintegrit.

Vlerësimi i nevojave psiko-sociale

Për secilin nga rastet duhet të vlerësohen nevojat psiko-sociale. Ky vlerësimi do të ndihmojë psikologun dhe përfituesit të përqendrohen në çështjet parësore që kanë nevojë për ndërhyrje të menjëhershme. Puna me përfituesit përqendrohet në çështjet që lidhen me përvojat e hershme dhe të vonshme traumatike, që lidhen me trafikimin

dhe shfrytëzimin, përvojën e përdhunimit dhe abuzimit seksual, humbjet, rrëmbimin, abuzimin nga prindërit, dhunën në familje, etj.

Këshillimi psiko-social;

Një rëndësi e veçantë i kushtohet mbështetjes dhe rimëkëmbjes psikologjike të përfituesve, e cila konsiderohet si një zhvillim tejet me rëndësi për procesin e riintegrit.

Qëllimi i seancave të këshillimit caktohet me mbështetjen e të dyja palëve. Objektivat që udhëheqin seancat e këshillimit psikologjik paraqiten më poshtë.

Për rastet e reja të futura në program, seancat e këshillimit kryesisht konsistojnë në:

- . stabilizimin e gjendjes së tyre emocionale,
- . identifikimin e problemeve dhe trajtimin e nevojave,
- . rritjen e vetëbesimit/vetëvlerësimit dhe teknikat për rritjen e vetëbesimit/vetëvlerësimit;
- . trajtimin e episodeve traumatike të jetës dhe njohja e emocioneve që përshkojnë këto episode;
- . nxjerrja në pah pikave të tyre të forta,
- . marrëdhëniet ndërpersonale,
- . menaxhimin e konflikteve, etj.

Rastet që janë aktualisht në program, gjatë seancave të këshillimit, përveç çështjeve të përmendura më sipër, diskutohen më me hollësi:

- . planet e tyre të ardhshme,
- . alternativat për trajnim dhe punësim që lidhen me kapacitetet dhe dëshirat e tyre,
- . përgatitja për kalimin në fazën e dytë të programit,
- . prezantimi me jetën në apartament,
- . menaxhimi i kohës dhe të ardhurave,
- . aftësitë praktike për jetën,
- . çështjet e komunikimit,
- . marrja e vendimeve orientimi drejt vendimmarrjes,
- . përmirësimi i marrëdhënieve familjare dhe marrëdhënieve me punëdhënësin dhe kolegët,
- . qëndrueshmëria në marrëdhënien e punës (rritja e nivelit të përgjegjësisë, korrektësia, kuptimi i nevojës dhe nevojave për punë), etj.

Problemet specifike diskutohen me rastet e VT/VMT-ve që kanë fëmijë, të tilla si:

- . problemet e komunikimit me fëmijët e tyre,
- . si të kujdesen për ta (ushqyerja, veshja, higjiena dhe problemet shëndetësore),
- . problemet ligjore që lidhen me fëmijët e tyre (regjistrimi në gjendjen civile), etj.

Këshillimi në grup

Këshillimi në grup kryhet në një grup të vogël njerëzish, të cilët marrin pjesë për të ndarë problemet e tyre, për të siguruar mirëkuptim dhe rehati për të tjerët dhe, nga ana tjetër, përpiqen të ndryshojnë sjelljen e tyre. Anëtarët e grupit ndihmohen edhe për të zhvilluar aftësi sociale në trajtimin e problemeve ndërpersonale. Këshillimi në grup siguron një atmosferë të shëndetshme për shkëmbimin e përvojave dhe të nxënies nga anëtarët e tjerë.

Psikologu ndihmon në lehtësimin e ndërveprimit mes anëtarëve, në caktimin e qëllimeve personale, ofron mirëkuptim të vazhdueshëm dhe mbështetje për anëtarët e grupit dhe shikon si ata i pasqyrojnë ato që kanë mësuar në grup dhe si i praktikojnë ato jashtë.

Këshillimi në grup shërben si një mënyrë efektive për të nxënë.

Këshillimi në grup ka këto qëllime:

- Të nxisë bisedën mes njerëzve jo shumë të afërt me njëri tjetrin/ të zbulojnë dhe paraqesin gjendjen personale dhe shpirtërore, si dhe reagimet personale në situata të ndryshme.
- Njohja e cilësive të mohuara ndaj vetes ose të dëshiruara
- Njohja e opinionit të të tjerëve
- Nxitja e krijimtarisë
- Zhvillimi i imagjinatës
- Njohja e dëshirave të veta
- Të ofrojë alternativa dhe perspektiva të ndryshme për të njëjtën çështje
- Nxitja e perceptimit të vetvetes
- Ndërgjegjësimi për veten
- Ndërgjegjësimi për vendin që dikush dëshiron të ketë në jetë
- Ndërgjegjësimi për të treguar aftësitë personale
- Njohja me dëshirat vetjake dhe sikleti në marrëdhëniet me të tjerët.
- Zbulimi dhe paraqitja e gjendjes shpirtërore personale;
- Ndërgjegjësimi mbi reagimet personale në situata të ndryshme.

Terapia e artit

Terapia e artit konsiderohet një formë terapie shumë e dobishme për individët me probleme të shëndetit mendor, që vuajnë nga abuzimi i rëndë ose i lehtë emocional, çrregullimi i stresit post-traumatik (ÇSPT), çrregullime të bipolaritetit, si dhe probleme të tjera. Duke marrë parasysh faktin se terapia e artit është e organizuar në grupe me njerëz të tjerë, ajo shërben edhe si një instrument socializues.

Terapia e punës

Më së shumti, përfutuesit vlerësojnë mënyrën si ky aktivitet i ndihmon ata të punojnë në mënyrë konstruktive në grup dhe me bashkëmoshatarët e tyre; bëhen të vetëdijshëm

për disa aftësi të mira që nuk e dinin se i kishin; bëhen të vetëdijshëm dhe të zhvillojnë kreativitetin e tyre; ndjehen të denjë dhe të sigurt për atë që po bëjnë; mësojnë të kërkojnë ndihmë kur kanë nevojë; mësojnë të jenë të përqendruar dhe të durueshëm.

Këshillimi familjar

Trajtimi individual i përfituesit shpesh kërkon që të punohet edhe me anëtarët e tjerë të familjes, për të pasur rezultate të qëndrueshme. Qëllimi i terapisë është të ndihmojë anëtarët e familjes të identifikojnë si sjelljet specifike ndikojnë tek të tjerët, të mësojnë mënyra të reja si të lidhen me njëri-tjetrin, të zgjidhin konfliktet dhe të hapin linja komunikimi mes të gjithë anëtarëve të familjes.

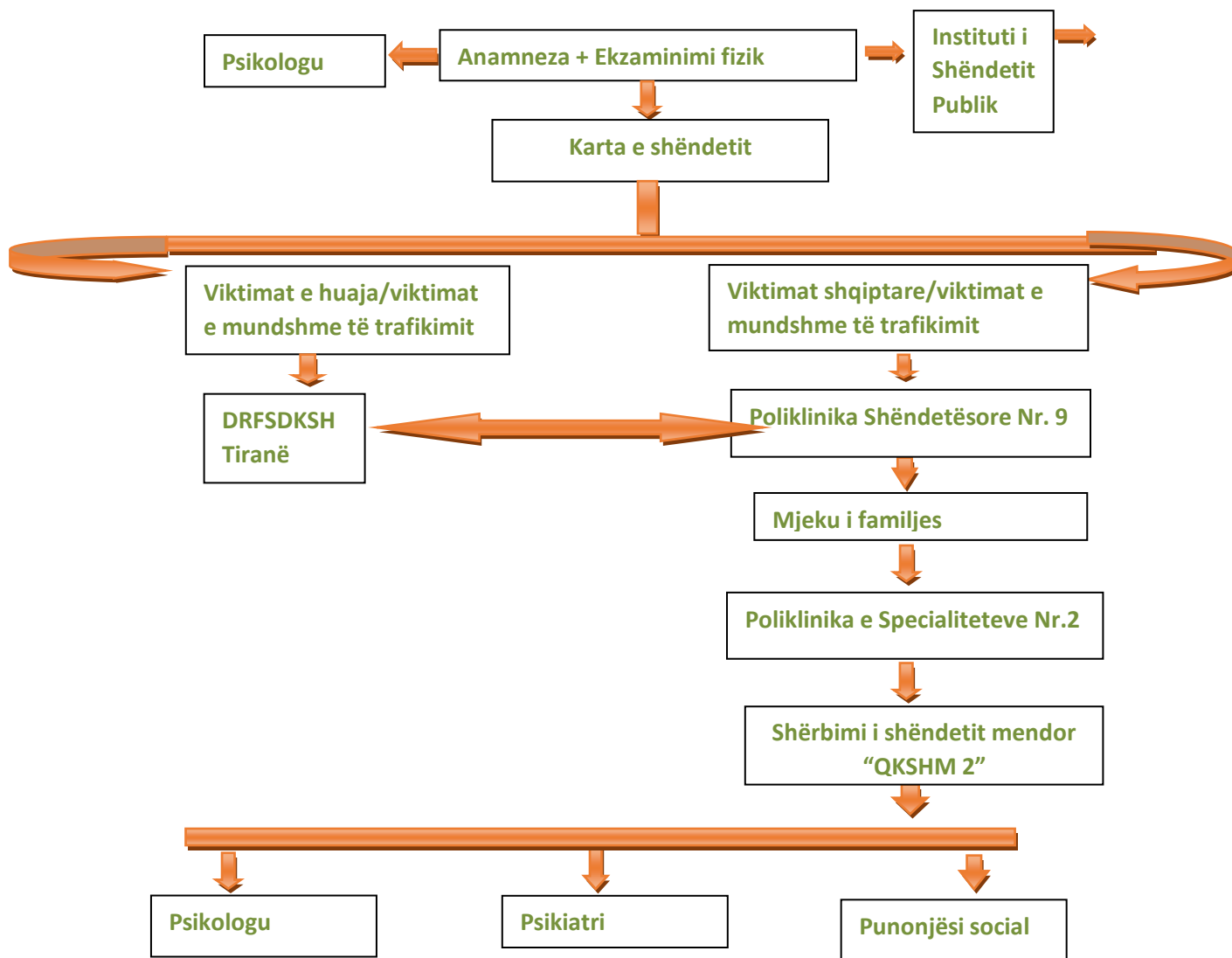
Diskutimet në grup

Diskutimet në grup organizohen me qëllim që përfituesit të marrin informacion për çështjet që i shqetësojnë dhe që janë me interes të veçantë për ta dhe kërkojnë përfshirjen e tyre.

Temat e mëposhtme propozohen nga vetë përfituesit dhe trajtohen në një mënyrë interaktive dhe gjithëpërfshirëse:

- . Altruizmi dhe sjellja pro-sociale
- . Paragjykimi dhe diskriminimi
- . Grupi dhe ndikimi i tij tek individ
- . Dashuria
- . Menaxhimi i konflikteve
- . Marrja e vendimeve
- . Suksesi dhe arritjet
- . Kultura dhe gjinia
- . Menaxhimi i kohës
- . Menaxhimi i stresit
- . Fëmijëri
- . Teknikat e menaxhimit të stresit
- . Depresioni
- . Dinamika familjare
- . Stresi post traumatik
- . Ankthi dhe menaxhimi i tij
- . Marrëdhëniet në çift
- . Komunikimi dhe metodat e komunikimit

Skema e mëposhtme është një përpjekje për të përshkruar “rrugën” drejt sistemit të shëndetit mendor.



Kujdesi mjekësor

Viktimat e trafikimit vuajnë nga probleme të ndryshme shëndetësore si pasojë e faktorëve të ndryshëm, të tillë si dhuna fizike, psikologjike dhe seksuale, përdhunimi, lëndimi, puna e rrezikshme, stresi ekstrem, privimi nga ushqimi dhe gjumi. Për shkak se shumica e viktimave nuk kanë qasje në kujdesin shëndetësor, në momentin që kanë një shqetësim shëndetësor ka të ngjarë që problemet shëndetësore të jenë në stade të avancuara. Viktimat e trafikimit, veçanërisht për qëllime të shfrytëzimit seksual, janë në rrezik të lartë dhe vuajnë nga infeksione të shumëfishta seksualisht të transmetueshme dhe pasojat e aborteve të shumëfishta të detyruara dhe kushte jo të sigurta.

Vlerësimi i gjendjes shëndetësore

Për të gjitha rastet e përfshira në programin e riintegrit, stafi mjekësor duhet të bënë vlerësimin e gjendjes shëndetësore. Mbi bazën e këtij vlerësimi, përfituesit dhe fëmijët e tyre duhet t'iu kryejnë vizitat, analizat dhe trajtimet e nevojshme mjekësore.

Duke marrë parasysh kushtet se si kanë jetuar përpara hyrjes në program, shëndetit riprodhues i kushtohet një vëmendje e veçantë. Ekzaminimet gjinekologjike bëhen rregullisht, ndërsa eko-gjinekologjike kryhen kur është e nevojshme.

Për të gjitha rastet, testet rutinë duhet të kryhen brenda disa ditëve menjëherë pas hyrjes në program, si dhe testet për HBsAg dhe HIV-AIDS (kur kjo kërkesë është me dëshirën e personit), në Institutin e Shëndetit Publik.

Edukimi shëndetësor

Vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet edukimit shëndetësor, promovimit të shëndetit dhe parandalimit si një element kyç në mirëqenien e shëndetit të përfituesve dhe përgatitjen e tyre për jetesë të pavarur.

Kujdes mjekësor i dedikuar

Një kujdes i veçantë duhet t'i kushtohet fëmijëve të viktimave të trafikimit, rasteve të grave dhe vajzave shtatzëna, rasteve të personave me aftësi të kufizuara, me probleme të shëndetit mendor, etj.

Vlerësimi mjekësor kryhet në disa hapa:

1. Marrja e anamnezës (historiku i sëmundjeve)
2. Historiku i sëmundjeve aktuale
3. Historiku familjar
4. Ekzaminimi fizik
5. Ekzaminimet laboratorike dhe imazherike
6. Vlerësimi i nivelit të stresit dhe stabilitetit të funksionalitetit neuro-psikik

Vlerësimi shëndetësor fillon me marrjen e një historie të detajuar mjekësore në lidhje me shqetësimet që ka përfituesi. Për të marrë një anamnezë të besueshme, në thelb, duhet që pacientja të lejohet të shprehet ashtu siç e ndjen për simptomat e saj, pa ndërhyrje, në mënyrë që të shmanget shprehja e ankesave nën efektin e presionit psikologjik.

Në ankesat e saj, mjeku ndërhyr me pyetje specifike në mënyrë që të sqarohen nevojat e individit. Në vlerësimin e ankesave të shëndetit fizik duhet tu kushtohet vëmendje e veçantë ankesave që lidhen me sëmundjet infektive seksualisht të

transmetueshme.

Pas marrjes së anamnezës aktuale, hapi tjetër është marrja e të dhënave për sëmundjet e mëparshme, trajtimin e tyre dhe historikun familjar. Pas vlerësimit të historiku mjekësore, kur është e mundur, kryhet ekzaminimi fizik i përfituesit.

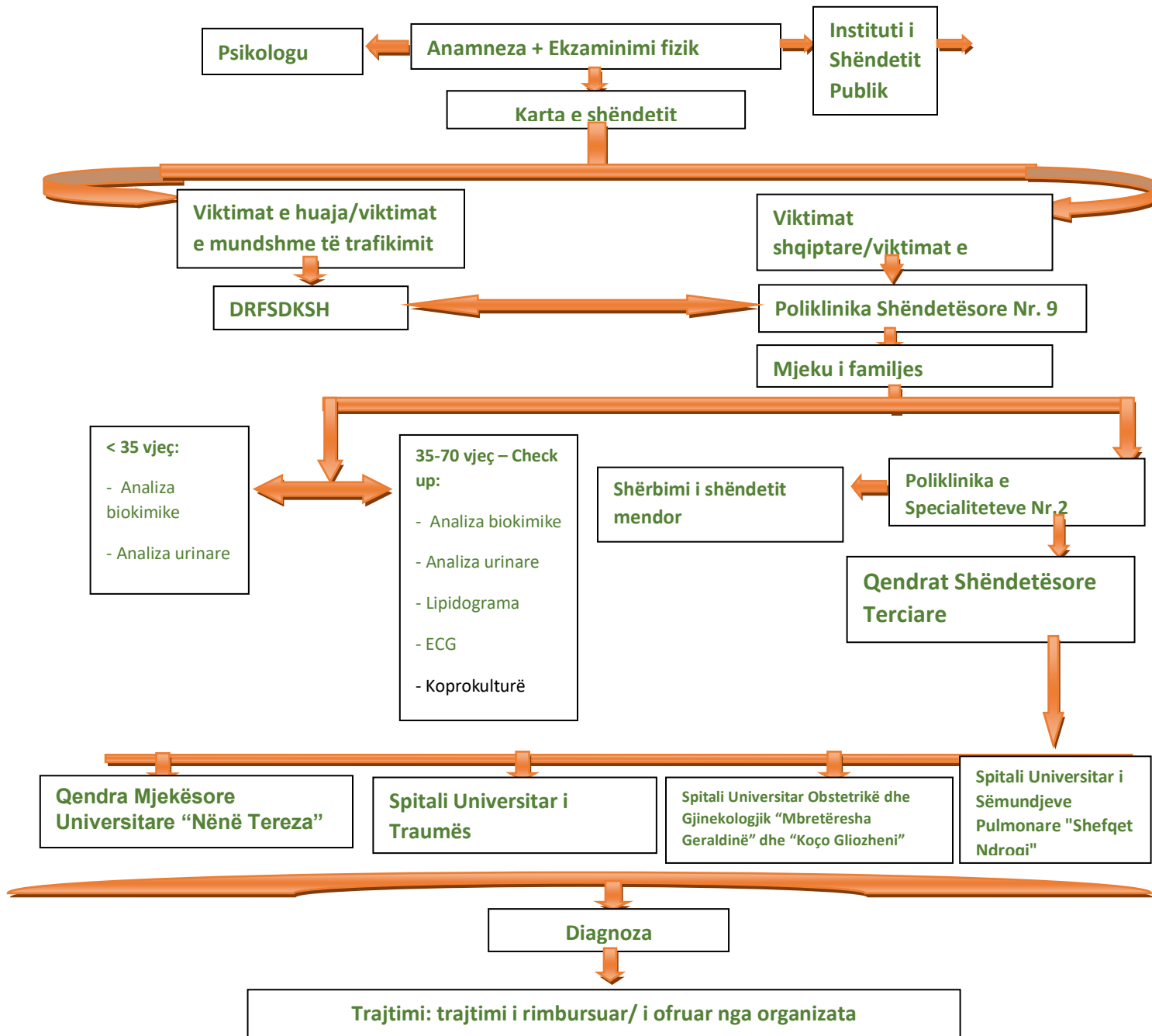
Këtu përfshihen: inspektimi, auskultimi, perkusioni dhe palpitimi. Në varësi të situatës specifike, pas vlerësimit të të gjitha të dhënave të marra nga përfituesi, përfundohen ekzaminimet e nevojshme për të arritur në një vendim të mëtejshëm, më specifik.

Nisja e terapisë tek përfituesit mund të jetë me metodë empirike, ku të dhënat klinike dhe anamneza janë të mjaftueshme për të filluar trajtimin.

Por, në disa raste, kjo nuk mjafton. Në këto kushte duhet të kryhen ekzaminime të caktuara për të arritur në një vendim të saktë. Kur është e nevojshme, para se të vendoset për terapinë, kryhet konsultimi me specialistë të fushave të ndryshme mjekësore.

Shënim nga një mjek, pjesë e ekipit multidisciplinar

Skema e shëndetit fizik në mbarë vendin



Ndihma juridike

Për secilin rast VT/VMT që futet në program, duhet të ofrohet ndihmë juridike. Avokati /juristi siguron një takim individual me secilin përfitues për të plotësuar një formular standard të hartuar në përputhje me ligjin për ndihmën juridike. Në çdo rast, avokati informon përftuesit për të drejtat dhe ndihmën juridike të nevojshme që do të ofrohet. Në varësi të nevojave të tyre, çdo rast duhet mbështetur me:

1. Ndihma juridike parësore (dhënia e informacionit në lidhje me sistemin ligjor të Republikës së Shqipërisë, aktet normative në fuqi, të drejtat dhe detyrimet e viktimave, dhënia e këshillimit mbi procedurat e ndërmjetësimit dhe zgjidhjen alternative të mosmarrëveshjeve; dhe dhënien e ndihmës për hartimin e kërkesave/përfaqësimin para autoriteteve administrative).

2. Ndihma juridike dytësore (hartimi i padive apo kërkesave për hapjen e një çështje gjyqësore/ përfaqësimin në gjykatat civile dhe penale).

D&E ka krijuar një **linjë këshillimi**, e cila është aktive dhe përdoret për dhënien e informacionit mbi mënyrat dhe mundësitë e zgjidhjes së një çështje ligjore specifike dhe për të komunikuar dhe mbështetur viktimat në distancë.

Pas takimit individual, avokati bën një **vlerësim përmbledhës të nevojave juridike**:

- **Asnjë**: Përfituesi nuk ka probleme ligjore ose nevojë për ndihmë juridike.

- **Problemet e identifikuara**: Përfituesi ka probleme ligjore që kërkojnë ndihmë në një ose më shumë nga fushat e mëposhtme:

1. Statusi i emigracionit: Përfituesi nuk gëzon ligjërisht të drejtën për të qëndruar në Shqipëri.

Ndihma juridike ofrohet për përfituesit e huaj në bazë të **ligjit nr. 108/2013 “Për të huajt”** për t'i pajisur ata me leje qëndrimi të përkohshme (me të drejtë rinovimi), leje pune dhe pasaportë.

Për këto procedura bashkëpunohet me Drejtorinë e Kufirit dhe Migracionit në Tiranë, Zyrën e Punësimit dhe ambasadat e huaja përkatëse në Shqipëri.

Ligji nr. 108/2013 “Për të huajt” parashikon lëshimin e lejes së qëndrimit për **raste humanitare (lloji “A”)**, në rast se i huaji është viktimë ose viktimë e mundshme e trafikimit.

Gjithashtu, ligji parashikon lëshimin e **lejes së përkohshme të qëndrimit (tipi “A”) për një afat 3-mujor** për të huajin, pavarësisht nga vullneti i tij për bashkëpunim me drejtësinë, kur ka arsye për të besuar se i huaji është viktimë ose viktimë e mundshme e

trafikimit, e identifikuar si e tillë nga strukturat përgjegjëse për identifikimin dhe referimin e viktimave të trafikimit.

Kjo leje qëndrimi i jepet viktimës ose viktimës së mundshme të trafikimit me qëllim që të rimarrë veten, si dhe të trajtohet sipas gjendjes fizike dhe mendore për marrjen e një vendimi të mirinformuar për të bashkëpunuar ose jo me gjyqësorin.

Neni 58 i KPP-së parashikon se viktimat e huaja kanë të drejtë të komunikojnë në gjuhën e tyre dhe të ndihmohen nga një përkthyes.

2. E drejta familjare: Përfituesja ka nevojë për ndihmë juridike në lidhje me familjen e saj, për zgjidhjen e çështjeve të divorcit apo kujdestarinë e fëmijëve.

Avokati do të ndihmojë përfituesen të mbledhë dokumentet dhe të hartojë kërkesën për divorc në Gjykatë. Gjithashtu, përfituesja ndihmohet në hartimin e një kërkesë për kujdestarinë e të miturit. Pasi Gjykata të vendosë datën e seancës gjyqësore, avokati do të përfaqësojë përfituesen në seancë gjyqësore.

Nëse përfituesja është e divorcuar, do të ndihmohet për ekzekutimin e vendimit të gjykatës për t'u takuar me fëmijët e saj dhe detyrimin për ushqim në bashkëpunim me zyrën e përmbaruesit.

3. Paditë penale kundër përfituesit: Përfituesi është akuzuar për krime të kryera gjatë trafikimit.

E drejta e për përjashtim nga dënimi rregullohet nga Kodi Penal në **nenin 52/a**. D&E informon dhe ndihmon viktimat që të aplikojnë për të drejtën për përjashtim nga dënimi për përfshirjen e tyre në aktivitete të jashtëligjshme, në masës që kanë qenë të detyruar.

4. Bashkëpunimi me organet e zbatimit të ligjit: Përfituesja dëshiron të bashkëpunojë me organet e zbatimit të ligjit për sa i përket rastit të saj të trafikimit.

Përfituesja shoqërohet nga një avokat për të denoncuar trafikantin në Strukturën e Policisë Antitrafik, pranë Drejtorisë së Policisë Tiranë, dhe për të ndjekur çështjen në prokurori dhe gjykatë. Për shkak të ndryshimeve të Kodit Procedurës Penale (2017), viktimat e trafikimit është subjekt procedural dhe ka disa të drejta procedurale, për të cilat autoritetet proceduese duhet të përmbushin një sërë detyrimesh. Ato sanksionuan detyrimin pozitiv të agjencive ligjzbatuese për të siguruar që viktimat e krimit të trajtohen me respekt dhe dinjitet njerëzor dhe të mbrohen nga dëmtimet, gjatë ushtrimit të të drejtave të tyre.

Neni 58 i KPP-së parashikon se viktimat ka këto të drejta (**ndryshuar me ligjin 35/2017**):

- . të marrë ndihmë mjekësore, mbështetje psikologjike, këshillim dhe shërbime të tjera të ofruara nga autoritetet, organizatat;
- . të komunikojë në gjuhën e saj dhe të ndihmohet nga një përkthyes;
- . të ketë në dispozicion një avokat mbrojtës, duke qenë njëkohësisht e përjashtuar nga pagesa e çdo kostoje për marrjen e akteve dhe tarifave gjyqësore për paraqitjen e kërkesë-padisë lidhur me statusin e viktimës;
- . të bëjë ankim në gjykatë kundër vendimit të prokurorit për mosfillimin e procedimit dhe vendimit të prokurorit ose gjyqtarit të seancës paraprake për pushimin e akuzës ose të çështjes;
- . të kërkojë shpërblimin e dëmeve dhe të pranohet si paditës civil në procesin penal;
- . të thirret në seancën paraprake dhe në seancën e parë gjyqësore;
- . të dëgjohet nga gjykata, edhe kur asnjëra nga palët nuk ka kërkuar thirrur e tij/saj si dëshmitar/e.

Neni 58/b KPPs-së: Viktimat e abuzimit seksual dhe viktimat e trafikimit gjithashtu kanë të drejtë:

- . të pyeten pa vonesë nga një oficer policie ose prokuror i të njëjtës gjini;
- . të refuzojnë t'u përgjigjen pyetjeve në lidhje me jetën private, të cilat qartësisht nuk kanë të bëjnë me veprën penale;
- . të kërkojnë të dëgjohen nëpërmjet mjeteve audiovizuale, sipas parashikimeve të KPP-së.

5. Pretendimet për dëmshpërblim: Përfituesi dëshiron të paraqesë një kërkesë kundër trafikuesit(ve) për dëmshpërblim.

Nëse përfituesi do të nisë një çështje civile për dëmshpërblim, avokati i D&E-së do të ofrojë mbështetje për mbledhjen e dokumenteve, hartimin e kërkesë-padisë dhe përfaqësimin në gjykatë.

Sfidat

Pavarësisht ndërhyrjeve të fundit në legjislacionin procedural penal, çështja e dëmshpërblimit të viktimave të trafikimit mbetet një standard i munguar, pasi si instrumenti i padisë civile në procesin penal, ashtu edhe dëmshpërblimi sipas skemës shtetërore të parashikuar nga ligji anti-mafia, përsëri, dëmshpërblimi për viktimat e trafikimit mbetet një e drejtë e paplotësuar.

6. Të miturit

Ndihma juridike për të miturin ofrohet sipas **ligjit nr. 18/2017 “Për të drejtat dhe mbrojtjen e fëmijës” dhe Kodit të Drejtësisë Penale për të Mitur.**

Procedurat ligjore për të miturit zhvillohen me pjesëmarrjen e detyrueshme të punonjësit të mbrojtjes së fëmijëve, psikologut dhe prindit/kujdestarit ligjor.

Neni 58/a i KPP-së: Për viktimat e mitura të veprës penale të trafikimit ose shfrytëzimit seksual konkretisht parashikohen këto të drejta:

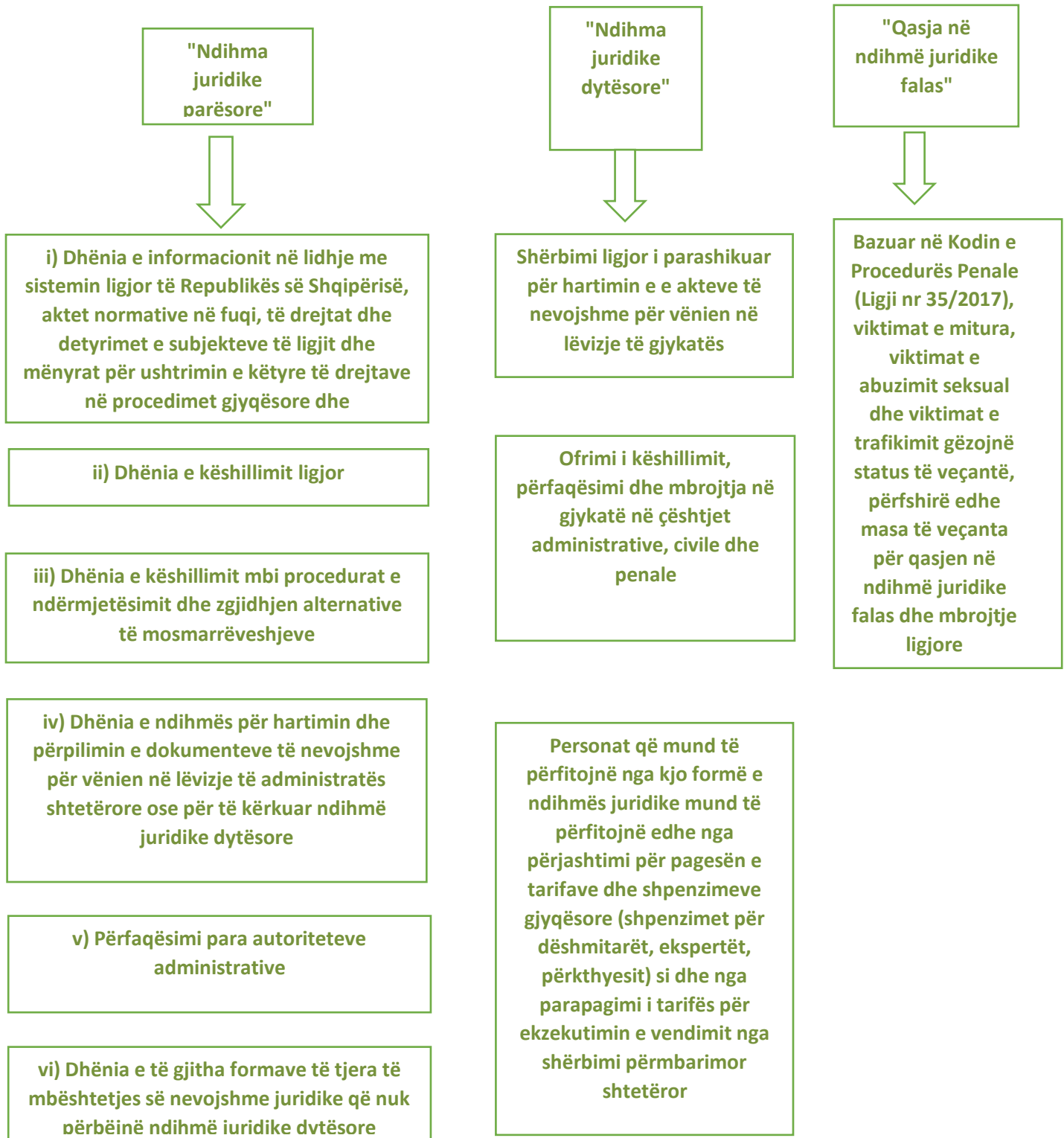
- . të shoqërohet nga një person të cilit i beson;
- . ruajtja e konfidencialitetit të të dhënave personale;
- . të kërkojë, nëpërmjet përfaqësuesit, që gjykimi të zhvillohet pa praninë e publikut.

Ligji nr. 18/2017 “Për të drejtat dhe mbrojtjen e fëmijës” parashikon se: Fëmija mbrohet nga trafikimi, shitja dhe çdo formë e shfrytëzimit dhe abuzimit seksual, përfshirë veprimtarinë e paligjshme seksuale, shfrytëzimin e fëmijëve në prostitucion ose abuzimi seksual me fëmijë, sipas përcaktimeve të Kodit Penal dhe akteve të tjera në fuqi.

7. Çështje të tjera ligjore që kërkojnë ndihmë

Çështjet administrative (regjistrimi i fëmijës në gjendjen civile, bonusi i qirasë, ndryshimi i vendbanimit dhe pajisja me kartë identiteti).

Skema kombëtare e qasjes në ndihmë juridike
Ligji nr. 111/2017 "Për ndihmën juridike të garantuar nga shteti"



Edukimi dhe shkollimi

Për rastet e reja që futen në program është e rëndësishme të bëhet një vlerësim i kujdesshëm nga mësuesi për të përcaktuar nivelin e arsimit të përfituesve dhe të zhvillohet një plan arsimor, mësimor, si pjesë e planit individual të riintegrit për secilin përfitues.

Mbi bazën e këtij vlerësimi, mësuesi duhet të kryejë disa aktivitete për përfituesin, të cilat janë:

- Të shoqërojë përfituesin në qytetin e origjinës për të marrë dokumentet shkollore dhe për ta regjistruar në shkolla të tjera;
- Ta pajisë me tekstet shkollore, librat dhe materiale të tjera shkollore;
- të japë ndihmë për përgatitjen e përfituesit, veçanërisht për lëndët që ka boshllëqe nga e kaluara.
- Mësuesi organizon aktivitete të ndryshme informuese, edukative, argëtuese, historike, rekreative, relaksuese me përfituesit.

Trajnimet/ formimi profesional

Një nga faktorët që ndikon në procesin e riintegrit dhe fuqizimin ekonomik të përfituesve është përfundimi i trajnimeve të duhura profesionale bazuar në dëshirat dhe aftësitë e tyre. Subjektet përfituese të programit ndjekin trajnime të ndryshme profesionale duke rritur kështu aftësitë e tyre dhe duke rritur mundësitë për gjetjen e një pune të qëndrueshme. Nëpërmjet këtyre trajnimeve, përfituesit marrin këto profesione: kuzhinier, parukier, dado, rrobaqepës, asistent social dhe, për të qenë më të kompletuar, përfituesit ndjekin edhe kurset e kompjuterit dhe të gjuhëve të huaja.

Për të rritur aftësitë jetësore të përfituesve është e rëndësishme të organizohen aktivitete të ndryshme:

- Vlerësimi i aftësive profesionale / punësimit
- Këshillimi dhe orientimi në trajnimet profesionale
- Regjistrimi në zyrën rajonale të punës

Ofrimi i trajnimeve profesionale përmes:

- Qendrave shtetërore të formimit profesional;
- Qendrat dhe shkollat profesionale private;
- Shkollave private profesionale;
- Shoqërive tregtare private

Dhënia e mbështetjes për punësim dhe aktivitete të tjera të fuqizimit ekonomik

Këshillimi dhe mbështetja për punësimin e përfituesve

Duke marrë parasysh se punësimin është një nga elementet parësore për sigurimin e riintegrit të suksesshëm në shoqëri, përfituesit mbështetjen në përpjekjet e tyre për të gjetur një punë të rregullt. Përfituesit ndihmohen me seanca këshillimi dhe trajnimi duke u përqendruar kryesisht në rritjen e aftësive dhe mundësive të tyre.

Cikli këshillues “Trajner për punësim” është një shërbim i rëndësishëm. Qëllimi i këtij cikli këshillues është të ndihmojë përfituesit të rrisin aftësitë dhe kapacitetin e tyre për të gjetur dhe mbajtur një punë. Lehtësuesi /trajneri i ciklit këshillues punon individualisht dhe në grup me përfituesit dhe ka për qëllim të identifikojë pikat e forta të secilit përfitues, duke synuar në afat të gjatë rritjen e aftësive dhe kapacitetit të tyre për të gjetur dhe mbajtur një vend pune; nxitjen e nismave dhe aftësive kërkuese të pjesëmarrësve; zhvillimin e kompetencës sociale të grupit; marrjen e njohurive dhe përgatitjen për praktikën afatshkurtra. Pjesëmarrësit e ciklit këshillues prezantohen më tej me profesione dhe biznese të reja, duke u përgatitur për një përfshirje të mundshme në praktikën afatshkurtra që ofrohen nga shoqëri tregtare. Gjatë takimeve në grup, pjesëmarrësit kanë mundësi të shkëmbejnë përvojat e tyre me njëri-tjetrin, si dhe të zhvillojnë planet e tyre të zhvillimit individual.

Përfituesit e programit duhet të marrin **këshillim të vazhdueshëm** duke u përqendruar në mënyrën e përgatitjes së CV-së; pasjen e një komunikimi efektiv me punëdhënësin dhe kolegët; këshilla të rëndësishme praktike që duhet të merren parasysh para një interviste pune; etj. Në lidhje me këto tema, duhet të organizohen diskutime në grup me përfituesit që janë në fazën e përgatitjes së procesit të punësimit.

Programi praktikës/trajnitimit në punë

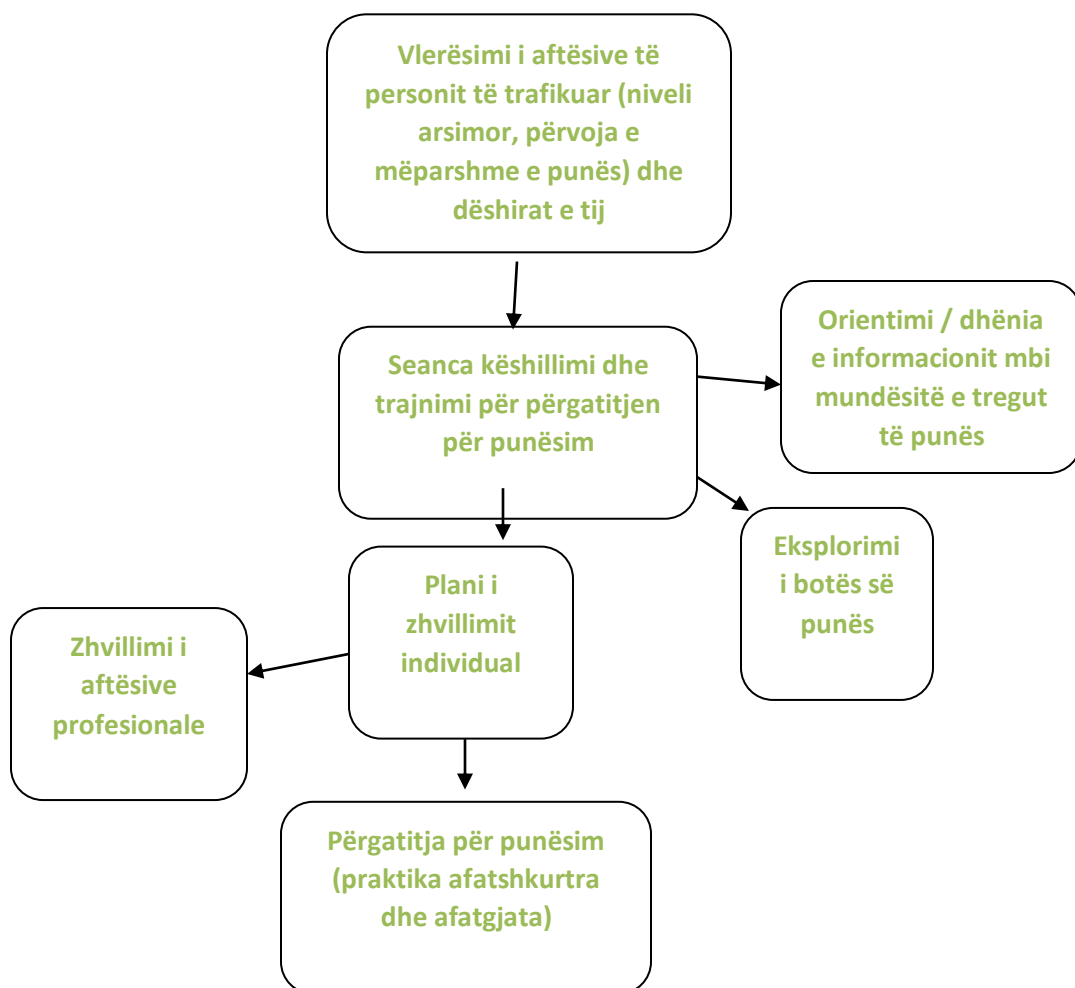
Programi i praktikës/trajnitimit në punë është një program tjetër që ofron mundësi për punësim për përfituesit.

Përvoja e D&E-së

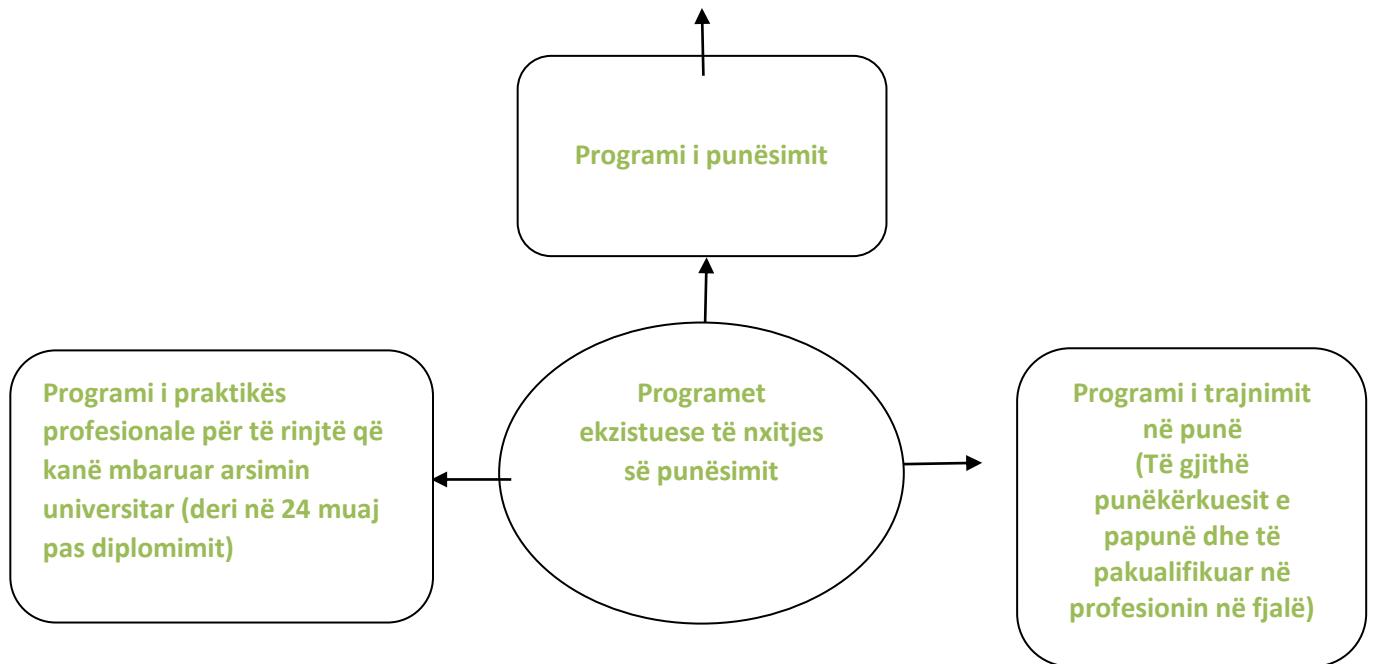
Në bashkëpunim të ngushtë me Shërbimin Kombëtar të Punësimit, D&E punon për të zgjedhur shoqëri private, biznese, për t'u ofruar përfituesve **trajnim në punë**. D&E vendos marrëdhënie të drejtpërdrejta me shoqëritë private dhe lidh marrëveshje konkrete bashkëpunimi me to për të garantuar punësimin e përfituesve në bizneset përkatëse edhe pas përfundimit të marrëveshjes së nënshkruar.

Deri më tani, **Shërbimi Kombëtar i Punësimit/Zyrat Rajonale të Punësimit** kanë mbështetur D&E-në në identifikimin e shoqërive tregtare të besueshme, në mënyrë që disa nga përfituesit të marrin pjesë në programet e praktikës dhe ndërsa të tjerët të gjejnë një vend pune.

Skema e qasjes në punësim



- ✓ Të rinj nën 29 vjeç
- ✓ Punëkërkues që prej një kohe të gjatë janë të papunë
- ✓ Punëkërkues të papunë të pakualifikuar
- ✓ Punëkërkues të papunë të kthyer nga emigracioni (për jo më shumë se 2 vjet)
- ✓ Punëkërkues që marrin ndihmë ekonomike
- ✓ Punëkërkues që marrin asistencën e papunësisë për më shumë se 3 muaj
- ✓ Personat me aftësi të kufizuara
- ✓ Viktimat e trafikimit, dhunës me bazë gjinore dhe viktimat e dhunës në familje
- ✓ Punëkërkues nga komunitetet rome dhe egjiptiane
- ✓ Personat që kanë përfunduar një kurs formimi profesional ose program praktike dhe janë ende të papunë 6 muaj pas përfundimit



Mbështetja e përfituesve për hapjen e bizneseve të vogla

Mbështetja e përfituesve që kanë vullnet dhe aftësi për hapjen e bizneseve të vogla është një mundësi tjetër për ta.

Kjo mbështetje mund të ofrohet përmes mënyrave të ndryshme, si përmes skemës së mikro-kredisë ose përmes granteve.

Përfituesit duhet të mbështeten me të gjitha pajisjet e nevojshme për hapjen e dyqaneve të vogla, si dhe me pagesën e qirasë për tre muajt e parë të aktivitetit. Secili prej tyre duhet të mbështetet për të përgatitur planin e biznesit, i cili me siguri do t'i ndihmojë të qartësojnë idetë në lidhje me biznesin e ri.

Mbështetja sociale

Përgatitja e një plani për përfshirjen e përfituesve në aktivitete sociale (aktivitete brenda dhe jashtë)

Krijimi i mundësive për të marrë pjesë në aktivitete interesante dhe argëtuese (aktivitete brenda dhe jashtë).

Trajnime dhe aktivitete për të rritur aftësitë jetësore në mjedise të ndryshme, të tilla si:

- Qendrat rinore
- Programet shtetërore dhe jo-shtetërore për aktivitete sociale
- Aktivitete edukative/ditore në qendër
- Aktivitetet e klubit social

Programi i mentorimit

Përmes mentorimit, rastet që ndihen të izoluar dhe të stigmatizuar mbështeten në drejtim të krijimit të besimit, vetëbesimit, rritjen e qasjes në burime të tjera të disponueshme dhe rritjes së aftësive për të shmangur shfrytëzimin dhe dëmtimin personal.

Mentorët ofrojnë mbështetje çdo javë, në përputhje me nevojat e rasteve dhe mënyrat në të cilat ato janë planifikuar nga të dyja palët. Ky shërbim ofrohet përmes aktiviteteve dhe takimeve periodike.

Mbikëqyrja individuale dhe në grup nga mentorët në mënyrë që procesi i mentorimit të jetë efektiv për përfituesin dhe vetë mentorin.

Aktivitetet që përfshijnë mentorimin në këtë program janë:

- Vlerësimi i nevojave psiko-sociale
- Prezantimi i shërbimit të mentorimit nëse është i nevojshëm
- Takimi i parë me menaxherin e rastit, personin e trafikuar dhe mentorin
- Takimi me mentorin dhe hartimi i një plani për aktivitetet

Asistencë për fëmijët e viktimave të trafikimit/viktimave të mundshme të trafikimit

Kategoritë e fëmijëve

- Kategoria e fëmijëve që jetojnë me nënat e tyre VT/VMT në strehëz
- Kategoria e fëmijëve që jetojnë me nënat e tyre gjysmë të pavarura /në apartamente me qira
- Kategoria e fëmijëve që jetojnë me nënat e tyre në familjen e prindërve të nënës (familja e origjinës së nënës)
- Kategoria e fëmijëve të VT/VMT-ve që jetojnë në institucione
- Vlerësimi i nevojave të fëmijëve të VT/VMT-ve;
- Mbështetje psikologjike dhe këshillim për fëmijët e VT/ VMT-ve;
- Ndihmë mjekësore nga specialistë sipas nevojave të tyre;
- Regjistrimi civil: sigurimi i dokumenteve të identifikimit (certifikata)
- Pjesëmarrje në aktivitete sociale dhe argëtuese;
- Imunizimi sipas skemës së vaksinimit dhe ndjekja rregullisht nga një pediatër;
- Kujdesi ditor alternativ përmes frekuentimit të çerdhes dhe kopshtit.

Alternativat e kujdesit për fëmijët e VT/ VMT-ve

Alternativat funksionojnë si një qendër e kujdesit ditor për fëmijët e nënave viktimë të trafikimit përtej orarit zyrtar të kopshteve, çerdheve dhe shkollave publike (nga e hëna deri të shtunën).

1. Punonjësit që merren me rastin dhe modeli multidisiplinar i punës

Efektiviteti i menaxhimit të rastit varet nga aftësia e menaxherit të rastit për të krijuar një raport dhe marrëdhënie besimi me viktimën/viktimën e mundshme të trafikimit dhe për të identifikuar dhe marrë qasje në burime për të trajtuar nevojat e viktimës në mënyrë gjithëpërfshirëse.

Menaxherët e rastit duhet të kenë arsimin, aftësitë, njohuritë, kompetencat dhe përvojën e nevojshme për të ofruar në mënyrë efektive shërbime të përshtatshme, të sigurta dhe cilësore për përfituesit/ sistemet mbështetëse.

Puna e menaxherëve të rasteve duhet të mbështetet vazhdimisht nga një ekip multidisiplinar.

Ekipet multidisiplinare kanë dëshmuar se janë të **efektshme** në lehtësimin e bashkëpunimit mes profesionistëve që ofrojnë ndihmë të drejtpërdrejtë, si dhe në arritjen e rezultateve për viktimat /viktimat e mundshme.

Ekipi multidisiplinar duhet të përbëhet nga profesionistët e mëposhtëm:



Stafi dhe detyrat e ekipit multidisiplinar	
Menaxheri i rastit	Menaxheri i rastit është përgjegjës për trajtimin e nevojave psiko-sociale të viktimave të trafikimit. Në veçanti, menaxheri i rastit përfshihet drejtpërdrejt në zbatimin e aktiviteteve riintegruese: - Interviston përfituesit për mbledhjen e informacionit të thelluar, duke filluar nga të dhënat demografike deri tek përvojat gjatë procesit të trafikimit; - Identifikon problemet, shqetësimet, synimet e përfituesve dhe i monitoron; - Pret përfituesit dhe identifikon nevojat e tyre të menjëhershme; - Asiston në zhvillimin dhe monitorimin e efektivitetit të udhëzimeve, procedurave dhe orarit të aktiviteteve; - Jep informacion gjithëpërfshirës për udhëzimet dhe procedurat për përfituesit, përgjegjësitë e tyre në procesin e riintegrit dhe shumë të tjera; - Mbi bazën e informacionit të mbledhur, krijon profilin e rastit dhe harton planin individual të riintegrit për përfituesit; - Ofron shërbimet e këshillimit për përfituesit; - Organizon aktivitete brenda dhe jashtë për përfituesit; - Udhëzon përfituesit gjatë procesit të tyre të riintegrit; - Harton raporte të rregullta për progresin, nevojat,

	vështirësitë dhe pengesat e hasura gjatë procesit të riintegritimit për secilin rast; - Merret drejtpërdrejt me situatat urgjente, përfshirë incidentet e sigurisë dhe urgjencat mjekësore; - Lidhet drejtpërdrejt me policinë dhe ofruesin e shërbimeve mjekësore për të trajtuar urgjencat;
Psikologu	Është përgjegjës për trajtimin e nevojave psikologjike të viktimave të trafikimit - Interviston përfituesit për vlerësimin psikologjik - Identifikon problemet psikologjike dhe qëllimet e përfituesve dhe monitorimin e tyre. - Në bashkëpunim me ekipin multidisciplinar, ndihmon në ndërtimin e profilit të rastit dhe hartimin e planit individual të riintegritimit për përfituesit, bazuar në informacionin e mbledhur. - Ofron këshillim psikologjik individual dhe në grup për përfituesit - Merr pjesë në organizimin e aktiviteteve të jashtme dhe të brendshme për përfituesit. - Ofron mbështetje psikologjike për përfituesit në procesin e riintegritimit, në bashkëpunim me menaxherin e rastit. - Harton raporte të rregullta për progresin, nevojat, vështirësitë dhe pengesat e hasura gjatë procesit të riintegritimit për secilin rast; - Mban dokumentacionin sipas standardeve për rastin
Avokati	Është përgjegjës për trajtimin e çështjeve ligjore të viktimave të trafikimit. - Vlerëson dhe identifikon nevojat juridike të rasteve; - Përfaqëson viktimat e krimit në gjykatë në çështje penale dhe civile, veçanërisht viktimat e trafikimit, viktimat e abuzimit seksual dhe viktimat e dhunës në familje; - Përfaqëson rastet e viktimave të trafikimit për të aplikuar për të drejtën e dëmshpërblimit; - Shoqëron përfituesit në polici, prokurori ose gjykatë, si dhe jep mbështetje për procedimet ligjore; - Për rastet që do të ndiqen penalisht në gjykatë, prokurori dhe polici, kërkon njohjen e çështjes dhe përgatitjen e një raporti për secilën çështje të përfaqësuar; - I kushton vëmendje të veçantë punës me viktimat e trafikimit, veçanërisht fëmijët dhe të rriturit e pambrojtur; - Informon dhe këshillon viktimat e trafikimit për të drejtat e tyre ligjore; - Këshillon dhe informon për të drejtat e viktimave përmes takimeve të drejtpërdrejta me viktimat e trafikimit; - Monitoron çështjet e ndryshme, në veçanti çështjet që lidhen me trafikimin e qenieve njerëzore, abuzimin seksual dhe dhunën në

	<i>familje;</i> - <i>Vlerëson kuadrin e brendshëm ligjor e ndërkombëtar dhe bën kërkime të thelluara në fushën e mbrojtjes së viktimave.</i>
Mjeku	<i>Është përgjegjës për trajtimin e nevojave të shërbimeve shëndetësore të viktimave të trafikimit:</i> - <i>Vlerëson dhe identifikon nevojat mjekësore të rasteve;</i> - <i>Kryen kontrollin e përditshëm të përfituesve për mbledhjen e informacionit në lidhje me shqetësimet dhe nevojat e tyre shëndetësore;</i> - <i>Kryen ekzaminimet e përditshme, kur janë të nevojshme dhe kur kërkohet, dhe sugjeron kontrole ose trajtime të mëtejshme kur është e nevojshme;</i> - <i>Ndjek dhe kontrollon ecurinë e terapive në vazhdimësi dhe ndryshimet e përshkruara, dhe jep alarmin kur është e nevojshme;</i> - <i>Përgatit dhe kryen kontrollin e vazhdueshëm të dosjeve shëndetësore të përfituesve në mënyrë që të plotësohen nevojat dhe të regjistrohet shërbimi i ofruar;</i> - <i>Shoqëron VT-në në spital, maternitet dhe klinika për kontrole dhe trajtim të rregullt dhe urgjenca shëndetësore;</i> - <i>Jep ndihmë mjekësore për fëmijët e përfituesve në bashkëpunim me konsulentin për fëmijët;</i> - <i>Jep informacion dhe edukim mjekësor për përfituesit;</i> - <i>Ndërmjetëson me institucionet shëndetësore me qëllim trajtimin e nevojave mjekësore të përfituesve;</i> - <i>Përgatit raportin mujor për shërbimet e mbuluara nga mjeku;</i>
Mësuesi /trajneri	<i>Është përgjegjës për trajtimin e nevojave arsimore të viktimave të trafikimit:</i> - <i>Interviston përfituesit me qëllim mbledhjen e informacionit në lidhje me trajnimin dhe nevojat arsimore.</i> - <i>Harton planet arsimore për përfituesit, bazuar në informacionin e mbledhur dhe e bën atë pjesë të planit të riintegrit.</i> - <i>Ofron shërbime arsimore individuale dhe në grup për përfituesit: kurse analfabetizmi, detyra shtëpie, monitorim studimi.</i> - <i>Organizon aktivitete brenda dhe jashtë për përfituesit.</i> - <i>Përgatit modulet e seminare, i përditëson dhe i përshtat ato.</i> - <i>Identifikon nevojat materiale që lidhen me arsimin.</i> - <i>Iu ofron përfituesve informacion të vazhdueshëm dhe gjithëpërfshirës për udhëzimet dhe procedurat; ndihmon në zgjidhjen e çështjeve që lidhen me to.</i> - <i>Asiston menaxherin e rastit në udhëzimin e përfituesve gjatë procesit të tyre të riintegrit.</i> - <i>Harton raporte të rregullta për progresin, nevojat,</i>

2. Ngritja e kapaciteteve /trajnimet e vazhdueshme

Është e rëndësishme që stafi të marrë trajnime të ndryshme bazuar në nevojat dhe kërkesat e tij të shprehura në vlerësimin e performancës. Një nga masat më të mira për të luftuar stresin dhe traumën vicioze është sigurimi i përvojave të larmishme të punës dhe mundësive për të mësuar aftësi të reja. Në këtë aspekt, **zhvillimi dhe trajnimi i stafit** është një mjet thelbësor për ta mbajtur të përfshirë, të vlerësuar dhe të vetëdijshëm për vlerën e tij. Përtej këtij funksioni psiko-social, njohuria ofro një kornizë konceptuale që ndihmon në sjelljen e koherencës me përvojën, përfshirë përvojën traumatike dytësore. Gjithashtu, përvetësimi i informacionit më të specializuar në përgjithësi rrit ndjenjën e vetë-efikasitetit të individit dhe mund të kontribuojë në rregullimin e nivelit optimal të shkëputjes që individi ka nevojë kur duhet të punojë me përfituesit e traumatizuar.

Trajnimet e rëndësishme që do të ofrohen përqendrohen në:

- Menaxhimi i rastit;
- Parimet etike dhe çështjet e sigurisë;
- Trajtimi i rasteve të vështira;
- Teknikat e avancuara të këshillimit;
- E drejta e informimit dhe mbrojtja e të dhënave personale;
- Ndërhyrja në situata emergjence;
- Zgjidhja e konflikteve;
- Problemet e shëndetit mendor, traumat e hershme, traumat komplekse dhe pasojat e tyre;
- Problemet e sjelljes, psikologjike dhe të zhvillimit tek adoleshentët;

3. Monitorimi i menaxhimit të rastit

Vlerësimi është kritik për të kuptuar ndikimin që programet dhe shërbimet specifike kanë tek një përfitues. Menaxheri i rastit duhet të monitorojë dhe vlerësojë vazhdimisht progresin e arritur nga një përfitues.

Është e rëndësishme të monitorohen jo vetëm planet individuale të riintegrit, por edhe cilësia e shërbimeve të riintegrit, nga këndvështrimi i viktimave dhe profesionistëve. Monitorimi i shërbimeve rezidenciale dhe jo rezidenciale të ofruara gjatë tre fazave të programeve të riintegrit bazuar në treguesit sasiorë dhe cilësorë.

Është përcaktuar një grup komponentësh të rëndësishëm për të matur ndikimin e punës sonë në jetën e përfituesve. Ato janë:

- Strehimi i duhur dhe i sigurt;
- Edukimi dhe zhvillimi profesional;
- Aftësimi profesional dhe punësimi;
- Gjendja financiare;
- Mirëqenia psikologjike dhe fizike;
- Siguria;
- Konteksti social (marrëdhëniet familjare dhe shoqërore);
- Qasja në shërbime dhe mundësi;
- Perceptimi për një riintegrim të suksesshëm dhe motivimi për një të ardhme më të mirë.

Mbledhjet për studimin e rastit

Mbledhjet për rastin janë një mjet që ndihmon në menaxhimin e rastit. Në to përfshihet stafi i ekipit multidisciplinar. Mbledhjet janë një pjesë e rëndësishme e procesit dhe mund të mbahen në momente të ndryshme përgjatë menaxhimit të rastit, në varësi të nevojave të përfituesit.

Mbledhjet mund të mbahen për këto qëllime:

- përcaktimin e roleve dhe përgjegjësi të punonjësve dhe të organizatave /institucioneve;
- përcaktimin e qëllimit, synimin dhe drejtimit të ndërhyrjes;
- diskutimin e vlerësimit dhe mbështetjes /planin e riintegrit të përfituesit dhe vështirësitë e hasura gjatë zbatimit të planit të riintegrit;
- diskutimin e rasteve dhe situatave të vështira;
- marrjen e vendimeve;
- rishikimin e qëllimeve/veprimeve

Mbledhjet për rastin duhet:

- të përfshijnë të gjithë ekipin multidisciplinar të angazhuar në menaxhimin e rastit;
- të kryhen në intervale të rregullta në përputhje me monitorimin e veprimeve të rëna dakord;
- të kenë rezultate të qarta të takimit;
- të dokumentohen dhe të shpërndahen nga punonjësi i caktuar i organizatës, brenda një afati kohor të rënë dakord.

4. Mbikëqyrja profesionale

Stafi që punon drejtpërdrejt me viktimat e trafikimit duhet të mbikëqyret/supervizohet në vazhdimësi. Mbikëqyrja është konceptuar si një mundësi për ndihmësin (menaxherët e rastit) ose grupin e vogël të mbështetjes për t'u takuar në mënyrë konfidenciale me një specialist të shëndetit mendor të trajnuar si mbikëqyrës klinik. Supervizori krijon kushte për respektin dhe sigurinë e ndihmësit për të eksploruar çështjet e vështira të ngritura tek ai/ ajo nga përfituesit e traumatizuar.

REFERENCAT

Kodi i sjelljes për menaxherët profesionalë të rasteve. Mund të gjendet në:
https://ccmcertification.org/sites/default/files/docs/2018/ccmc-18-code-of-conduct_1.pdf

Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë;

Komisioni për certifikimin e menaxherit të rastit, <https://ccmcertification.org/>

Ligji 121/2016 “Për shërbimet e kujdesit shoqëror në Republikën e Shqipërisë”

Ligji Nr. 18/2017 “Për të drejtat dhe mbrojtjen e fëmijës”

Ligji 44/2012 “Për shëndetin mendor”, neni 3, pika 4

Ligji Nr. 9265, datë 29.07.2004 “Për ratifikimin e Konventës Evropiane për dëmshpërblimin e viktimave të krimeve të dhunshme”

Ligji Nr. 7895, date 27.01.1995 “Kodi Penal” (i ndryshuar)

Ligji Nr. 7905, datë 21.3.1995 “Kodi i Procedurës Penale” (i ndryshuar)

Ligji Nr. 7995 datë 20.9.1995 “Për nxitjen e punësimit”, i ndryshuar, dhe aktet nënligjore të nxjerra në zbatim të tij (të ndryshuara)

Ligji Nr. 9355, datë 10.03.2005 “Për ndihmën dhe shërbimet shoqërore” (i ndryshuar)
Urdhri Nr. 170 dhe Udhëzimi Nr. 18, datë 21.04.2008 i Ministrit të Arsimit “Për funksionimin e shërbimit psikologjik shkollor në sistemin arsimor parauniversitar”

Ligji nr. 10173 datë 22.10.2009 “Për mbrojtjen e dëshmitarëve dhe bashkëpunëtorëve të drejtësisë”

Ligji Nr. 10 192, datë 3.12.2009 “Për parandalimin e krimit të organizuar, trafikimit, korrupsionit dhe krimeve të tjera nëpërmjet masave parandaluese kundër pasurisë”

Marrëveshja për funksionimin e mekanizmit kombëtar të referimit për viktimat e trafikimit, e nënshkruar më 15.06.2012 (e ndryshuar)

Udhëzim i përbashkët nr. 3799, datë 8.7.2014 “Për ngritjen e autoritetit përgjegjës për identifikimin, referimin, mbrojtjen dhe riintegrimin e viktimave/ viktimave të mundshme të trafikimit”

Strategjia kombëtare për mbrojtjen sociale dhe plani i veprimit për mbrojtjen sociale 2015- 2020

Ligji Nr. 37/2017 “Kodi i drejtësisë penale për të mitur”

Ligji nr. 111/2017 “Për ndihmën juridike të garantuar nga shteti”

Ligji Nr. 108/2013 “Për të huajt” (i ndryshuar)

VKM Nr. 195, 11.04.2007 “Për miratimin e standardeve të shërbimeve të përkujdesit shoqëror, në qendrat e rezidenciale, për viktimat e trafikimit ose në rrezik trafikimi”.

VKM Nr. 873, datë 27.12.2006 “Për masën e financimit, kriteret dhe procedurat për zbatimin të programeve të praktikave profesional për punëkërkesit e papunë që kanë përfunduar arsimin e lartë brenda ose jashtë Shqipërisë”;

VKM Nr. 48, datë 16.1.2008 “Për programin e nxitjes së punësimit të punëkërkesve të papunë që gjenden në situata vështirësie”;

VKM Nr. 47, datë 16.1.2008 “Për programin e nxitjes së punësimit nëpërmjet zhvillimit në punë”;

VKM Nr. 27, datë 11.01.2012 “Për programin e nxitjes së punësimit për gratë dhe grupet me nevoja të veçantë”;

VKM Nr. 248, datë 30.04.2014 “Për programin e nxitjes së punësimit të individëve me aftësi të kufizuara”; Vendimi i Këshillit të Ministrave “Për tarifën e formimit profesional”, 4 prill 2006

VKM Nr. 108, datë 15.02.2017 “Për miratimin e rregullores “Për mbrojtjen e fëmijëve në punë”.

Ligj Nr. 22/2018 “Për strehimin social”

VKM Nr. 578, datë 3.10.2018 “ Për procedurat e referimit e të menaxhimit të rastit, hartimin dhe përmbajtjen e planit individual të mbrojtjes, financimin e shpenzimeve për zbatimin e tij, si dhe zbatimin e masave të mbrojtjes së fëmijëve.

VKM nr. 148, datë 13 mars 2018, “Për përcaktimin e rregullave të bashkëpunimit ndërmjet mekanizmave institucionalë këshillues e koordinues, strukturave për mbrojtjen e fëmijës dhe për organizata jo-fitimprurëse për realizimin e politikave kombëtare e vendore dhe shërbimeve të nevojshme për mbrojtjen e fëmijës”.

Doracaku i ONM-it për dhënien e ndihmës së drejtpërdrejtë për viktimat e trafikimit, Organizata Ndërkombëtare për Migrim 2007; mund të gjendet në:

https://publications.iom.int/system/files/pdf/iom_handbook_assistance.pdf

Shoqata Kombëtare e Punonjësve Socialë: Kodi i Etikës, 2017

Ri/integrimi i personave të trafikuar. Puna me fëmijët dhe të rinjtë e trafikuar. Punim për botim 2014 #5 Programi i ri/integrimit të viktimave të trafikimit (PRIVT). Botim i Fondacionit Mbreti Baudouin.

Ministria e Brendshme, 2018. Procedurat standarde të veprimit për mbrojtjen e viktimave dhe viktimave të mundshme të trafikimit (PSV).

MPÇSSHB, 2008. Standardet për shërbimet e kujdesit shoqëror për personat e trafikuar ose në rrezik trafikimi në Qendrat Rezidenciale: Tiranë.

<https://www.cmsa.org.au/about-us/definitions-of-case-management>

Aneksi I - Vlerësimi i Nevojave – Ndhurma Para-Largimit

Emri i Përfituesit: _____

Data e Vlerësimit: _____

Emri i Personit që Plotëson Formularin: _____

Pozicioni i Personit që Plotëson Formularin: _____

1) Akomodim i përkohshëm i sigurtë në Shqipëri:

Kërkohet? PO ose JO: Nëse kërkohet akomodim specifik alternativat:

2) Specifikoni çdo problem/shqetësim që ka përfituesi për situatën e tij/saj të sigurisë në Shqipëri dhe mbani shënim se si do të trajtohen këto probleme.

3) Specifikoni çdo problem/shqetësim që ka përfituesi për situatën e tij/saj të sigurisë në vendin e tij/saj të origjinës dhe mbani shënim se si do të trajtohen këto probleme.

4) A zotëron përfituesi pasaportë apo document tjetër udhëtimi? Nëse JO, mbani shënim informacionin e kontaktit të Ambasadës ose Konsullatës më të afërt ku mund të lëshohet një pasaportë ose dokumente të përkohëshme udhëtimi:

5) A ka të drejtë ligjore përfituesi për të qëndruar në Shqipëri? A është akoma e vlefshme viza e duhur?

Nëse JO, mbani shënim hapat që duhen ndjekur për të marrë dokumenta të qëndrimit të përkohshëm.

6) A dëshiron përfituesi të kthehet në vendin e tij/saj të origjinës? Nëse PO, a janë marrë masat për udhëtimin? Cila agjenci/organizatë do të paguajë dhe do të organizojë udhëtimin?

³¹ Këto formate janë përshtatur nga udhëzuesi i zbatimit të standardeve (i pabotuar)

7) Nëse përfituesi nuk dëshiron të kthehet në vendin e origjinës, ku dëshiron të shkojë? Çfarë veprimesh janë të nevojshme për të lehtësuar një qëndrim afat-gjatë në Shqipëri apo një transferim të ligjshëm në një vend të tretë?

8) Pas riatdhesimit ose transferimit, a ka përfituesi një vend ku të jetojë? (Familje / Miq / Partner / Nuk ka / Tjetër). Nëse është TJETËR, ju lutemi specifikoni:

9) A ka përfituesi mjete për të mbajtur veten? Për shembull, ka mbështetje nga familja / është i pavarur / Është në gjendje të gjejë punë. Specifikoni mbështetjen që është e disponueshme:

10) Çfarë dëshiron të bëjë përfituesi pas kthimit? (Kthim në shkollë / kthim në punësimin e mëparshëm / Të gjejë një punë tjetër në vendin e origjinës / Të gjejë një punë të ligjshme jashtë shtetit / Të udhëtojë jashtë / Tjetër / Nuk përgjigjet). Specifikoni:

11) Nëse përfituesi do të riatdhesohet apo zhvendoset, përgatitni një listë me emrat dhe kontaktet e organizatave në vendin ku do të zhvendoset, të cilat mund të ndihmojnë përfituesin. Cilat hapa janë marrë për të lehtësuar kontaktet ndërmjet përfituesit dhe organizatës?

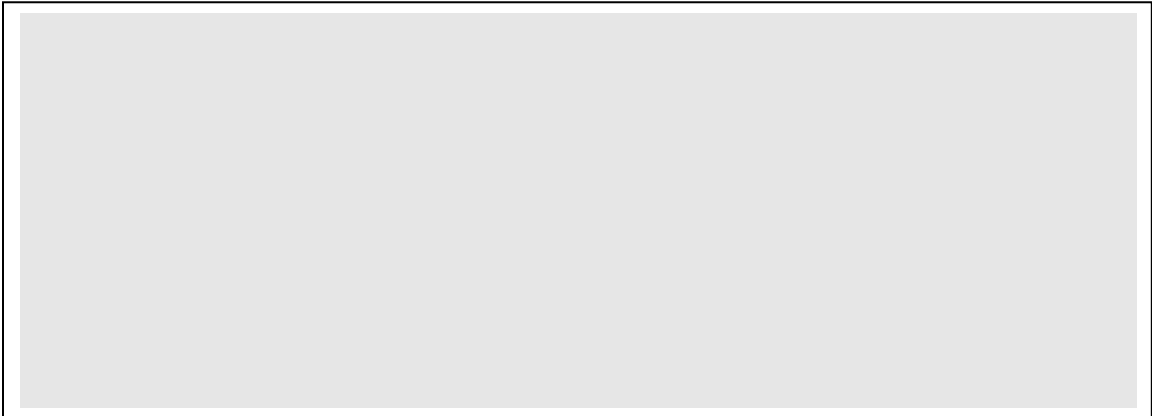
12) A i plotëson përfituesi kushtet për një grant udhëtimi / ri-vendosjeje? Nëse PO, a e ka marrë ai/ajo këtë grant?

13) Shënoni çdo ndihmë që është e nevojshme për udhëtimin dhe se si është ose do të organizohet:

Transport në nisje dhe mbërritje, si dhe gjatë tranzitit;
Shoqërim nga policia në nisje dhe mbërritje, si dhe gjatë tranzitit;
Shoqërim mjekësor në nisje dhe mbërritje, si dhe gjatë tranzitit;
Akomodim gjatë natës në nisje dhe mbërritje, si dhe gjatë tranzitit;
Masa të veçanta sigurie në nisje dhe mbërritje, si dhe gjatë tranzitit;
I mitur i pashoqëruar që kërkon shoqërim;
Ndihmë me kalimin e doganës në nisje dhe mbërritje, si dhe gjatë tranzitit;
Ndihmë në kalimin e kufirit në nisje dhe mbërritje, si dhe gjatë tranzitit;
Tjetër, specifikoni:

14) A pritet që familja të jetë e pranishme në pikën e mbërritjes? Nëse po, çfarë ndikimi ka kjo në ndihmën që duhet të jepet në mbërritje?

Analiza e Informacionit të Mbledhur:



VLERËSIM I PËRMBLEDHUR I PARA-LARGIMIT

Riatdhesim në Vendin e Origjinës – Përfituesi dëshiron të riatdhesohet në vendin e tij/saj të origjinës. Plani i ndihmës së përfituesit duhet të përfshijë një plan për riatdhesimin, përfshirë detajet e të gjithë masave të nevojshme, siç janë identifikuar në këtë vlerësim. Kontaktet ndërmjet përfituesit dhe familjes së tij/saj, si dhe ofruesve të mundshëm të shërbimeve në vendin e origjinës, duhet të vendosen (nëse këtë dëshiron përfituesi) përpara riatdhesimit. Vlerësimet dhe masat e sigurisë duhet të kryhen përpara nisjes.

Përfituesi dëshiron të mbetet në Shqipëri – Përfituesi nuk dëshiron të kthehet në vendin e tij/saj të origjinës dhe nuk ka kërcënime sigurie të cilat do të pengonin një vendosje në Shqipëri. Plani i riintegrit të përfituesit duhet të përfshijë një plan për marrjen e masave të nevojshme për qëndrimin e tij/saj (shih vlerësimin ligjor).

Zhvendosja në një vend të tretë – Përfituesi nuk është në gjendje të kthehet pa probleme në vendin e tij/saj të origjinës dhe ka kërcënime sigurie që nuk e lejojnë vendosjen në Shqipëri. Plani i ndihmës së përfituesit duhet të përfshijë një plan për marrjen e hapave të nevojshëm për zhvendosjen e tij/saj në një vend të tretë.

Aneksi II - Vlerësimi i Nevojave – Siguria

Emri i Përfituesit: _____

Data e Vlerësimit: _____

Emri i Personit që Plotëson Formularin: _____

Pozicioni i Personit që Plotëson Formularin: _____

Rreziqet e lidhura me Përfituesin

1) A ka viktima ndonjë problem mjekësor?

2) A ka viktima ndonjë problem psikologjik që do të krijonte rreziqe gjatë udhëtimit, pritjes fillestare apo pranimit të mundshëm të tij/saj në një qendër rehabilitimi?

(Alkolizëm/ Varësi nga drogat / Shqetësime psikologjike / Tendenca apo episode të dhunshme / Paaftësi apo refuzim për të vlerësuar nevojën për masa sigurie)

3) A ka viktima ndonjë problem fizik i cili do të krijonte rreziqe gjatë udhëtimit, pritjes fillestare apo pranimit të mundshëm të tij/saj në një qendër rezidenciale? Nëse po, specifikoni:

4) A ka ndonjë të dhënë që përfituesi/ja ka kontakte të vazhdueshme apo ushqen ndjenja për trafikuesin(t)?

5) A mendon përfituesi që ai/ajo apo familja apo të afërmit e tij/saj janë të kërcënuar nga ndokush? Nëse po, nga kush?

Rreziqet e Lidhura me Familjen e Përfituesit

- 6) A ka të dhëna të përfshirjes së familjes në procesin e trafikimit?
- 7) A është në dijeni familja për rrethanat në të cilat ndodhet viktimë?
- 8) A ka histori dhune në familje? Nëse po, specifikoni.
- 9) A ka të ngjarë që familja të reagojë në mënyrë agresive ndaj viktimës?
- 10) A ka faktorë të tjerë që mund të prekin mundësinë e riintegrit në familje? Nëse po, specifikoni:

Rreziqet e Lidhura me Trafikuesin

- 11) A është trafikuar viktimë nga një grup i krimit të organizuar? Nëse po, anëtarët e grupit kanë bazën në vendin e nisjes apo pritjes apo në të dyja?
- 12) A e njohin trafikuesit vendndodhjen e tanishme të viktimës?
- 13) A ka të dhëna që trafikuesit janë në dijeni që viktimë po ndihmohet dhe nga kush?
- 14) A ka patur ndonjë formë kontakti ndërmjet viktimës dhe trafikuesit që nga koha e ikjes së tij/saj?
- 15) A e dinë trafikuesit vendndodhjen e familjes apo personave të dashur të viktimës?
- 16) A ka ndonjë anëtar i familjes, fqinj apo të njohur të tjerë të saj/tij të përfshirë në procesin e trafikimit?

Rreziqet e Lidhura me Kontaktin e Agjencitë e Zbatimit të Ligjit

- 17) Deri në çfarë shkalle ka bashkëpunuar viktimë me forcat e ligjit? A ka dhënë informacione apo fakte?
- 18) Nëse po, a janë në dijeni trafikuesit për këtë fakt?

19) A ka marrë apo planifikon të marrë policia ndonjë veprim ndaj trafikuesve në vendin e nisjes apo në atë të pritjes?

20) A janë marrë këto veprime në bazë të informacionit apo fakteve të dhëna nga viktimat?

21) A është nisur çështje penale apo i është dhënë informacion ndonjë të dyshuari mbi ekzistencën e denoncimit dhe hetimit?

22) A është arrestuar ndonjë i dyshuar deri më sot?

Nëse po, a janë ndaluar ata?

Nëse jo, a njihet vendndodhja e tyre?

Nëse PO, specifikoni

A është ndonjë nga të dyshuarit akoma i lirë dhe vendndodhja e tyre nuk njihet?

A është ndonjëri nga të dyshuarit pjesë e një grupi të krimit të organizuar? (Po/Jo)

23) Cili është mendimi i agjencive të zbatimit të ligjit rreth kërcënimit që trafikuesit mund të përbëjnë për viktimën?

24) Në çfarë mënyrash është e gatshme policia të ndihmojë në sigurinë për përfituesin?

25) Nëse përfituesi planifikon të bashkëpunojë me forcat e ligjit, a i plotëson ai/ajo kushtet për programin e mbrojtjes së dëshmitarëve?

26) Nëse problemet e sigurisë janë të mëdha në Shqipëri (ose në vendin e origjinës nëse përfituesi nuk është nga Shqipëria) çfarë hapash mund të merren për të përmirësuar sigurinë e përfituesit? A mund të lehtësohet transferimi në një vend të tretë?

Analiza e Informacionit të Mbledhur:

--

VLERËSIM I PËRMBLEDHUR I SIGURISË

Rrezik i Lartë: Përfituesi dhe/ose familja e tij/saj duket që janë në rrezik të lartë prej hakmarrjes ose kërcënimeve nga trafikuesit ose të tjerë. Duhet të merren masa për ta zhvendosur përfituesin në një qendër të sigurisë së lartë (me miratimin e përfituesit) dhe të organizohet puna me forcat e ligjit për mbrojtjen e përfituesit dhe familjes së tij/saj.

Rrezik Mesatar: Ka disa të dhëna që përfituesi ose familja e tij/saj mund të jetë i rrezikuar nga trafikuesit, por këto rreziqe mund të mbahen nën kontroll. Duhet të ndërmerret menjëherë një plan për mbrojtjen e përfituesit nga këto rreziqe.

Rrezik i Ulët: Përfituesi duket që nuk ka ndonjë kërcënim ndaj tij/saj ose familjes. Nuk ka nevojë për të vepruar në këtë moment, por duhet të ndërmerren vlerësime të vazhdueshme nëse ka ndryshim në gjendjen e përfituesit.

Aneksi III -Vlerësimi i Nevojave – Akomodim Afat-Gjatë

Emri i Përfitueses: _____

Data e Vlerësimit: _____

Emri i Personit që Plotëson Formularin: _____

Pozicioni i Personit që Plotëson Formularin: _____

1) A ka përfituesja persona në ngarkim të cilët do të jetonin me të? Specifikoni moshën e personave në ngarkim dhe lidhjen me ta, si dhe faktorë të tjerë të rëndësishëm siç janë problemet mjekësore ose të sjelljes).

2) Ku dëshiron të jetojë përfituesja pasi të largohet nga streha?

3) A ka familje apo miq atje përfituesja me të cilët mund të jetojë?

4) Nëse po, a ka patur ndonjë kontakt me ta kohët e fundit?

5) A ka histori dhune apo abuzimi?

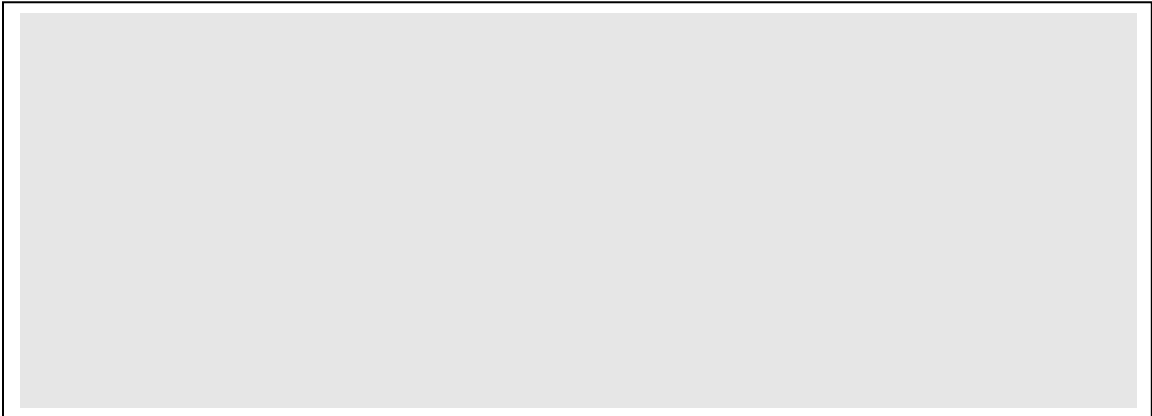
6) A ka fakte që ata ishin përfshirë në trafikimin e përfitueses?

7) A ka pengesa të tjera për jetesën e përfitueses atje? (p.sh. është në një vend tjetër për të cilin kërkohen viza dhe udhëzim, ata nuk mund të pranojnë fëmijët e përfitueses, ka tashmë shumë njerëz që jetojnë atje, etj.)

8) Renditni alternativat e tjera për akomodimin afat-gjatë të përfituesit dhe përfshini analizën e alternativave bazuar në pyetjet 3 – 5 më sipër, nëse është e rëndësishme:

- a. Qëndrimi me anëtarë të tjerë të familjes;
- b. Apartament i ndarë me shoqet;
- c. Apartament i subvencionuar nga shteti ose qeveria vendore;
- d. Tjetër. Specifiko:

Analiza e Informacionit të Mbledhur:



VLERËSIM I PËRMBLEDHUR I AKOMODIMIT

Zgjidhur – Ka një shtëpi të sigurtë, të shëndetshme ku përfituesja të kthehet pasi të largohet nga qendra rezidenciale. Përfituesja dëshiron të banojë atje. Shtëpia nuk ka abuzim dhe banorët kanë burime të mjaftueshme për të plotësuar nevojat bazë të tyre, përfshirë ato të përfitueses.

Kufizime të Identifikuara – Ka një banesë ku përfituesja dëshiron të kthehet pasi të largohet nga qendra rezidenciale. Megjithatë, ka disa kufizime që duhet të zgjidhen përpara se përfituesja të mund të shkojë atje. Kufizimet mund të përfshijnë: konflikte në familje, mungesë burimesh për të plotësuar nevojat bazë të familjes, punësimi i përfitueses, etj. Plani i riintegrit të përfitueses duhet të përfshijë një plan për zgjidhjen e këtyre kufizimeve të identifikuara.

Transferim në një Qendër Tjetër – Përfituesja ka nevoja të cilat kërkojnë kujdes afatgjatë në një qendër rezidenciale. Kjo mund të përfshijë përfitues me aftësi të kufizuara mendore ose fizike, fëmijë që nuk mund të kthehen tek shtëpia prindërore apo tek një i afërm tjetër, etj.

Kërkon një Plan për Strehim të Pavarur – Përfituesja nuk mund ose nuk dëshiron të kthehet tek prindërit apo anëtarë të tjerë të familjes. Përfituesja kërkon një zgjidhje jetese të pavarur. Planet për një zgjidhje të tillë duhet të përfshihen në planin e riintegrit të përfitueses.

Transferim në një Vend Tjetër – Problemet e sigurisë ndaj përfitueses janë të tilla që nuk mund të jepet një akomodim i sigurt afatgjatë në vend. Plani i riintegrit duhet të përfshijë veprimet që nevojiten për të lehtësuar transferimin në një vend tjetër.

Aneksi IV-Vlerësimi i Nevojave – Ligjore

Emri i Përfituesit: _____

Data e Vlerësimit: _____

Emri i Personit që Plotëson Formularin: _____

Pozicioni i Personit që Plotëson Formularin: _____

Statusi Ligjor në vend (për përfituesit e rinj)

1) A ka përfituesi të drejtë ligjore të qëndrojë në Shqipëri? Nëse po, çfarë lloj vize/të drejta qëndrimi ka përfituesi? A është akoma e vlefshme?

2) Nëse përfituesi nuk ka të drejtë të qëndrojë, çfarë hapash mund të merren për ta marrë këtë të drejtë?

3) A po planifikon Shteti të nisë një çështje kundër përfituesit për shkeljen e ndonjë ligji emigracioni?

Statusi Familjar

4) Nëse përfituesi është i martuar, a dëshiron ai/ajo të divorcohet ose a dëshiron partneri ta divorcojë atë? Nëse po, a ka probleme pronësie apo kujdestarie?

5) A ka përfituesi fëmijë? Nëse po, a ka probleme kujdestarie që përfshijnë fëmijët? Nëse po, specifikoni (kërkesë kujdestarie drejtuar ose kërkuar nga bashkëshorti/ja, vendosja e fëmijëve në një institucion, etj):

Çështje Penale ndaj Përfituesit

- 6) A po hetohet ose akuzohet përfituesi për vepra penale? Nëse po, specifikoni:

Çështje Penale ndaj Trafikuesve

- 7) A dëshiron përfituesi të ndërmarrë veprime ligjore kundër trafikuesit? Nëse po, diskutoni me përfituesin mbi rezultatet pozitive dhe negative nga dëshmia.
- a. A ka ndonjë mundësi përfituesi të kërkojë dëmshpërblim?
 - b. A do të ishin në gjendje trafikuesit të kërcënojnë përfituesin ose familjen e tij/saj? (shih vlerësimin e sigurisë për më shumë informacion rreth vlerësimit të rreziqeve të dëshmimit kundër trafikuesve);
 - c. Sa ka të ngjarë të zgjasë një hetim dhe gjyq?
 - d. Ku do të jetonte përfituesi gjatë kohës së hetimit dhe gjyqit?
 - e. Çfarë dënimesh ka të ngjarë të marrin trafikuesit?
- 8) Cilat nga gjërat e mëposhtme ai/ajo po merr në konsideratë:
- Denoncimi në polici
 - Dhënia e informacionit vetëm policisë
 - Dëshmia kundër trafikuesve në gjyq

Analiza e Informacionit të Mbledhur:



VLERËSIM I PËRMBLEDHUR I NEVOJAVE LIGJORE

Asnjë: Përfituesi nuk ka shqetësime ligjore apo nevojë për ndihmë ligjore.

Probleme të Identifikuara: Përfituesi ka probleme ligjore që kërkojnë ndihmë në një ose më shumë nga fushat e mëposhtme

Statusi i Emigracionit – Përfituesi nuk ka një të drejtë ligjore të qëndrojë në Shqipëri. Plani i ndihmës së përfituesit duhet të përfshijë një plan për aplikimin për qënsrim afat-shkurtër ose afat-gjatë në vend, siç është e përshtatshme për nevojat e tij/saj.

Legjislacioni i Familjes – Përfituesi ka nevojë për ndihmë ligjore në lidhje me pamiljen e saj/tij, siç janë problemet e divorcit apo kujdestarisë së fëmijëve. Plani i riintegrit të përfituesit duhet të përfshijë një plan për trajtimin e këtyre problemeve ligjore të familjes.

Akuza penale kundër Përfituesit – Përfituesi është akuzuar për krime të kryera gjatë kohës që ka qenë i trafikuar. Plani i riintegrit të përfituesit duhet të përfshijë një plan për trajtimin e këtyre akuzave penale.

Aneksi V -Vlerësimi i Nevojave – Shëndeti

Emri i Përfituesit: _____

Data e Vlerësimit: _____

Emri i Personit që Plotëson Formularin: _____

Pozicioni i Personit që Plotëson Formularin: _____

Shënim: Ky formular ka për synim të përdoret nga një profesionist jo-mjekësor për të parë nevojat e mundshme mjekësore të përfituesit në rastet kur një profesionist mjekësor nuk është i disponueshëm për ta bërë vlerësimin. Ky nuk synon të zëvendësojë protokollet apo procedurat mjekësore.

1) Si ndjehet në këtë moment përfituesi? Përshkruani ndonjë problem apo ankesë të kohëve të fundit:

2) A ka përfituesi ndonjë problem mjekësor të vazhdueshëm, kronik apo të përsëritur? Nëse po, specifikoni:

3) A merr përfituesi mjekim apo trajtim për këto probleme? Nëse po, specifikoni:

4) Do these conditions put any constraints on what beneficiary can do or eat? Nëse po, specifikoni:

5) Ekzaminimi i fundit mjekësor:

a. Data:

b. Emri i Mjekut:

c. Diagnoza:

d. Trajtimi i rekomanduar:

e. A po vazhdon ose ka përfunduar trajtimi? Nëse ka përfunduar, a ndjen përfituesi që simptomat janë zhdukur? A është bërë një ekzaminim për të konfirmuar që trajtimi ishte i suksesshëm?

6) A ka problem përfituesi me një nga të mëposhtmet:

a. Fjetja

b. Ngrënia / Dhimbje stomaku

c. Marrje ose humbje peshe

d. Dhimbje koke

e. Cikli menstrual

f. Tjetër:

- 7) A mund të jetë shtatzënë përfituesja? Data e menstruacioneve të fundit:
- 8) A shfaq përfituesi ndonjë shenjë vetë-gjymtimi ose vetë-dëmtimi?
- 9) A shfaq përfituesi ndonjë shenjë depresioni apo vetëvrasjeje?

Analiza e Informacionit të Mbledhur:



VLERËSIM I PËRMBLEDHUR I SHËNDETIT

Mirë – Nuk ka probleme shëndetësore të tanishme që mund të paraqesin shqetësim. Përfituesi nuk ka më shumë se kollë, të ftohur apo grip dhe këto ose nuk ndodhin shpesh ose nuk zgjatin më shumë se sa pritët. Nuk ka probleme të vazhdueshme që të ndikojnë mbi shkollën, trainimin, punën apo marrëdhëniet sociale dhe nuk ka sjellje të rrezikshme shëndetësore. Aftësitë e kufizuara nuk prekin punën, lojën apo marrëdhëniet sociale. Përfituesi ha mirë dhe shfaq një dietë të shëndetshme dhe ushtrim fizik. Përfituesi nuk shfaq shenja të sëmundjeve mendore apo depresionit.

Kënaqshëm – Përfituesi është në përgjithësi mirë por mund të vuajë shpesh sëmundje të lehta. Megjithatë, problemet e menjëhershme shëndetësore mund të trajtohen pothuajse gjithmonë nga vetë përfituesi dhe ata që kujdesen për të. Problemet kronike shëndetësore, sëmundjet mendore dhe aftësitë e kufizuara menaxhohen mirë dhe nuk ndikojnë mbi shkollën, punën dhe marrëdhëniet sociale. Nuk ka probleme shëndetësore që kërkojnë mjekim të rregullt apo kontrole të rregullta nga ana e shërbimeve mjekësore të specializuara. Përfituesi nuk shfaq shenja depresioni.

Disa vështirësi – përfituesi ka disa probleme shëndetësore të vazhdueshme apo të përsëritura akute që ndikojnë mbi shkollën, trainimin, punën apo veprimtarinë sociale. Këto mund të përfshijnë periudha të shpeshta azme, ekzema të rënda, alergji, probleme të frymëmarrjes dhe kardiake, ose depresion. Problemet kronike shëndetësore dhe aftëzitë e kufizuara kërkojnë ndërhyrje të shpeshta dhe po ndikojnë mbi rutinën dhe marrëdhëniet sociale të përfituesit. Një veçori përcaktuese është ekzistenca e disa kufizimeve të jetës së përditshme.

Vështirësitë për momentin i tejkalojnë pikat e forta – përfituesi ka probleme të mëdha akute apo kronike shëndetësore që kërkojnë ndërhyrje të vazhdueshme mjekësore dhe/ose ndihmë të veçantë nga kujdestarët. Aftësitë e kufizuara nuk janë trajtuar siç duhet. Përfituesi shfaq shenja të depresionit apo të vetëvrasjes së mundshme. Problemet shëndetësore dhe/ose fizike të përfituesit ndikojnë shumë mbi rutinën dhe/ose marrëdhëniet e tyre sociale

Aneksi VI -Vlerësimi i Nevojave – Psiko-Sociale (të rriturit)

Emri i Përfituesit: _____

Data e Vlerësimit: _____

Emri i Personit që Plotëson Formularin: _____

Pozicioni i Personit që Plotëson Formularin: _____

Shënim: Ky formular ka për synim të përdoret nga një anëtar stafi jo-profesionist për të parë nevojat e mundshme psiko-sociale të përfituesit në rastet kur një psikiatër ose psikolog profesionist nuk është i disponueshëm për ta bërë vlerësimin. Ky nuk synon të zëvendësojë protokollat, testet apo procedurat profesionale.

Shqetësimet e Gjumit

PO

JO

Pagjumësi:

☐☐

Nëse po, përshkruani...

Gjumë i tepërt

☐☐

Nëse po, përshkruani...

Ka makthe të shpeshta:

☐☐

Nëse po, përshkruani...

Zgjohet shpesh natën

☐☐

Nëse po, përshkruani...

Manifestime Fizike

PO

JO

Dhimbje e shpeshtë koke

☐☐

Nëse po, përshkruani...

Dhimbje e shpeshtë stomaku

☐☐

Nëse po, përshkruani...

Të vjella	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
Të fikët	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
Probleme të tjera mjekësore	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
<u>Vështirësi Emocionale</u>	PO	JO
Impulsivitet i Lartë:	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
Reagueshmëri e Lartë	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
Gjendje e Lartë Emocionale (eufori)	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
Gjendje e Ulët Emocionale (depresion)	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
Gjendje Alternative Emocionale	☐	☐
(alternim ndërmjet euforisë dhe depresionit)		
Nëse po, përshkruani...		
Mungesë Reagimi Emocional:	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
Mungesë kontrolli / stabiliteti emocional	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		

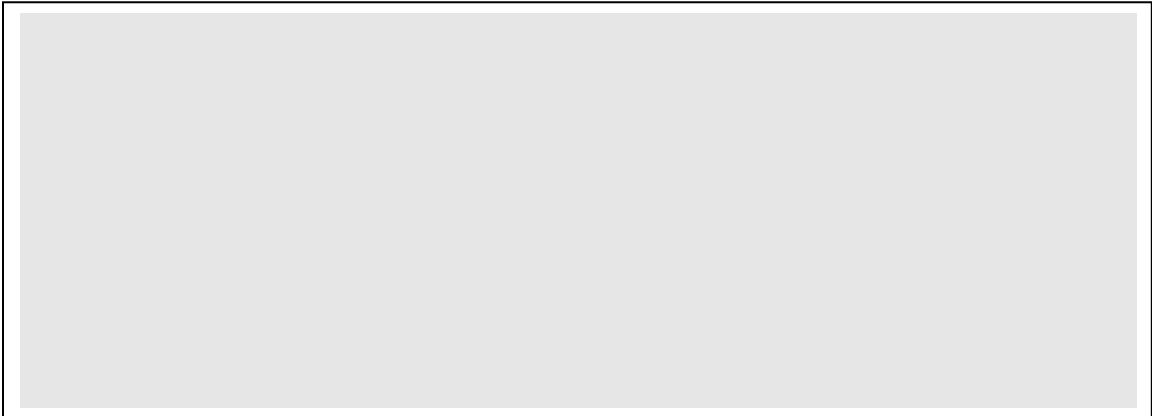
Shenja depresioni	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
Kërcënim /rrezik vetëvrasjeje	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
Vetë-gjymtim, vetë-dëmtim,	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
<u>Vështirësi Kognitive</u>	PO	JO
Shkëputje të mendimeve	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
Paaftësi për tu Përqëndruar	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
Vështirësi kujtese,	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
E folur e varfër	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
Konfuzion i Shpeshtë	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
Reziston mësimet të gjërave dhe aftësive të reja	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
Përgjigje e Vonuar Reaguese	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		

<u>Vështirësi Motivimi</u>	PO	JO
Mungesë iniciative për kryerjen e një detyre ose veprimi	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
Varësi e tepruar nga të tjerët	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
Pesimizëm i Shpeshtë	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
Mungesë e të Folurit Spontan	☐	☐
(flet vetëm kur i flasin)		
Nëse po, përshkruani...		
<u>Shqetësime të sjelljes, performancës dhe funksionimit</u>	PO	JO
Neglizhon higjenën dhe paraqitjen personale	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
Performancë e dobët kur ndërmerr detyrat	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
Nuk mëson nga gabimet	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
Përdor dhunë ose gjuhë fyese	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
<u>Marrëdhëniet Sociale</u>	PO	JO
Shtytje e ulët për veprimtari sociale	☐	☐
(Preferon të jetë vetëm / ndërmerr detyra të vetmuara)		
Nëse po, përshkruani...		
Qëndron/ulet veçmas grupit	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		

Sjellje e pahijshme	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
Shfaq afeksion të papërshtatshëm ndaj të tjerëve (tepër ose shumë pak)	☐	☐
Nëse po, përshkruani		
Kontakte sociale të papërshtatshme nga ana kulturore (p.sh., prekje të papërshtatshme, mungesë kontakti me sy, qëndrim shumë afër ose shumë larg)	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
Armiqësi ndaj normave sociale	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
Problem në përfshirje në bisedë (p.sh., nuk flet ose nuk u përgjigjet pyetjeve, ndërpret të tjerët, flet kur të tjerët flasin, etj.)	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
Ka marrëdhënie të ngrohtë, të besueshme me të tjerët	☐	☐
Përshkruani...		
Tregon interesim për të tjerët	☐	☐
Përshkruani ...		
Ka treguar empati dhe afeksion për të tjerët	☐	☐
Përshkruani ...		
<u>Vetë Koncept</u>	PO	JO
Ka një qëndrim pozitiv për veten	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
Pranon vetitë e mira dhe të këqija të tij/saj	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		

Dëshiron të jetë ndryshe nga ç'është	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
Ka vështirësi në administrimin e punëve të përditëshme	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
Është në gjendje të marrë vendime për veten	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
Varet nga gjykimi i të tjerëve për të marrë vendime	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
Pajtohet tepër për shkak të presionit social	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
Është i/e hapur ndaj përvojave të reja	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
Shikon përmirësim në veten e tij/saj me kalimin e kohës	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
Ka qëllime dhe ambicie për të ardhmen	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
I mungon ndjenja e kuptimit të jetës	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		
Ndjejhet i mërzhitur ose i painteresuar në jetë	☐	☐
Nëse po, përshkruani...		

Analiza e Infotmacionit të Mbledhur:



VLERËSIM I PËRMBLEDHUR I NEVOJAVE PSIKO-SOCIALE

Mirë-përshtatur: Përfituesi ka shumë pika të forta dhe nuk shfaq shenja të problemeve emocionale apo psikologjike. Përfituesi ka një kuptim të qartë të aftësive dhe kufizimeve të tij/saj dhe është në gjendje të ndjehet mirë për aftësitë dhe të mos shqetësohet për kufizimet. Përfituesi shkon mirë me të tjerët. Ai/ajo është i ndjeshëm ndaj ndjenjave të të tjerëve dhe është në gjendje të përshtasë sjelljen e tij/saj sipas situatës dhe rrethanave. Ai/ajo merr pjesë në veprimtari, shkëmben me përfituesit e tjerë, por është në gjendje të mbrojë veten kur kjo është e nevojshme. Përfituesi vendos kontakte të mira me të tjerët, mund të mbajë një bashkëbisedim dhe nuk përfaqëson një sfidë të madhe për punonjësit dhe përfituesit e tjerë, ose nuk është tepër i tërhequr apo të kërkojë të jetë në qendër të vëmendjes. Përfituesi dhe punonjësit e përkujdesjes kanë një marrëdhënie të dyanshme të kënaqshme. Përfituesi u drejtohet punonjësve për këshillim dhe mbështetje kur ka nevojë për të dhe përfituesi ndjehet i mbështetur dhe i sigurt. Plani i riintegrit të përfituesit duhet të përfshijë një plan për t'i dhënë mbështetje përfituesit sipas nevojës.

Kënaqshëm: Gjendja psiko-sociale e përfituesit është në përgjithësi pozitive dhe përfituesi shfaq një numër pikash të forta dhe vetëm disa vështirësi të cilat punonjësit i shohin si kalimtare (p.sh., një reagim ndaj ngjarjeve të kohëve të fundit). Përfituesi ka një mendim përgjithësisht pozitiv për veten dhe mendon që ka aftësi dhe veti personale të cilat pëlqehen nga njerëzit e tjerë. Përfituesi zakonisht është në gjendje të bashkohet në veprimtari dhe të bashkëpunojë me përfituesit e tjerë dhe punonjësit. Përfituesi ka marrëdhënie të mira sociale, por mund të shfaqë pak padurim ose mosangazhim herë pas here. Vëmendja ndaj paraqitjes fizike dhe higjenes nganjëherë mund të mungojë. Përfituesi ka përgjithësisht marrëdhënie pozitive me punonjësit që kujdesen për të, por mund të ketë mosmarrëveshje ose acarime të shpeshta. Plani i riintegrit të përfituesit duhet të përfshijë një plan për t'i dhënë mbështetje përfituesit sipas nevojës.

Disa Vështirësi: Ndërkohë që pikat e forta janë të dukshme, përfituesi shfaq disa shenja shqetësimi emocional ose psikologjik. Sjellja sfiduese mund të jetë më e vështirë për tu trajtuar,

periudhat e hidhërimit apo mërzi së janë më të shpeshta dhe më të vështira për të vendosur kontakt, apo nervozizmi dhe hutimi mund të ndërhyjnë në disa aspekte të jetës. Përfituesi mund të demonstrojë dyshime të vazhdueshme rreth vetes dhe vlerës së tyre. Ai/ajo mund të shqetësohet se ku bëjnë pjesë nga ana sociale dhe nëse pranohet apo pëlqehet nga familja apo bashkëmoshatarët. Përfituesi mund të duket i izoluar nga ana sociale ose sepse ai/ajo ka tendencë të tërhiqet dhe të shkëpusë marrëdhëniet ose nuk u pëlqen dhe injorohet nga të tjerët. Pamja e jashtme e përfituesit mund të japë përshtypjen e një mungese interesi në shfaqjen sociale dhe higjenë ose në të kundërt një preokupim i tepërt në paraqitje. Marrëdhënia me punonjësit e përkujdesjes, ndonëse është shpesh pozitive, është e shënuar nga vështirësi dhe mundime. Përfituesi mund të ketë marrëdhënie negative me më shumë se një anëtar të stafit. Plani i riintegrit të përfituesit duhet të përfshijë një plan për t'i dhënë mbështetjen e nevojshme përfituesit, përfshirë konsultime të mundshme me ekspertë psikologjikë, neurologjikë ose psikiatrikë, siç tregohet nga nevojat specifike të individit.

Vështirësitë për momentin i tejkalojnë pikat e forta – Problemet i tejkalojnë pikat e forta për momentin. Ka dukshëm disa probleme shqetësuese emocionale dhe të sjelljes të cilat ndërhyjnë në jetën e përfituesit dhe venë në dukje nevojën për këshillim apo ndihmë profesionale. Përfituesi ka mendime të vazhdueshme negative për veten. Përfituesi ka probleme me marrëdhëniet me të barabartët, nuk është në gjendje të modifikojë veprimet e tij/saj për tu përshtatur në veprimtaritë e grupit apo të harmonizojë emocionet e tij me ato të të tjerëve. Ai/ajo mund të jetë i/e tërhequr, i/e zymtë, sfidues ose agresiv në shumë situata dhe marrëdhënie ose mund të ngrëjë zërin dhe të shkaktojë situata të sikletshme në publik. Ai/ajo ka vështirësi të përshtasë sjelljen ose paraqitjen me njerëz të ndryshëm dhe situata të ndryshme. Për përfituesit e tjerë dhe punonjësit ai/ajo mund të duket i çuditshëm ose i vështirë për të komunikuar. Pamja e jashtme mund të duket qëllimisht e neglizhuar ose fyese, ose e zgjedhur për të reflektuar një nevojë për tu shkëputur nga jeta sociale më shumë se për tu përshtatur në një pjesë të saj. Përfituesi duket që merr një ndjenjë sigurie dhe mbështetjeje nga marrëdhënia e tij/saj me punonjësit. Marrëdhënia është karakterizuar nga një mungesë afeksioni dhe besimi, dhe nganjëherë nga konflikte të rregullta. Plani i riintegrit të përfituesit duhet të përfshijë një plan për t'i dhënë mbështetjen e nevojshme përfituesit, përfshirë konsultime të menjëhershme me ekspertë psikologjikë, neurologjikë ose psikiatrikë, siç tregohet nga nevojat specifike të individit.

PARANDALIMI I VETËVRASJES: Në rastet kur përfituesi shfaq shenja depresioni apo vetëvrasjeje të mundshme, duhet të merren veprime të menjëhershme. Duhet të konsultohen ekspertët e duhur, diskutime me përfituesin duhet të mbahen vetëm nga ana e profesionistëve të trainuar për këtë, dhe përfituesi duhet të mbikqyret me kujdes për të parandaluar çdo përpjekje vetëvrasjeje.

Aneksi VII -Vlerësimi i Nevojave – Familja

Emri i Përfituesit: _____

Data e Vlerësimit: _____

Emri i Personit që Plotëson Formularin: _____

Pozicioni i Personit që Plotëson Formularin: _____

I. Prezantim: ***▣Prezantohuni tek familja duke thënë emrin dhe organizatën për të cilën punoni për vlerësimin e familjes.***

1. Pyetni familjen nëse ata kanë një fëmijë që nuk jeton me ta aktualisht.

2. Nëse po, pyetni familjen për emrin, mbiemrin, moshën, datëlindjen, dhe nivelin arsimor të fëmijës. (Kjo bëhet për të konfirmuar që kemi të bëjmë me të njëjtin fëmijë).

Emri i fëmijës

Mbiemri i fëmijës

Mosha e fëmijës

Datëlindja e fëmijës

Niveli arsimor i fëmijës

3. Ku mendon familja është fëmija i tyre?

Pasi të dëgjoni familjen se ku mendojnë ata që është fëmija i tyre, shpjegoni se në cilin shtet është fëmija i tyre dhe që për fëmijën e tyre po kujdesen për momentin atje. Shpjegojuni që djali / vajza e tyre është shprehur që dëshiron të kthehet në familjen e tij/saj. Shpjegoni që ju do të donit të flisni me familjen kështu që ju mund të dërgoni disa lajme fëmijës përpara se ai/ajo të kthehet në familjen e tij/saj.

4) Cili është reagimi i prindërve ndaj informacionit tuaj? (Vëzhgoni me kujdes reagimin e prindërve dhe i shkruani vëzhgimet tuaja).

II. Grafiku i Familjes

Shënoni Emrin, Moshën, Gjininë dhe Lidhjen me fëmijën e të gjithë njerëzve që jetojnë në shtëpi ("Lidhja me fëmijën" mund të jetë baba, nënë, njerë, njerë, gjysh, gjyshe, motër, vëlla, dajë, xhaxha, teze, hallë, etj):

Shënoni adresën dhe informacionin e kontaktit të familjes:

III. Jeta e Familjes Përpara Udhëtimit të Fundit të Fëmijës

1. Çfarë bënte fëmija përpara se të largohej?
2. A kishte ndonjë rol të veçantë fëmija në familje?
3. A ishte larguar jashtë shteti fëmija më parë?
4. Për çfarë arsye ka udhëtuar më përpara fëmija?
5. A kishte probleme familja me fëmijën?
8. Nëse po, çfarë lloj problemesh?
9. Çfarë bënë prindërit për t'i zgjidhur këto probleme?

IV. Ndarja

1. Përse fëmija ishte ndarë nga familja?
2. A ishte kjo ndarje e detyruar nga të jashtëm? Vullnetare?
3. A udhëtoi fëmija me familjen? Vetëm? Në grup? Me një rekrutues/trafikues? Në një grup me një rekrutues/trafikues? Me anëtarë të familjes? Me anëtarë të familjes dhe një rekrutues/trafikues? Tjetër?
4. A ka fëmija ndonjë anëtar të familjes (ose të afërm) që jeton në një shtet tjetër?
5. Nëse po, ku janë këta anëtarë të familjes?
6. Nëse fëmija ishte trafikuar, cila është marrëdhënia ndërmjet familjes dhe rekrutuesit / punëdhënësit (trafikuesit)?
7. A janë rekrutuar / emigruar fëmijë të tjerë nga e njëjta zonë drejt një shteti tjetër?

V. Gjendja Aktuale

1. A ka familja ushqim të mjaftueshëm? Nëse jo, specifikoni:

2. Cila është gjendja e strehimit e familjes? Specifikoni madhësinë e shtëpisë për numrin e njerëzve, gjendjen e shtëpisë, kushtet higjienike, aksesin në ujë dhe energji, etj.

3. Cilat janë burimet e të ardhurave për familjen?

4. A sjellin këto aktivitete të ardhura të mjaftueshme? Nëse jo, specifikoni:

5. A ka familja borxhe? Nëse po, specifikoni:

6. A është familja më e varfër krahasuar me të tjerët që jetojnë në të njëjtën zonë?

7. A është familja e kënaqur me kushtet e tyre të jetesës? Nëse jo, specifikoni:

8. A ka ofrues të tjerë shërbimesh shëndetësore pranë? Nëse po, specifikoni:

9. A ka mundësi arsimimi për fëmijën? Nëse po, specifikoni:

10. A ka mundësi punësimi (e vlefshme vetëm për të rriturit dhe fëmijët mbi 16 vjeç).

11. A ka një organizatë që zbaton projekte në zonë?
Nëse po, jepni emrin dhe adresën e organizatës:

Aktivitetet e organizatës:

12. A dëshiron familja kthimin e fëmijës për të jetuar me familjen? Nëse jo, specifikoni përse:

13. A mendon familja që mund t'i ofrojnë mjaftueshëm fëmijës? Nëse jo, specifikoni:

14. A pret familja që fëmija të kthehet me disa para të fituara nga puna që fëmija mund të ketë bërë në një shtet tjetër?

15. Çfarë pret familja që fëmija të bëjë pasi të jetë kthyer?

16. A do të donte familja që fëmija (ose një fëmijë tjetër në familje) të kthehet në një shtet tjetër për të kërkuar përsëri një punë / jetë më të mirë?

17. Shënime të tjera: ***(shkruani çdo çështje tjetër që familja jut ha ose që keni zbuluar rreth familjes)***

18. Përshkruani komunitetin ku jeton familja e fëmijës:

- ☐ Informacion gjeografik:
- ☐ Numri i banorëve/popullatës:
- ☐ Strukturat e udhëheqjes:
- ☐ Burimet e disponueshme (shkolla, qendra mjekësore, banka, organizata, etj.):
- ☐ Probleme me të cilat përballen njerëzit në zonë:

19. Informacion tjetër që ju është dhënë nga komuniteti:

Analiza e Informacionit të Mbledhur:



VLERËSIM PËRMBLEDHËS I FAMILJES

Zgjidhur: Familja nuk ishte përfshirë në trafikimin e përfituesit. Familja dëshiron të ketë marrëdhënie me përfituesin dhe nuk shfaq agresivitet ndaj përfituesit. Familja ka burime të mjaftueshme për të mbajtur dhe një person tjetër. Komuniteti ka burime të mjaftueshme për plotësuar nevojat afat-gjata të përfituesit për ndihmë.

Vështirësi – Familja nuk është përfshirë në trafikimin e përfituesit dhe dëshiron të ketë një marrëdhënie me përfituesin. Megjithatë, ka vështirësi që duhet të zgjidhen. Vështirësitë mund të përfshijnë: konflikte në familje, keqkuptime ndërmjet familjes dhe përfituesit, kërcënime sigurie nga trafikuesit, mungesë burimesh në familje ose komunitet, etj. Plani i riintegrit të përfituesit duhet të përfshijë një plan për zgjidhjen e vështirësive të identifikuara.

Nevoja për Hetim të Mëtejshëm – Vlerësimi nuk ishte në gjendje të mohojë përfshirjen e familjes në trafikimin e përfituesit. Vlerësimi gjithashtu nuk ishte në gjendje të sigurohej që familja nuk përbën një kërcënim të vazhdueshëm për përfituesin. Plani i riintegrit të përfituesit duhet të përfshijë një plan për një vlerësim më të detajuar të familjes.

Asnjë – Përfituesi është i rritur dhe nuk dëshiron të ketë kontakte të mëtejshme me familjen e tij/saj.

Aneksi VIII - Vlerësimi i Nevojave – Arsimimi

Emri i Përfituesit: _____

Data e Vlerësimit:

Emri i Personit që Plotëson Formularin: _____

Pozicioni i Personit që Plotëson Formularin:

- 1) Mosha e Përfituesit: _____
- 2) A dëshiron përfituesi të vazhdojë shkollën?
- 3) Viti i fundit shkollor që është përfunduar:
- 4) Numri i viteve shkollore që përfituesi ka humbur:

- 5) A ka programme të disponueshme për të ndihmuar përfituesin që të zëvendësojë vitet e humbura shkollore me qëllim që të arrijë bashkëmoshatarët?

- 6) A ka përfituesi probleme sigurie që mund të ndikojnë mbi aftësinë e tyre për të shkuar në shkollën lokale? Nëse po, çfarë masash alternative janë të mundshme?

- 7) Nëse përfituesi është tashmë në shkollë, sip o përparon? Çfarë ndihme shtesë kërkon (mbikqyrje, vend i qetë për detyrat e shtëpisë, libra dhe materiale, etj.)?

Analiza e Informacionit të Mbledhur:

--

VLERËSIM I PËRMBLEDHUR I ARSIMIMIT

Nuk Interesohet për Arsimim të Mëtejshëm Formal – Përfituesi nuk dëshiron të vazhdojë arsimimin e tij/saj.

Ndjek Shkollën me Sukses – Përfituesi po ndjek shkollën dhe po përparon mirë.

Ndjek Shkollën me Probleme – Përfituesi po ndjek shkollën por ka vështirësi. Vështirësitë mund të jenë akademike ose sociale.

Nuk është Regjistruar – Përfituesi dëshiron të ndjekë shkollën, nuk ka humbur kohë në shkollë dhe nuk ka kërcënime sigurie që do ta pengonin atë të ndiqte shkollën. Përfituesi duhet të regjistrohet në shkollë sa më shpejt të jetë e mundur.

Nuk është Regjistruar / Ka Humbur Vite – Përfituesi dëshiron të ndjekë shkollën, por ka humbur disa vite shkollë. Ofruesi i shërbimeve duhet të punojë me drejtorinë lokale arsimore për të identifikuar zgjidhje të mundshme për përfituesin. Plani i riintegrit të përfituesit duhet të përfshijë një plan për të ndihmuar përfituesin të vazhdojë arsimimin e tij/saj, duke zëvendësuar vitet e humbura.

Nuk është Regjistruar / Probleme Sigurie – Përfituesi dëshiron të ndjekë shkollën, por ka kërcënime sigurie që e bëjnë të pamundur largimin nga streha. Ofruesi i shërbimeve duhet të punojë me drejtorinë lokale arsimore për të hartuar një mekanizëm për të shkolluar fëmijën në sigurinë e strehës.

Aneksi IX - Vlerësimi i Nevojave – Profesional / Punësimi

Emri i Përfituesit: _____

Data e Vlerësimit: _____

Emri i Personit që Plotëson Formularin: _____

Pozicioni i Personit që Plotëson Formularin: _____

- 1) Cili është viti i fundit i shkollës që ka përfunduar?
- 2) Nëse përfituesi ka filluar apo përfunduar arsimin e lartë, a është specializuar përfituesi?
- 3) Përshkruani historinë e punës së përfituesit, përfshirë llojin e punësimit, punëdhënësin, numrin e viteve që është punësuar, etj.
- 4) Përshkruani çdo lloj tjetër aftësish për punë ose gjenerim të ardhurash që ka përfituesi: p.sh. bujqësi, kujdes për kafshët, qepje, gatim, etj.
- 5) Çfarë do të donte të bënte përfituesi për të nxjerrë jetesën? Cilat hapa janë të nevojshme për të arritur këtë qëllim? Jini specifike - çfarë lloj arsimimi ose trainimi profesional? Sa do të zgjasë? etj. A përshtatet kjo me afatet e përfituesit? A është kjo realiste?
- 6) Nëse përfituesi nuk është i/e qartë rreth asaj që dëshiron për të bërë për të nxjerrë jetesën, përshkruani fushat e interesit për përfituesin. A dëshiron të krijojë gjëra? Gatim? Modë? Bukuri? Bujqësi? Kompjutera? Ndërtim? Makina? etj.
- 7) Çfarë arsimimi do të nevojitet për të filluar një karrierë në fushën e interesit për përfituesin? Sa do të zgjatë kjo? A përshtatet kjo me afatet e përfituesit? A është kjo realiste?
- 8) Për cilat punë është përfituesi mund t'i plotësonte kushtet menjëherë, pa patur nevojë për edukim dhe trainim të mëtijshëm? Sa mund të fitojë realisht me këtë punë përfituesi?
- 9) A mundet përfituesi të marrë përsipër një punë tani, në kohën që ndjek arsimim të mëtijshëm apo trainim profesional?
- 10) A ka probleme përfituesi të cilat mund të kenë ndikim mbi llojin e punës që mund të marrin përsipër (p.sh. probleme shëndetësore, kujdesi për fëmijën, etj.)?

Analiza e Informacionit të Mbledhur:



VLERËSIM I PËRMBLEDHUR I TRAINIMIT PROFESIONAL DHE PUNËSIMIT

Nuk i Intereson Ndhimja për Trainim Profesional ose Punësim – Përfituesi ose ka të ardhura të mjaftueshme ose nuk dëshiron të ndjekë trainim profesional apo të ketë ndihmë në gjetjen e punës.

Përfituesi ka synime punësimi që kërkojnë arsimim apo trainim profesional të mëtejshëm. Plani i riintegritetit të përfituesit duhet të përfshijë një plan për mënyrën se si do të arrihen këto kualifikime të nevojshme.

Përfituesi ka synime punësimi për të cilat ai/ajo është tashmë i/e kualifikuar, por kërkon ndihmë në gjetjen e një pune. Plani i riintegritetit të përfituesit duhet të përfshijë një plan se si përfituesi do të ndihmohet për të gjetur punë.

Përfituesi nuk e di se çfarë do të bëjë për tu punësuar. Plani i riintegritetit të përfituesit duhet të përfshijë veprimtari dhe/ose testim për të ndihmuar përfituesin në gjetjen e llojit të punës ai/ajo do të dëshironte të ndiqte.

Aneksi X - Plani i Riintegrit

Plani i Riintegrit duhet të bazohet në nevojat individuale të përfituesit siç vlerësohen nga formularët e vlerësimit të nevojave që jepen në shtojcat e udhëzimeve. Formularët e vlerësimit të nevojave janë dhënë për fushat e mëposhtme: ndihmë para largimit, siguria, akomodimi afatgjatë, problemet ligjore, shëndeti, punësimi, mbështetja psiko-sociale, marrëdhëniet familjare, dhe arsimimi. Plani i ndihmës është formatuar në të njëjtën mënyrë që t'i korrespondojë me lehtësi nevojave të procesit të vlerësimit. Një përfitues individual mund të ketë nevojë apo të dëshirojë ndihmë pak a shumë në secilën prej këtyre fushave të ndryshme ose asnjë ndihmë në disa prej tyre. Nëse nuk ka nevojë për ndihmë në një fushë të veçantë ose nuk do t'i jepet gjatë kohës që përfituesi qëndron në strehën tuaj, ju lutemi përfshini vetëm një shpjegim të shkurtër mbi arsyen. Përfshini në plan vetëm ndihmën që do t'i jepet gjatë kohës së përfituesit po ndihmohet nga organizata apo agjencia juaj. Mos futni ndihmën që është e nevojshme por që nuk do t'i jepet.

Shpjegim i shkurtër i kollonave të përfshira në plan:

Objektivi: Cilat janë qëllimet finale që duhet të arrihen? Për shembull, përfituesi është në gjendje të flejë natën. Mos përfshini objektiva të shumëfishta në një rresht. Ndani objektivat në qëllime të qarta dhe të arritshme.

Veprime / Aktivitete: Këto janë hapat ose veprimet që nevojiten për të arritur objektivat. Përsëri, mos përfshini veprime të shumëfishta në një rresht. Ndajini në veprime të qarta të cilat mund t'i caktohen një individi i cili të jetë përgjegjës për zbatimin e këtij veprimi. Për shembull, a) punë me përfituesin rreth problemeve të ankthit që po pengojnë gjumin; b) eliminimi i kafeinës në mbrëmje; c) ndërmarrja e ushtrimeve fizike për 30 minuta në ditë, të paktën 3 herë në javë.

Personi Përgjegjës: Kjo duhet të tregojë personin kryesor përgjegjës për zbatimin e veprimit. Këtu duhet të përfshihen veprimet e stafit si dhe të përfituesit. Për shembull, a) Punonjësi social i rastit dhe përfituesi b) përfituesi; c) përfituesi

Data për shqyrtim/vlerësim: Kjo duhet të jetë një datë e arsyeshme për të shqyrtuar progresin. Çdo veprim mund të ketë një datë të ndryshme në varësi të asaj që është e arsyeshme. Afati duhet të japë kohë të mjaftueshme për të vlerësuar progresin por nuk duhet të jetë aq e vonuar sa të humbet momenti.

Treguesi i Suksesit: Ky duhet të jetë një tregues i qartë dhe i matshëm i arritjes me sukses të objektivit. Gjithashtu mund të përfshijë një seri treguesish që do të dokumentonin progresin drejt arritjes së objektivave më të ndërlikuar. Në këtë shembull, një tregues i suksesit mund të ishte që përfituesi fle një numër të caktuar orësh çdo natë. Mund të fillojë me 6 dhe të rritet deri në 8, për shembull.

Siguria

Objektivi	Veprimet / Aktivitetet	Personi Përgjegjës	Data e shqyrtimit/vlerësimit	Treguesi i suksesit

Akomodim Afat-gjatë

Objektivi	Veprimet / Aktivitetet	Personi Përgjegjës	Data e shqyrtimit/vlerësimit	Treguesi i suksesit

Probleme Ligjore

Objektivi	Veprimet / Aktivitetet	Personi Përgjegjës	Data e shqyrtimit/vlerësimit	Treguesi i suksesit

Shëndeti

Objektivi	Veprimet / Aktivitetet	Personi Përgjegjës	Data e shqyrtimit/vlerësimit	Treguesi i suksesit

Punësimi

Objektivi	Veprimet / Aktivitetet	Personi Përgjegjës	Data e shqyrtimit/vlerësimit	Treguesi i suksesit

Mbështetja Psiko-sociale

Objektivi	Veprimet / Aktivitetet	Personi Përgjegjës	Data e shqyrtimit/vlerësimit	Treguesi i suksesit

Marrëdhëniet Familjare

Objektivi	Veprimet / Aktivitetet	Personi Përgjegjës	Data shqyrtimit/vlerësimit	Treguesi i suksesit

Arsimimi

Objektivi	Veprimet / Aktivitetet	Personi Përgjegjës	Data shqyrtimit/vlerësimit	Treguesi i suksesit

Komente / Shënime:

Unë kam marrë pjesë në hartimin e këtij plani ndihme. Unë kam shqyrtuar planin dhe jam dakord që me mundësitë e mia më të mira të marr përsipër përgjegjësitë për zbatimin e veprimeve të paraqitura këtu dhe të bëj çdo përpjekje për ta zbatuar këtë plan me sukses. Unë gjithashtu kuptoj që unë mund ta ndërpres pjesëmarrjen time dhe të largohem nga programi, nëse unë vendos ta bëjë këtë.

Përfituesi: _____

Emri

Firma

Data

Përfaqësuesi i Strehës: _____

Emri

Firma

Data

Për fëmijët nën moshën 18 vjeç, kërkohet dhe firma e prindit ose kujdestarit ligjor. Nëse prindi apo kujdestari nuk ka mundësi të nënshkruajë formularin, këtu duhet të bashkëngjitet dokumentacioni që shpjegon arsyet.

Prindi / Kujdestari i Përfituesit : _____

Emri

Firma

Data